

Yrittäjyyskasvatus:

Kouluttajien opas

Yrittäjyyskasvatus:

Kouluttajien opas

Tämä julkaisu on rahoitettu kilpailukyvyn ja innovoinnin puiteohjelmasta, jonka tavoitteena on edistää eurooppalaisten yritysten kilpailukykyä.

Julkaisija:

Yrittäjyys 2020 -yksikkö

Yritys- ja teollisuustoiminnan pääosasto

Euroopan komissio

1049 Bryssel

Entr-entrepreneurship@ec.europa.eu

OIKEUDELLINEN HUOMAUTUS

Euroopan komissio tai kukaan sen puolesta toimiva henkilö ei ole vastuussa siitä, miten tässä julkaisussa olevia tietoja käytetään, eikä mahdollisista virheistä, joita julkaisussa voi esiintyä huolellisesta valmistelusta ja tarkastamisesta huolimatta. Tämä julkaisu ei välttämättä edusta Euroopan komission näkemystä tai kantaa.

Kansikuva © Colorscurves | Dreamstime.com

Taustakuvat © Dreamstime.com, Istockphoto.com

ISBN 978-92-79-30913-7

doi:10.2769/51326

© Euroopan unioni, 2014

Tekstin jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan, ellei muuta ole ilmoitettu.

Kolmannen osapuolen tekijänoikeudella nimenomaisesti suojatun aineiston käyttöä/jäljentämistä varten on saatava lupa tekijänoikeuden haltijalta/haltijoilta.

Yrittäjyyskasvatus: Kouluttajien opas

Tämä opas on laadittu vuonna 2013 Euroopan komission yritys- ja teollisuustoiminnan pääosastolle.

Tiivistelmä:

Vuonna 2012 yritys- ja teollisuustoiminnan pääosasto sekä koulutuksen ja kulttuurin pääosasto panivat alulle kaksi kansainvälistä tapahtumaa, joiden tarkoituksena oli valmentaa opettajia yrittäjyyskasvatukseen. Tapahtumat järjestettiin toukokuussa 2012 (Dublin, Irlanti) ja syyskuussa 2012 (Brdo, Slovenia). Tapahtumien tavoitteena oli, että opettajien yrittäjyyskasvatukseen ja -koulutukseen osallistuvia toimijoita kokoontuu yhteen esittämään hyviä käytäntöjä, vaihtamaan ajatuksia ja oppimaan toisiltaan.

Tapahtumiin osallistui 170 edustajaa yli 30 maasta – Euroopan unionin jäsenvaltioista, liittymisneuvotteluja käyvistä maista ja kumppanimaista. Asiantuntijat esittelivät puitteita ja suuntaviivoja, ja koulujen, opettajankoulutuslaitosten, kansalaisjärjestöjen ja koulutuksen järjestäjien ammattilaiset kertoivat menetelmistään, ohjelmistaan ja hankkeistaan. Innovatiivisia ajatuksia tarkasteltiin ja niistä keskusteltiin työpajoissa ja ryhmätöissä. Kaiken kaikkiaan tapahtumissa käsiteltiin lukuisia toiminta-aloja, jotka liittyvät yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen opettajankoulutuksessa.

Tässä oppaassa on tarkoitus antaa suuremmalle yleisölle joitakin esimerkkejä näissä kahdessa tapahtumassa esiintulleista innoittavista käytännöistä. Siinä käsitellään tällai-

set käytännöt mahdollistaneita toimia ja esimerkkitapausten menestystekijöitä sekä annetaan yhteystiedot lisätietoja varten.

Oppaassa annetaan lisäksi tapahtumien tuloksena laadittuja käytännön suosituksia, jotta alan ammattilaiset ryhtyisivät toimiin ja jatkaisivat omaa toimintaansa opettajien yrittäjyyskasvatuksen mahdollistamiseksi.

Oppaan laatinut organisaatio:

ICF GHK | GHK Consulting Ltd on laatinut tämän oppaan vuonna 2013 Euroopan komission yritys- ja teollisuustoiminnan pääosastolle.

Alkusanat

Yrittäjyyden tukeminen on nyt tärkeämpää kuin koskaan aiemmin. Yrittäjyyskasvatuksen vahvistaminen kouluissa, ammat- tioppilaitoksissa ja yliopistoissa lisää kansantalouksiemme yrittäjätoiminnan dynaamisuutta. Yrittäjyyskasvatuksella edistetään sosiaalisten ja uusien yritysten perustamista sekä todellakin lisätään nuorten työllistettävyyttä ja ”sisäistä yrittäjyyttä” heidän työskennellessään nykyisissä organisaatioissa niin sosiaalisella, julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla. Yrittäjyyskasvatukseen investoiminen on siksi tuottavimpia investointeja, joita Euroopassa voidaan tehdä. Tutkimukset nimittäin osoittavat, että yrittäjyyskasvatukseen osallistuneet oppilaat ja opiskelijat perustavat yrityksen jossain vaiheessa elämäänsä 3–6 kertaa todennäköisemmin kuin he, jotka eivät ole saaneet yrittäjyyskasvatusta.

Yrittäjyys 2020 -toimintasuunnitelmassa ja koulutuksen uudelleenajattelua koskevassa tiedonannossa Euroopan komissio on korostanut, että yrittäjyyskasvatus on sisällytettävä kaikkiin koulutuksen aloihin, myös epäviralliseen oppimiseen. Molemmissa asiakirjoissa jäsenvaltioita kehoitetaan tarjoamaan kaikille nuorille yrityksessä tapahtuva työharjoittelu ennen oppivelvollisuuskoulutuksen päättämistä ja korostetaan tekemällä oppimisen merkitystä koulutuksessa. Koulutus kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan, mutta EU:n tason toiminta voi tukea jäsenvaltioita niiden mukauttaessa ja parantaessa tapoja rekrytoida, kouluttaa ja kehittää opetushenkilöstöään. Tukea voidaan antaa järjestelmään vaikuttavilla rahoitustoimilla eri-

tyisesti ehdotetun Erasmus+-ohjelman kautta sekä tukemalla vertaisoppimista toisten menettelytavoista ja käytännöistä. Myös hiljattain perustettu Euroopan innovaatio- ja teknologiainstituutti auttaa muuttamaan ajattelutapoja yrittäjähenkisemmiksi, ja sen osaamis- ja innovointiyhteisöillä on nykyään omia maisterin- ja tohtorinkoulutusohjelmia, joissa on vahva yrittäjyysulottuvuus.

Opettajat ovat keskeisessä asemassa, koska heillä on voimakas vaikutus opiskelijoiden saavutuksiin. Reflektovat opettajat arvioivat jatkuvasti käytäntöjään ja mukauttavat niitä haluttujen oppimistulosten ja opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden perusteella. Yrittäjyys on avaintaito, jonka opettamiseen ei välttämättä tarvita erityistä oppiainetta. Sen sijaan se edellyttää opetusmenetelmää, jossa oppiminen perustuu kokemukseen ja projektityöskentelyyn. Opettajat eivät anna opiskelijoille valmiita vastauksia vaan auttavat heitä määrittämään ja tarkastelemaan oikeita kysymyksiä ja löytämään niihin parhaat vastaukset. Jotta opettajat voivat innostaa oppilaitaan sekä auttaa heitä kehittämään yrittäjämäistä asennetta, he tarvitsevat monenlaisia luovuuteen ja yrittäjyyteen liittyviä taitoja. Tähän tarvitaan myös kouluympäristö, jossa kannustetaan luovuuteen ja riskien ottamiseen ja jossa virheitä pidetään oppimismahdollisuutena. Jäsenvaltioiden olisi pyrittävä ensisijaisesti kehittämään koulujen johtajien ja opetushenkilöstön – myös kunnianhimoisten uusien opettajien ja jo pitkään ammattissa toimineiden opettajien – taitoja.

Komissio tukee yhä enemmän opetusalan ammattien vahvistamista mutta korottaa samalla myös vaatimustasoaan. Se edellyttää jäsenvaltioilta ja ammattialoilta uudistusta, jolla voidaan parantaa oppimisen laatua nykyistä tehokkaammalla opetuksella ja opettajankoulutuksella. Mikään uudistus ei nimittäin onnistu, ellei sitä aloiteta opettajista ja heidän opettajistaan.

Tämä opas on tulos opettajien ja asiantuntijoiden kokoontumisesta kahteen EU:n tasolla järjestettyyn käytännön työpajaan (niin kutsuttuihin laboratorioihin) vaihtamaan nykyisiä käytän-

töjä ja keskustelemaan parhaista tavoista kouluttaa ja tukea opettajia yrittäjyyttä koskevien hankkeiden ja menetelmien käyttöönotossa. Työpajojen aikana esiin tulleet ehdotukset ja esimerkit on koottu tähän oppaaseen, jotta nämä innoittavat käytännöt voidaan jakaa laajemmin. Toivotamme antoisia lukuhetkiä ja toivomme, että tätä opasta hyödynnetään.

Antonio Tajani

Mariela

Sisällysluettelo

Johdanto	7
Avainsanat	8
Millainen on yrittäjyyttä edistävä opettaja?	9
Miten opettajien yrittäjyyskasvatusta voidaan tukea?	10
Esimerkkejä opettajien peruskoulutuksen käytännöistä	13
Opettajien peruskoulutus – esimerkkien keskeiset viestit	14
‣ Yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutuslaitokset	16
‣ Opettajaopiskelijoille suunnatut yrittäjyyskasvatusohjelmat	33
‣ Yrittäjyyttä edistävät tai innovatiiviset opetusmenetelmät ja pedagogiat	36
‣ Verkostoituminen ja hyvien käytäntöjen vaihtaminen	48
Esimerkkejä opettajien täydennyskoulutuksen käytännöistä	51
Opettajien täydennyskoulutus: esimerkkien keskeiset viestit	52
‣ Yrittäjyyttä edistävät koulut	54
‣ Työssä olevien opettajien yrittäjyyskasvatusohjelmat	58
‣ Yrittäjyyskasvatukseen liittyvät innovatiiviset opetusmenetelmät ja -suunnitelmat	72
‣ Opettajien täydennyskoulutuksen järjestäjien aktiivisen palveluntarjonnan strategiat	82
‣ Jatkuva tuki työssä oleville opettajille	88
Hakemisto	96

Johdanto

Koulutukseen ja opetukseen investoiminen on tärkeää, jotta Euroopassa voidaan tukea tuottavuutta ja kasvua. Euroopassa tarvitaan luovia ja innovatiivisia yrittäjiä sekä joustavaa ja sinnikästä työvoimaa, joilla on tarvittavat tiedot ja avaintaidot.

Euroopan komission mielestä yrittäjyyskasvatuksella voidaan lisätä nuorten yrittäjähenkisyyttä. Yrittäjyyskasvatuksessa on tarkoitus kehittää kaikkiin elämänalueisiin sovellettavia yleisiä taitoja eikä pelkästään oppia, miten liiketoimintaa harjoitetaan. Siihen sisältyvät kaikki oppimisen, koulutuksen ja valmennuksen muodot, joilla edistetään yrittäjähenkä, yrittäjän taitoja ja yrittäjyyttä riippumatta siitä, onko toiminnalla kaupallinen tavoite.

Marraskuussa 2012 Euroopan komissio julkaisi tiedonannon ”Koulutuksen uudelleenajattelu: sosioekonomisten vaikutusten parantaminen investoimalla taitoihin”. Tässä poliittisessa aloitteessa painotetaan, että ”2000-luvulla tarvittavan osaamisen” luomiseksi on kehitettävä monialaisia taitoja, kuten yrittäjyystaitoja, sekä korostetaan ”kykyä kriittiseen ajatteluun, aloitekykyä, ongelmanratkaisukykyä ja yhteistyökykyä”. Yrittäjyystaitoihin olisi kiinnitettävä erityistä huomiota, koska ne auttavat toteuttamaan konkreettisen yritystoiminnan sekä parantavat nuorten työllistettävyyttä.

”Jäsenvaltioiden olisi edistettävä yrittäjyystaitoja uusilla, luovilla opetus- ja oppimismenetelmillä alemmalta perusasteelta alkaen, ja toisen ja korkea-asteen koulutuksessa olisi keskityttävä käsittelemään yrityksen perustamismahdollisuutta uravaihtoehtona. Ongelmalähtöisen oppimisen ja yrityskontaktien kautta syntyviä käytännön kokemuksia olisi sisällytettävä kaikkiin oppiaineisiin, ja niitä olisi räätellettävä jokaista koulutustasoa varten. **Kaikkien nuorten olisi saatava vähintään yksi kokemus yrityksissä tapahtuvasta työharjoittelusta ennen oppivelvollisuutensa päättymistä.**”*

Koulutuksessa on siis pyrittävä varmistamaan, että nykyiset eurooppalaiset opiskelijat kehittävät yrittäjyystaitoja ja saavat mahdollisuuden ”yrityksissä tapahtuvaan työharjoitteluun”. Tämä pätee kaikkiin koulutustasoihin – aina esiopetuksesta korkeakouluun asti.

On selvää, että opettajilla ja kouluttajilla on tässä ratkaiseva asema. He edistävät oppimista ja levittävät ajatuksia. He muokkaavat oppimisprosessesja ja voivat auttaa opiskelijoita saavuttamaan oppimistuloksia yrittäjyyskasvatuksessa – saamaan käytännön tietoja, taitoja ja asenteita.

Myös opettajilla ja muilla kouluttajilla on oltava mahdollisuus oppia tietoja, taitoja ja asenteita, joita tarvitaan yrittäjyyskasvatuksessa ja yrittäjämäisen oppimisprosessin mahdollistamisessa. **Jokaisen opettajaopiskelijan ja ammatissa jo toimivan opettajan olisi saatava koulutuksensa ja uransa aikana vähintään yksi kokemus yrittäjyyskasvatuksen keskeisiä aiheita ja menetelmiä koskevasta koulutuksesta.**

Euroopan komissio on julkaissut useita yrittäjyyskasvatuksen toteuttamista koskevia poliittisia asiakirjoja (esim. eurooppalaista yrittäjyyskasvatusta koskevan Oslon toimintasuunnitelman) ja pannut alulle eurooppalaisissa korkean tason asiantuntijaryhmissä käytyjä poliittisten päättäjien keskusteluja. Kaikissa tällaisissa asiakirjoissa ja keskusteluissa eurooppalaisten opettajien perus- ja täydennyskoulutusta koskevat toimet olivat merkittävässä asemassa**.

Vuonna 2012 yritys- ja teollisuustoiminnan pääosasto sekä koulutuksen ja kulttuurin pääosasto olivat aloitteentekijöinä kahdessa kansainvälisessä tapahtumassa, joiden tarkoituksena oli valmistaa opettajia yrittäjyyskasvatukseen. Tapahtumat järjestettiin toukokuussa 2012 (Dublin, Irlanti) ja syyskuussa 2012 (Brdo, Slovenia). Tapahtumien tavoitteena oli, että opettajien yrittäjyyskasvatukseen ja -koulutukseen osallistuvia toimijoita kokoontuu yhteen esittämään hyviä käytäntöjä, vaihtamaan ajatuksia ja oppimaan toisiltaan.

Tapahtumiin osallistui 170 edustajaa yli 30 maasta – Euroopan unionin jäsenvaltioista, liittymisneuvotteluja käyvistä maista ja kumppanimaista. Asiantuntijat esittelivät puitteita ja suuntaviivoja, ja koulujen, opettajakoulutuslaitosten, kansalaisjärjestöjen ja koulutuksen järjestäjien ammattilaiset kertoivat menetelmistään, ohjelmistaan ja hankkeistaan. Innovatiivisia ajatuksia tarkasteltiin ja niistä keskusteltiin työpajoissa ja ryhmätöissä. Kaiken kaikkiaan tapahtumissa käsiteltiin lukuisia toiminta-aloja, jotka liittyvät yrittäjyyskasvatukseen toteuttamiseen opettajakoulutuksessa.

Tässä oppaassa on tarkoitus antaa suuremmalle yleisölle joitakin esimerkkejä näissä kahdessa tapahtumassa esiin tulleista innoittavista käytännöistä. Siinä käsitellään tällaiset käytännöt mahdollistaneita toimia ja esimerkkitapausten menestystekijöitä sekä annetaan yhteystiedot lisätietoja varten.

Oppaassa annetaan lisäksi tapahtumien tuloksena laadittuja käytännön suosituksia, jotta alan ammattilaiset ryhtyisivät toimiin ja jatkaisivat omaa toimintaansa opettajien yrittäjyyskasvatuksen mahdollistamiseksi.

* Euroopan komissio, 2012, Koulutuksen uudelleenajattelu: sosioekonomisten vaikutusten parantaminen investoimalla taitoihin: http://ec.europa.eu/education/news/rethinking/com669_fi.pdf

** http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/education-training-entrepreneurship/index_en.htm

Avainsanat

	Opettajien peruskoulutus	Opettajien täydennyskoulutus		Opettajien peruskoulutus	Opettajien täydennyskoulutus
Aktiivisen palveluntarjonnan strategiat		83, 85	Oppimistulokset	31	
Alalta oppiminen	35		Peruskoulu	43	
Alumnien sitouttaminen	35		Peruseriaatteet	47	
Ammattiin oppiminen		79	Projektityöskentely	17, 25, 43	73, 77
Hallituksen tuki	47		Prosessiteknikat	39	
Heikossa asemassa olevat yhteisöt		69	Sisällytetty	17, 21, 23, 25, 31, 33	55, 57, 67, 91
Innovatiivinen opetus	47	73, 75, 77	Sisällyttäminen opetussuunnitelmaan	45	
Jatkuva tuki		89, 91	Standardointi		91
Kestävä kehitys	27		Suoritus		57, 59
Kokemusperäinen oppiminen	41	89	Taide & suunnittelu	19	
Koko koulun lähestymistapa	21		Taitojen tunnistaminen	45	
Koulutusohjelma		69	Tiedotus		59, 71, 89, 93
Koulutuspaketti		83	Tiedotusstrategiat		87
Käytännölliset menetelmät		65, 87	Tietojen siirto		81
Liiketoiminnan suunnittelu		83	Todistusten antaminen	23, 33, 49	85
Luova ajattelu		75	Tukialoitteet		93, 95
Luovat kumppanit		67	Työssä olevien opettajien valmentaminen		59, 63, 65, 67, 69, 71
Musiikki & luovuus	37		Verkostoituminen	49	
Ongelmanratkaisu	29	77	Virtuaalinen oppiminen		61
Opettajankouluttajien valmentaminen	31	61	Yhteistyö	19, 29, 37, 41, 49	55, 63, 79, 81, 85, 95
Opettajaopiskelijoiden valmentaminen	27, 29, 33, 35		Yrittäjyyttä edistävä laitos	19, 21, 23, 25	
Opettajat asiakkaina	39		Yrittäjyyttä edistävä opetus	37, 39, 41, 43, 45	
Opetusmenetelmät		79, 81, 87	Yrittäjyyttä edistävät koulut		55, 57
Opetusvälineet		71	Yrittäjyyttä edistävät suunnitelmat		65
Oppiainerajat ylittävä	27		Yrityssimulaatio		63
Oppimateriaalit		61, 73, 75, 93, 95			

Millainen on yrittäjyyttä edistävä opettaja?

Yrittäjyyttä edistävä opettaja

Yrittäjyyttä edistävät opettajat rakastavat opettamista. He ovat innostavia, avoimia, luottavaisia, joustavia ja vastuuntuntoisia – mutta toisinaan myös sääntöjen rikkojia. He ovat hyviä kuuntelijoita. He osaavat hyödyntää ja myydä ideoita sekä työskennellä opiskelija- ja toimintalähtöisesti. He ovat joukkuepelaajia ja hyvin verkostoituneita.

Yrittäjyyttä edistävät opettajat pyrkivät poistamaan koulutuksen ja talouden välisen kuilun, ottamaan ulkoisia asiantuntijoita mukaan opetukseen ja välittämään aitoja, todelliseen elämään perustuvia kokemuksia. He tuovat kaikissa oppiaineissa aina esiin asian taloudellisen näkökohdan, ja yritystoimintaan liittyvät aiheet ovat tärkeässä asemassa heidän tunneillaan.

Yrittäjyyttä edistävät opettajat noudattavat joustavaa ja muokattavissa olevaa opintosuunnitelmaa sekä suosivat monialaista projekteihin perustuvaa oppimista ja koulutusmateriaalin käyttöä tekstikirjojen sijaan. He painottavat ryhmäprosesseja ja vuorovaikutusta sekä mieltävät luokahuoneen toisinaan taistelulentäksi. He antavat tilaa erilaisuudelle – erilaisille mielipiteille, vastauksille ja ratkaisuille – sekä mahdollistavat oppimisprosesseja koskevan pohdinnan.

Yrittäjyyttä edistävät opettajat ovat pikemminkin valmentajia kuin luennoitsijoita. He tukevat

oppilaiden yksilöllisiä oppimisprosesseja ja henkilökohtaisten taitojen kehittämistä.

Yrittäjyyttä edistävän opetuksen taustalla oleva ajattelutapa perustuu nykyään seuraaviin toistuviin aiheisiin:

- Yrittäjyyskasvatus on muutakin kuin valmistautumista liiketoiminnan harjoittamiseen. Siinä kehitetään yrittäjille ominaisia ajattelutapoja, taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelijan pitäisi pystyä ”muuntamaan ideat toiminnaksi”.
- Opettajat eivät voi opettaa yrittäjähenkisyyttä, jos he eivät itse ole yrittäjähenkisiä.
- Yrittäjyystaitojen hankkiminen edellyttää aktiivisia menetelmiä, joissa opiskelijat päästävät luovuutensa ja innovointikykynsä valloilleen.
- Yrittäjyystaitoja voidaan hankkia tai kehittää ainoastaan todelliseen elämään perustuvien käytännönläheisten oppimiskokemusten avulla.
- Yrittäjyystaitoja voidaan opettaa kaikissa aineissa ja myös erillisenä oppiaineena.
- Yrittäjyyskasvatuksessa pitäisi keskittyä ”sisäiseen yrittäjyyteen” ja varsinaiseen yrittäjyyteen, koska useimmat opiskelijat käyttävät myöhemmin yrittäjyystaitoja yrityksissä tai julkisissa laitoksissa.

- Jotta yrittäjyyskasvatuksesta tulisi todella vetovoimaista, kaikkia koulutuksen tasoja on kehitettävä mahdollistamaan yrittäjämäisiä oppimistuloksia sekä tässä yhteydessä käytettäviä arviointimenetelmiä ja laadunvarmistusmenettelyjä. Niiden tarkoituksena on auttaa opettajia edistymään yrittäjyyttä koskevien tietojen, taitojen ja asenteiden saamisessa.
- Yrittäjyyskasvatusohjelmaa olisi edistettävä opettajankoulutuslaitosten lisäksi yrityksissä ja laajemmin yhteiskunnassa.
- Opettajat ja koulut eivät pysty toteuttamaan tavoitteitaan ilman yhteistyötä ja kumppanuuksia kollegojen, yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa.

Miten opettajien yrittäjyyskasvatusta voidaan tukea?

Kaikkien edellä mainittujen asioiden toteuttaminen edellyttää seuraavaa:

Hyvä opettajien peruskoulutus

Opettajaopiskelijoilla pitäisi olla mahdollisuus saada kokemuksia yrittäjämäisestä oppimisprosessista peruskoulutuksessaan. Opiskellessaan oppilaitoksessa, jossa edistetään yrittäjyyskasvatusta laajassa merkityksessä, opettajaopiskelijat kehittävät runsaasti taitoja ja menetelmiä, joiden ansiosta he voivat itse olla innovatiivisia ja yrittäjähenkisiä. Ammatissaan aloittavat opettajat, jotka tuntevat yrittäjyyttä koskevat periaatteet, voivat sytyttää yrittäjyyskipinän ja innoittaa oppilaitaan jo heti uransa alussa.

Opettajankoulutuslaitokset, joissa noudatetaan yrittäjyyttä koskevaa strategiaa ja visiota

Opettajankoulutuslaitokset hyötyvät tehtävästä ja selkeästä näkemyksestä, jotka koskevat sitä, miten yrittäjyyttä koskevat strategiat voivat palvella niiden institutionaalisia tavoitteita. Yrittäjyyskasvatus voidaan sisällyttää monialaisena lähestymistapana koko opinto-ohjelmaan, sillä sitä voidaan pitää opettajille tärkeänä avaintaitona erillisen oppiaineen sijaan.

Uusiin pedagogioihin perustuvat yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutusohjelmat

Yrittäjähenkinen toiminta edellyttää aktiivista oppimista. Sen yhteydessä olisi sovellettava nykyajan pedagogioita (esim. projektiperusteinen, aktiivinen tai itsenäinen oppiminen). Niitä voidaan kokeilla erityisissä opinto-ohjelmissa, ja opettajankouluttajien olisi jaettava uusia hyviä käytäntöjä, jotta ne voitaisiin mahdollisesti sisällyttää jokapäiväiseen opetukseen. Kaikilla opiskelijoilla pitäisi olla mahdollisuus päästä muihin kuin perinteisiin oppimisympäristöihin (luokkahuoneen ulkopuolisiin tosielämän tilanteisiin).

Laadukas opettajien täydennyskoulutus

Laadukkaita opettajien ammatillisia täydennyskoulutusohjelmia tarvitaan tukemaan yrittäjyyttä edistäviä opettajia ja varmistamaan, että ne, joilla ei ollut mahdollisuutta saada yrittäjyyskasvatusta peruskoulutuksessaan, pystyvät tavoittamaan viimeisimmät kehitysnäkymät.

Yrittäjähenkeä arvostava koulu ja tehokkaiden koulun johtajien hyvä tuki

Yrittäjyyttä edistävällä koululla on käsitys tulevaisuuden tarpeista ja selkeä näkemys siitä, miten yrittäjyyskasvatus sopii laajempaan opetus- ja kehityssuunnitelmaan. Yrittäjyyden kehittämiseksi ei ole kovinkaan suurta merkitystä opettajien peruskoulutuksessa, jos opettajat päätyvät myöhemmin kouluihin, joissa ei omaksuta yrittäjyyskasvatuksen käsitettä. Yrittäjyyttä edistävät opettajat hyötyvät tehokkaiden koulun johtajien hyvästä tuesta.

Kumppanit oppilaitoksia ympäröivässä yhteisössä

Tukijärjestelmillä on ratkaiseva merkitys edistymisen kannalta. Koulujen ja opettajankoulutuslaitosten olisi luotava yhteyksiä ja yhteistyörakenteita yritysten ja yhteisön organisaatioiden kanssa, jotta ne saavat tukea yrittäjyyttä edistävälle opetussuunnitelmalleen.

Yrittäjyyttä edistävät opetusverkostot

Jatkuvan laadun varmistamiseksi yrittäjyyskasvatukseen osallistuvien opettajien olisi kehitettävä verkosto, joka tapaa säännöllisesti sekä vaihtaa kokemuksia, taitotietoa ja materiaaleja.

Kaikki edellä mainitut osatekijät liittyvät toisiinsa. Kestävyyden ja pitkäaikaisuuden saavuttaminen edellyttää toimintaa kaikilla aloilla. Johtajuus, visio ja kannustimet ovat avaintekijöitä kaikilla tasoilla.

Nämä ovat yleisiä periaatteita, mutta jokaisen laitoksen on omaksuttava ne ja mukautettava ne omaan toimintaympäristöönsä. Euroopan hallitukset, laitokset, koulut ja sidosryhmät ovat eri kehitysvaiheissa yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa. Joissakin maissa on jo vuosia sitten otettu käyttöön yrittäjyyskasvatusta koskeva kokonaisvaltainen strategia kaikilla koulutustasoilla, mutta toiset ovat vasta lähtöviivalla, jolloin yrittäjyyttä koskevat periaatteet puuttuvat laajalti opetuksesta ja oppimisesta eikä toimia juurikaan tueta institutionaalisella tasolla. Tämä tarkoittaa, että kaikilla edellä mainituilla aloilla on kehitettävä yksilöllisesti räätälöityjä ratkaisuja.

Myös ratkaisujen laajuus voi vaihdella. Jossain maassa voidaan ehkä soveltaa kansallisen tason ratkaisuja, kun toisissa maissa koehankkeeseen osallistuneessa koulussa toteutettava pienimuotoinen toiminta voi jo olla merkittävä edistysaskel.

Innoittavien esimerkkien kokoaminen tähän oppaaseen osoittaa, ettei mikään hanke tai toimenpide ole liian pieni. Monet kuuluisat esimerkit ovat lähteneet liikkeelle pienestä, ja niitä on laajennettu, kun ne ovat osoittautuneet menestyksekkäiksi.

Tässä oppaassa siis kehoitetaan ottamaan riski, olemaan luova ja innovatiivinen, kehittämään ideoita ja toimimaan – toisin sanoen

edistämään yrittäjyyttä!

Esimerkkejä opettajien peruskoulutuksen käytännöistä

Opettajien peruskoulutus – esimerkkien keskeiset viestit

Jotta yrittäjyyskasvatus voidaan toteuttaa kestävästi opettajien peruskoulutuksessa, Euroopassa tarvitaan seuraavia:

Yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutuslaitokset, joilla on visio ja strategia

- Yrittäjyyttä edistävällä opettajankoulutuslaitoksella on selkeä koulutussuunnitelma, jossa **opettajaopiskelijoille pyritään antamaan taito opettaa tulevaisuutta silmällä pitäen**. Tätä suunnitelmaa noudatetaan koko opetussuunnitelmassa.
- Yrittäjyys sisällytetään **oppilaitoksen toimintatapoihin ja tehtävään**.
- Yrittäjyyttä edistävällä opettajankoulutuslaitoksella on käsitys tulevista tarpeistaan ja **selkeä näkemys siitä, miten yrittäjyyskasvatus sopii laajempaan opetus- ja kehityssuunnitelmaan**.
- Yrittäjyyttä edistävä laitos pyrkii **löytämään oikeat ihmiset**, rekrytoimaan heidät ja antamaan heille **tilaa kehittää ideoitaan**.
- Yrittäjyyttä edistävä opettajankoulutuslaitos tuo oppimiseen vahvan **käytännönläheisen ulottuvuuden** ja antaa sen tueksi vankan teoreettisen pohjan.
- Yrittäjyyskasvatus sisällytetään **monialaisena lähestymistapana ja oppiainerajat ylittävänä aineena** koko opinto-ohjelmaan. Sitä ei pidetä niinkään erillisenä oppiaineena vaan kaikille opettajille tärkeänä taitona ja kyknä.
- Yrittäjyyskasvatuskursseille ja -toimintaan osallistuminen sisältyy **opinto-ohjelmaan** pikemminkin **pakollisena** kuin valinnaisena.
- Kurseja ja opetettavia aineita on jatkuvasti mukautettava **työmarkkinoiden tarpeisiin**.
- Yrittäjyyttä edistävät laitokset **mahdollistavat kokeilun**. Uusille opetusmenetelmille ja innovatiivisille hankkeille annetaan tilaa ja tukea, jotta ne voisivat menestyä. Niissä hyväksytään kouluttajien kokeileva asenne ja ymmärretään, että joskus asiat epäonnistuvat.
- Yrittäjyyttä edistävällä opettajankoulutuslaitoksella on **vahva verkosto**.
- **Ylhäältä** johtotasolta **alaspäin tuleva tuki** on oleellista.

Yrittäjyyttä edistävät opettajankouluttajat

- Myös opettajankouluttajien on kehitettävä yrittäjähenkinen lähestymistapa opettamiseen ja oppimiseen. Heidän on luotava **ympäristö, joka mahdollistaa innovoinnin opettajankoulutuksessa** ja opetuskäytännöissä.
- Opettajankouluttajat joutuvat yrittäjähenkä luodessaan toisinaan voittamaan kielteisiä käsityksiä yrittäjyydestä. Käsitys siitä, että **sosiaalinen yrittäjyys ”tuottaa” eikä ”vie voittoja”**, nivoutuu hyvin opetuksen yleisiin ihanteisiin ja voi auttaa voittamaan ennakkoluuloja.
- Opettajankouluttajat hyötyvät **konkreettisista ja selkeästi määritellyistä** yrittäjyyskasvatuksen **oppimistuloksista**.
- Opettajankouluttajat hyötyvät kehittyneistä yrittäjyyskasvatuspedagogian **arviointimenetelmistä**, joiden laatu on varmistettu.
- Yrittäjyyttä edistävillä opettajankouluttajilla on **verkostoja, joissa he jakavat** – sekä hyviä että huonoja – **käytäntöjä**. He käyttävät verkostojaan myös hallitukselle tiedottamiseen ja **alhaalta ylöspäin tapahtuvaan lobbaukseen**.
- Yrittäjyyttä edistävät opettajankouluttajat tukevat **käytännöllisten ja konkreettisten materiaalien kehittämistä** helpottaakseen yrittäjyyskasvatuksen toteuttamista.
- He **keräävät järjestelmällisesti palautetta opiskelijoilta**, koska he tietävät, että oppijan innokkuus on tärkeä moottori yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisessa.

Opettajaopiskelijoille tarkoitetut yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutusohjelmat ja -menetelmät

- Yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutusohjelmat motivoivat opettajaksi opiskelevia **kehittämään yrittäjyyttä koskevia tietojaan, taitojaan ja asenteitaan**.
- Yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutusohjelmat auttavat opettajaopiskelijoita laatimaan oman **opetustehtävänsä ja portfolionsa**. *Ne auttavat heitä miettimään, mitä he haluavat saavuttaa kouluttajana ja mitä menetelmiä, kokemuksia ja resursseja heille on tarjolla.*

- **Aktiivista oppimista, käytännön kokemuksia ja tekemällä oppimista** tuetaan. Opettajaopiskelijat saavat erilaisia mahdollisuuksia määritellä omat tavoitteensa, suunnitella oppimismenetelmiä ja toimia.
- Heillä on mahdollisuus **käsitellä, pohtia ja arvioida oppimisprosessiaan** menetelmien ja tietämyksen kannalta: miten opimme mitä opimme?
- Yrittäjyyskasvatuksen merkitystä **vahvistaa teorettinen malli**, joka helpottaa sen ymmärtämistä ja toteuttamista.
- Yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutusohjelmat ja -menetelmät tukevat sen ymmärtämistä, että **opettajan tehtävänä on tukea ja auttaa**. Opettajan ei ole tarkoitus antaa oppilaille vastauksia suoraan, vaan oppilaiden on etsittävä ne itse.
- Yrittäjyyttä edistävissä menetelmissä jätetään **aikaa pohdinnalle**, joka voi tapahtua esimerkiksi kirjoittamalla pohtivia päiväkirjoja, sekä oppimisprosessien aikana ja niiden jälkeen käytäville pohdintakeskusteluille. Pohdinnassa olisi keskityttävä oppimisprosesseihin ja löydettyihin ratkaisuihin.

Koulutusalan, yritysmaailman ja luovien alojen väliset kumppanuudet

- **Koulutuslaitosten ja yritysmaailman välisistä yhteyksistä** on hyötyä opettajankoulutukseen sisällytettävässä yrittäjyyskasvatuksessa. Yritysten edustajat voivat tukea yrittäjyyskasvatusta monella tavoin – asiantuntijoina, tukijoina, mentoreina tai kriittisinä ystävinä.
- Koulutuslaitokset voivat oppia luovilta aloilta, miten luovaa prosessia voidaan edistää ja arvioida – **miten saadaan ideoita ja miten ne muutetaan toiminnaksi**.
- Koulujen kanssa toteutettavista kumppanuuksista on hyötyä innovatiivisten ideoiden, hankkeiden ja materiaalien testauksessa sekä laadun varmistuksessa. Tällainen lähestymistapa auttaa myös levittämään ja ”myymään” yrittäjyyskasvatusajatusta.

Yrittäjähenkiset lähestymistavat opettajankoulutuksessa

Jyväskylän yliopistossa yrittäjyyskasvatus on sisällytetty pakollisena seuraaviin opettajankoulutusmoduuleihin:

Yrittäjyyden ja liiketoiminnan taitotiedon perusteet

- ▶ Yrittäjyyskasvatuksen johdantokurssi ”Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys”

Opettajaopiskelijat perehtyvät yrittäjäkoulutuksen käsitteisiin ja perusteisiin, yrittäjyyttä käsittelevään kirjallisuuteen sekä hankkeen suunnitteluun

ja toteutukseen koulussa tai paikallisessa kansalaisjärjestössä. Kaksi esimerkkiä kouluissa toteutetuista hankkeista, joihin opettajaopiskelijat osallistuivat:

- ▶ *Lasten parlamentti*: Tämä on tehokas tapa sisällyttää yrittäjyyskasvatus koulun koko opetussuunnitelmaan ja kehittää lasten yrittäjähenkistä asennetta elämään. Se mahdollistaa oppilaiden vaikuttamisen ja osallistumisen.
- ▶ *Koneistoa vastaan*: Aktiivisen kansalaisuuden tukeminen. Hankkeen tavoitteena oli auttaa lukiolaisia saamaan äänensä kuuluville ajankohtaisessa poliittisessä asiassa. He suunnittelivat esityksen, ja opettajaopiskelijoiden tehtävänä oli huolehtia järjestelyistä ja luvista sekä antaa tukea prosessin aikana.

Toimintatyyppi: yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutuslaitokset

Toteutusmaa: Suomi

Toiminnan toteuttava laitos: Jyväskylän yliopisto

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <https://www.jyu.fi/>

Päyhteyshenkilö: Sonja Virtanen

Päyhteyshenkilön sähköposti: sonja.virtanen@jyu.fi

Puhelin: +358 408053378

Laitoksen puhelinnumero: +358 142601211

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajaopiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: ala-asteen opettajat (Suomessa luokat 1–6)

- ▶ Yrittäjyys teknologiakasvatuksessa ja liikunnanopetuksessa
  - ▶ Yrittäjyydestä teknologiakasvatuksessa on esimerkkinä ”Linnunpönttöbändi” (Birdhouse band). Siinä painotettiin kykyä muuttaa ideat toiminnaksi, yhdessä oppimista, luovuutta ja ongelmanratkaisua.
  - ▶ Yrittäjyyskasvatus liikunnanopetuksessa – esimerkkinä tästä voidaan mainita tiedekuntien väliset urheilukilpailut, joissa paikalliset yritykset tekivät yhteistyötä.
- ▶ Syventävien opintojen kurssi ”Oppivat organisaatiot ja yrittäjyyskasvatus”. Opiskelijoiden huomio siirtyy pedagogisesta yhteisöstä yrityksiin, joissa he tarkkailevat yrityksiä oppivina organisaatioina.
  - ▶ Ryhmä viettää tietyn ajanjakson yrityksessä, jossa se tarkkailee, haastattelee työntekijöitä ja osallistuu mahdollisimman paljon yrityksen toimintaan ja kerää näin hyödyllistä opetusmateriaalia.
  - ▶ Opiskelijoiden tehtävänä on myös analysoida ja antaa suosituksia opiskelujärjestelmän kehittämiseksi asianomaisessa yrityksessä.
- ▶ Lukuvuonna 2013–2014 alkaa kasvatustieteen kansainvälinen maisteriohjelma, jonka yksi pakollinen kurssi on ”Educational Innovations and Entrepreneurship” (Koulutukseen liittyvät innovaatiot ja yrittäjyys).

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Yrittäjyyskasvatus olisi sisällytettävä oppilaitoksen tehtävään ja opetussuunnitelmaan.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Hankkeen vaikutuksista ei ole tehty virallista tutkimusta, mutta opiskelijat ovat antaneet erittäin myönteistä palautetta ja todenneet ymmärtävänsä yrittäjyyskasvatuksen merkityksen aiempaa paremmin.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

YRITTÄJYYSKASVATUS

PROJEKTITYÖSKENTELEY

SISÄLLYTETTY

SUOMI

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Sonja Virtasen laatima esitys yliopistosta: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/sonja_virtanen_en.pdf

Yliopiston verkkosivustolla on yleistä tietoa toiminnasta ja joitakin PowerPoint-esityksiä kahden viime vuoden aikana perustetuista hankkeista (saatavilla ainoastaan suomeksi): <https://www.jyu.fi/edu/laitokset/okl/opiskelu/yrittajyys>

”Moving Statues” (Liikkuvat patsaat) – taide opettajankoulutuksessa

Dublinin [National College of Art and Design \(NCAD\)](#) tarjoaa useita opettajankoulutusohjelmia. Perustutkinto-opiskelijat voivat suorittaa kahden aineen Joint Honours -tutkinnon joko kuvataiteen ja opetuksen ohjelmassa tai suunnittelun ja opetuksen ohjelmassa. Jatko-opiskelijoille kasvatustieteiden tiedekunta tarjoaa useita taidekasvatusalan maisteriohjelmia, tohtoriohjelmia sekä ammatillisia ja akateemisia loppututkintoja.

Taide ja suunnittelu tarjoavat erinomaisen mallin yrittäjyyskasvatukselle. Tavat, joilla taiteilija ja suunnittelija lähestyvät ongelmaa ja etenevät kohti ratkaisuja, ovat kaikille tärkeitä taitoja. Taideyliopistot sisällyttävät kriittisen ajattelun ja sitoutumisen kaikkeen toimintaan, mikä on ratkaiseva taito yrittäjän menestymisen kannalta. Tekemällä yhteistyötä taiteen ja

suunnittelun kanssa yrittäjyyskasvatusta voidaan vahvistaa monella tapaa. Yksi erityinen esimerkki NCAD:stä on yhteistyö opettajien peruskoulutuksessa.

Kaikki opettajankoulutukseen osallistuvat opiskelijat tekevät yhteistyötä. Eräässä ohjelmassa luotiin ”liikkuvia patsaita”, minkä ansiosta opiskelijat saivat olla yhteydessä Irlannin historiaan, luontoon, esityksen voimaan ja puhutun sanan merkitykseen. Irlannin kansallismuseoon pystytettiin näyttely jättiläisnukkeista, jotka olivat saaneet innoituksensa Dublinin O’Connell Streetillä olevista patsaista ja niiden tarinoista. Kyse on nimenomaan yhteistyöstä – opiskelijoiden ja opettajien välisestä sisäisestä yhteistyöstä sekä koulujen, kulttuurilaitosten ja yhteisön eri ryhmien välisestä ulkoisesta yhteistyöstä.

Toimintatyyppi: yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutuslaitokset

Toteutusmaa: Irlanti

Toiminnan toteuttava laitos: National College of Arts and Design, Dublin

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.ncad.ie>

Päyhteyshenkilö: Gary Granville

Päyhteyshenkilön sähköposti: granvilleg@ncad.ie

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajien peruskoulutus sekä Dublinin

koulujen opiskelijat ja oppilaat

Kohteena oleva koulutustaso: kaikki tasot

Onnistumisen edellytykset

Edellytyksenä on ympäristö, joka mahdollistaa innovoinnin opettajankoulutuksessa ja opetuskäytännöissä.

Irlanti on hiljattain ilmoittanut arvioivansa uudelleen opettajankoulutusta, minkä yhteydessä NCAD voi määritellä uudelleen opettajankoulutuksen käsitteet. Voiton tuottamisen käsite sopii kuitenkin (voiton ottamisen käsitteen sijaan) paremmin yhteen NCAD:n käyttämien sosiaalisen yrittäjyyden ja edistämisen käsitteiden kanssa.

Irlannin opetussuunnitelma- ja arviointineuvosto (National Council for Curriculum and Assessment) on toteuttamassa myös jo pitkälle edenneen laajemman opetussuunnitelman uudistuksen, jossa korostetaan, että yrittäjyyden avaintaidot ja yrittäjyyskasvatuksen lyhytkurssi on sisällytettävä nuorten koulutukseen.

Myös NCAD on toteuttamassa oleellisen muutoksen ja on hiljattain perustanut strategisen liiton University College Dublinin kanssa. Tutkinnoissa ollaan ottamassa käyttöön kolme plus kaksi -järjestelmä, jotta perustutkinto- ja jatkokoulutuksessa voidaan olla enemmän tekemisissä todellisen maailman kanssa. Toivomuksena on, että jatko-opintoihin liittyvä tutkimustyö vaikuttaa voimakkaammin ja suuremmin perustutkinto-opiskelijoihin.

Toiminnan vaikutus

Opettajankoulutuksessa toteutettavasta yhteistyöstä saadaan seuraavia hyötyjä:

- ▶ Ryhmätyö-, yhteistyö- ja neuvottelutaidot kehittyvät.
- ▶ Opitaan luottamaan toisiin, mitä vahvistaa arviointiperusta, jonka mukaan koko ryhmä saa saman arvosanan – kaikkien on päästävä läpi tai reputettava yhdessä.

Tämä sopii yhteen opetussuunnitelma- ja arviointineuvoston taannoin korostamien laajempien avaintaitojen kanssa, joita ovat tietojenkäsittely, viestintä, henkilökohtainen tehokkuus, yhdessä työskentely ja kriittinen ajattelu.

Käytännön jatkamista koskevat suunnitelmat

NCAD:n kasvatustieteiden tiedekunta aikoo kehittää työnsä yhteisöllistä yrityspilaria ottamalla käyttöön uuden sosiaalisesti aktiivista taidetoimintaa koskevan maisteritutkinnon, jossa saa pätevyyden opettaa jatkokoulutuksessa.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄVÄ LAITOS

TAIDE & SUUNNITTELU

YHTEISTYÖ

IRLANTI

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Valokuvia "Moving Statues" -hankkeesta: <http://www.flickr.com/photos/ncadeducation/sets/72157627803126142>

Asenteella opettamisen taito

Group T – Leuven Education Collegessa on noin tuhat opiskelijaa ja 85 opettajaa. Sen tehtävänä on ”educating essence by experiencing existence” (”koulutetaan olennaista olemassaolon kokemuksen kautta”). Se pyrkii kehittämään henkilöä kokonaisuutena. Painopisteinä ovat seuraavat ”kolme E:tä”:

- ▶ *Educating*: kehitetään opiskelijoiden kykyjä Unescon määrittelemien neljän koulutuksen peruspilarin pohjalta, jotka ovat olemaan oppiminen, tietämään oppiminen, tekemään oppiminen ja yhdessä elämisen oppiminen.
- ▶ *Engineering*: annetaan opettajille mahdollisuus luoda tehokkaita oppimisympäristöjä sekä osoittaa siinä kekseliäisyyttä ja luovuutta.
- ▶ *Enterprising*: asiat saadaan tehdyksi johtajuuden, innovoinnin ja uskaltamisen kautta.

Yleisesti ottaen tavoitteena on saada luokkiin, kouluihin ja yhteiskuntaan yrittäjähenkisiä, luovia ja joustavia opettajia. Oppilaitoksessa käytetään erilaisia innovatiivisia pedagogisia menetelmiä yrittäjyyttä edistävän ajattelutavan luomiseksi. Tällaisia menetelmiä ovat taitoihin ja kykyihin perustuva oppiminen, ammatilliset käytännöt, ryhmätyöskentely hankkeissa, vision ja tehtävän ymmärtäminen, opiskelijoiden vastuu omista oppimisprosesseistaan, opettajan toimiminen valmentajana, yhdenmukainen arviointi, reflektointi ja portfolio, tieto- ja viestintätekniikka ja uusmedia, joustavat oppimisväylät sekä henkisten tai maantieteellisten rajojen puuttuminen.

Group T – Leuven Education Collegella on erilaisia hankkeita ja aloitteita, joilla on tarkoitus vahvistaa yrittäjyyttä edistäviä luovia opetusmenetelmiä. Kahta näistä kuvaillaan jäljempänä.

Toimintatyyppi: yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutuslaitokset

Toteutusmaa: Belgia

Toiminnan toteuttava laitos: Group T – Leuven Education College

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <https://my.groept.be>

Yhteyshenkilö: Thu Dang Kim (innovoinnin apulaisdekaani)

Sähköposti: Thu.dang@groept.be

Yhteyshenkilön puhelinnumero: +32 16301172

Laitoksen puhelinnumero: +32 16301030

Muut toimijat tai kumppanit: Group T – Leuven Education College on maailmanlaajuisen Unesco-kouluverkoston jäsen

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: kasvatustieteiden ammatillisen kandidaatintutkinnon opiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: useat koulutustasot: varhaiskasvatus, alemman perusasteen koulutus, ylemmän perusasteen koulutus, ensimmäisen ja toisen asteen koulutus sekä jatko-opiskelijoiden mentori- ja kehitysoinnit (IEC)

- ▶ Kehitysohjelmien (IEC) jatko-opiskeluohjelma perustuu Unescon määrittelemiin koulutuksen peruspilareihin ja on tarkoitettu kaikille BA-tutkinnon suorittaneille opiskelijoille. Siihen osallistuu erimaalaisia opiskelijoita, jotka ovat kotoisin muun muassa Kamerunista, Kiinasta, Egyptistä, Etiopiasta, Ghanasta, Indonesiasta, Irlannista, Alankomaista, Nigeriasta, Pakistanista, Espanjasta, Turkista ja Yhdistyneestä kuningaskunnasta. Syyslukukaudella opiskelijat perehtyvät yrittäjyyskasvatukseen. Tavoitteena on perustaa koulutushankkeita Unescon viidellä päätoimialalla (kasvatus, luonnontieteet, humanistiset ja yhteiskuntatieteet, kulttuuri, viestintä ja informatiikka). Kevätlukukaudella opiskelijat tarkastelevat koulutusta yleisemmin.
- ▶ Toinen esimerkki hyvästä käytännöstä on ”reflektointi ja portfolio”-menetelmä, jossa on hyödynnetty Group T:n vuosina 1995–1996 määrittämää portfolion käsitettä. Se on pakollinen kolmivuotinen kurssi, jossa opiskelijat laativat oman henkilökohtaisen portfolionsa. Ensimmäisenä vuonna opiskelijat oppivat löytämään omat kykynsä ja pohtimaan niitä. Toisena vuonna he tekevät henkilökohtaisen SWOT-analyysin ja kolmantena vuonna keskittyvät henkilökohtaisten taitojensa ja kykyjensä osoittamiseen. Viimeisenä vuonna opiskelijat suorittavat ”I AM” -tilaisuuden (integral assessment moment, olennainen, yhdenmukainen arviointihetki), jossa heidän on osoitettava paneelille opettajan pätevyytensä ohjelman suorittamista koskevalla hakemuksella ja haastattelulla.

Onnistumisen edellytykset

Oppilaitos korostaa seuraavia kolmea keskeistä osatekijää, joilla oli ratkaiseva merkitys onnistumisen kannalta:

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Thu Dangan laatima esitys oppilaitoksesta: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/thu_dang_en.pdf

- ▶ *Tehtävän ja vision määrittäminen:* Luotiin ”kolmeen E:hen” ja Unescon pilareihin perustuva selkeä koulutus suunnitelma, ja tehtävä pyrittiin sisällyttämään opetussuunnitelmaan. Koko opinto-ohjelmassa sovelletaan monialaista lähestymistapaa. Yrittäjyyskasvatusta ei pidetä erillisenä aineena vaan pikemminkin kaikille opettajille tärkeänä taitona ja kykynä.
- ▶ *Oikeiden henkilöiden löytäminen:* GROUP T – Leuven Education College tekee paljon töitä oikeanlaisten uusien opettajien rekrytoimiseksi ja luottaa siihen, että he tekevät työnsä hyvin. Tällaiset opettajat ovat ammattilaisia, ja heillä on hyviä ideoita, jos heille annetaan tilaa kehittää niitä. He ovat luovia ja kekseliäitä, ja heillä on yrittäjyystaitoja.
- ▶ *Kokeilun mahdollistaminen:* Uudet opetusmenetelmät ja ajatuksia herättävät hankkeet tarvitsevat tilaa ja tukea voidakseen menestyä. Opettajilla on oltava kokeileva asenne, mikä edellyttää sen ymmärtämistä, että asiat joskus epäonnistuvat.

Toiminnan vaikutus

- ▶ GROUP T – Leuven Education College on saanut erittäin myönteistä palautetta kouluilta, joissa kyseisestä laitoksesta valmistuneet työskentelevät. Opiskelijoiden korostetaan olevan innovatiivisia (he esimerkiksi löytävät työpaikkoja kehitysmaista). Opiskelijoiden määrä on viisinkertaistunut 15 vuodessa, ja tulevilla opettajilla on nyt paremmat taidot valmistaa tulevia oppilaita muutokseen.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄVÄ LAITOS

KOKO KOULUN LÄHESTYMISTAPA

SISÄLLYTETTY

BELGIA

Laadullisen oppimistuloksen arviointi

St Mary's University College tarjoaa opettajakoulutuksen ja humanististen aineiden perustutkintokursseja sekä useita opettajankoulutusalan jatko-opiskeluohjelmia. Oppilaitoksen yrittäjyyskasvatusta koskevat toimitatavat perustuvat nimenomaisesti sen tehtävään sekä akateemisiin, ammatillisiin ja yhteiskunnallisiin arvoihin. Kaikille opiskelijoille annetaan mahdollisuus kehittää ja kyseenalaistaa yrittäjyyttä edistäviä ideoita työpajoja, seminaareja ja luentoja sisältävän intensiivisen ja vuorovaikutteisen ohjelman kautta.

Ohjelmaa kehitetään kahden syklin kautta. Syklissä I (2007–2012) keskityttiin henkilöstön kehittämiseen, yrittäjyyskasvatukseen edistämiseen ja yrittäjähenkisten opettajatutorien hankintaan. Syklissä II (2012–2017) paneudutaan opetus suunnitelman uudistamiseen ja kehittämiseen, kasva-

tustieteen kandidaatin tutkinnon uudelleen jäsentämiseen sekä kasvatustieteen maisterin ohjelman kehittämiseen.

St Mary's University College edistää yrittäjyyskasvatusta valmistamalla opettajia mukauttamaan opetus suunnitelmaa ja opetusta sen varmistamiseksi, että nuoret ovat aiempaa paremmin valmistautuneita työmarkkinoille. Oppilaitos antaa yrittäjyyskasvatustodistuksen kandidaatintutkinnon rinnalla. Todistukseen oikeuttava koulutus suoritetaan kandidaatintutkinnon kolmena ensimmäisenä vuonna, ja viimeisen vuoden opiskelijoille tarjotaan nopeutettu ohjelma. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden vahvistaa tietämystään ja ymmärtämystään sekä kehittää opetuskäytäntöjensä johdonmukaisen ja kriittisen arviointimenetelmän yrittäjyyskasvatuksen yhteydessä.

Toimintatyyppi: yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutuslaitokset

Toteutusmaa: Yhdistynyt kuningaskunta – Pohjois-Irlanti

Toiminnan toteuttava laitos: St Mary's University College Belfast

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.smucb.ac.uk>

Pääyhteyshenkilö: Frank Hennessey

Pääyhteyshenkilön sähköposti: f.hennessey@smucb.ac.uk

Puhelin: +44 2890268282 / oppilaitos: +44 2890327678

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajaopiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: useat koulutustasot

Yrittäjämäisen oppimisprosessin todistukseen sisältyy seuraavat neljä osatekijää:

- ▶ yleisopinnot (koulupohjainen työskentely-yksikkö, jossa todennetaan reflektointi)
- ▶ yrittäjyysoppiminen (taloustiedot, työskentelypohjainen profili, Erasmus tai Study USA)
- ▶ sosiaalinen yrittäjyys (raportointi & reflektointi tai sitoutuminen vapaaehtoiseen toimintaan)
- ▶ valinnaiset tehtävät (kirjalliset esseet tai hankkeet).

Opiskelijat osallistuvat useisiin hankkeisiin ja pohtivat kokemustaan yrittäjyyskasvatusta koskevan oman tietämyksensä ja ymmärtämyksensä tai oppilaidensa tietämyksen ja ymmärtämyksen kannalta tai molemmista näkökulmista. Aktiivisuus liittyy vankasti teoreettiseen ja akateemiseen asiayhteyteen sekä tarjoaa samalla mahdollisuuden painottaa oppimisessa ja arvioinnissa pohdinnan laadullista osa-aluetta.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Yrittäjyys sisällytetään oppilaitoksen toimintatapoihin ja tehtävään.
- ▶ Yrittäjyyteen sovelletaan kokonaisvaltaista ja eheytettyä lähestymistapaa.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Todistus ja koulutus lisäävät opiskelijoiden työllistettävyyttä.
- ▶ Toiminnalla on myös pitemmän aikavälin hyötyjä, sillä tämä uusi opettajaryhmä opettaa oppilailleen yrittäjyystaitoja, mistä saadaan lopulta taloudellista ja yhteiskunnallista hyötyä.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄVÄ LAITOS

TODISTUSTEN ANTAMINEN

SISÄLLYTTETTY

POHJOIS-IRLANTI

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Frank Hennessey'n laatima esitys oppilaitoksesta: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/frank_hennessey_en.pdf

Opetussuunnitelman oppiaine: yksilöllinen ja yhteisöllinen kasvatus

Polytechnic Institute of Guarda (Guardan polyteknillinen korkeakoulu) perustettiin vuonna 1980, ja kasvatustieteiden tiedekunta aloitti toimintansa vuonna 1986. Se tarjoaa peruskoulutukseen sisältyvän kandidaattitutkinnon, johon yrittäjyyskasvatus sisältyy erityisenä yksilöllisen ja yhteisöllisen kasvatuksen oppiaineena (45 teoria-/harjoitustuntia ja 7,5 tuntia pienryhmäohjausta: 3 ECTS-opintopistettä). Tässä aineessa oppilaitos soveltaa projektiperustaista oppimista yrittäjyyskasvatuksen kehittämismenetelmänä.

Tavoitteena on, että opiskelijat käyttävät projektiperustaista oppimista yhteiskunnallisen, kulttuurisen tai taloudellisen asian käsittelemiseen

- ▶ oppimalla olemaan oman elämänsä laatija/toimija
- ▶ kehittämällä kyvyn muuttaa (itseään ja ympäristöä), jotta voi havaita mahdollisuudet ja olla aktiivinen kansalainen.

Opiskelijat esittelevät haasteellisia ongelmia sisältävän projektin, joka edellyttää reflektointia, tutkimusta sekä ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaitoja. Opiskelijat ovat prosessin keskipisteessä. Prosessi aloitetaan pohtimalla merkityksellisiä henkilökohtaisia/yhteiskunnallisia asioita, joiden tehokas käsittely edellyttää yhteistyötä. Opettajien tehtävänä on edistää opiskelijoiden suunnittelemissa hankkeissa, joissa he omaksuvat laatijan/toimijan roolin kansalaisina ja koulutusalan ammattilaisina.

Toimintatyyppi: yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutuslaitokset

Toteutusmaa: Portugali

Toiminnan toteuttava laitos: Superior School of Education, Communication and Sport (GPI), Polytechnic Institute of Guarda

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.ipg.pt>

Päyhteyshenkilö: Carlos Francisco De Sousa Reis

Päyhteyshenkilön sähköposti: creis@ipg.pt

Puhelin: +351 964057023 / +35 271220115

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajaopiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: peruskoulutus

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Jotta voidaan edistää yrittäjyyskasvatusta opettajien peruskoulutuksessa, yrittäjyyden ja itsensä ja ympäristön muuttamisen ydintaidon välille on luotava yhteys.
- ▶ Yrittäjyyskasvatus on sisällytettävä laitoksen tehtävään. Polytechnic Institute of Guarda edistää vahvaa käytännöllistä osatekijää, jota tukee vankka teoreettinen pohja, sekä pyrkii jatkuvasti mukauttamaan kursseja ja opetettavia aineita työmarkkinoiden tarpeisiin ja nyky maailman uusiin realiteetteihin.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Toiminta vaikuttaa ainoastaan siihen osallistuviin henkilöihin ja erityis tilanteisiin mutta myös opiskelijoiden itsenäisyyden ja dynaamisuuden kehittymiseen heidän toimiessaan kansalaisina ja ammattilaisina.

Suunnitelmia toiminnan kehittämiseksi

- ▶ Guarda Polytechnic Institute (GPI) aikoo sisällyttää yrittäjyyskasvatuksen opettajien peruskoulutukseen kehittämällä sitä vahvemmaksi oppiaineeksi tulevassa opetussuunnitelman uudistuksessa, jota suunnitellaan jo seuraavaksi lukukaudeksi.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄVÄ LAITOS

PROJEKTITYÖSKENTELEY

SISÄLLYTETTY

PORTUGALI

Oppimistyöpajassa tapahtuva oppiainerajat ylittävä oppiminen

Xios University College sijaitsee Flanderissa. Siellä on viisi osastoa, kaksi kampusaluetta ja noin 3 000 opiskelijaa. Yrittäjyys on oppiainerajat ylittävä aine. ”Oppimistyöpaja: oppiainerajat ylittävä työskentely ja ryhmätyöskentely” kuuluu toisen asteen koulutuksen kandidaatintutkinnon ohjelmaan. Oppiainerajat ylittävää oppimista koskeva lähestymistapa on seuraava:

- ▶ ensimmäinen vaihe: ”oppimaan innostaminen” – teoreettinen näkökulma yrittäjyyskasvatukseen
- ▶ toinen vaihe: oppimistyöpaja (kuuden eri aineisiin erikoistuneen opiskelijan ryhmät)
- ▶ kolmas vaihe: oppiainerajat ylittävä koulutus.

Ohjelma sisältää seuraavaa:

- ▶ Toisena vuonna järjestetään oppiainerajat ylittävä työpaja, johon kaikki opiskelijat kokoontuvat (talous, historia, liikunnanopetus jne.). Opiskelijat jaetaan kuuden eri aineisiin erikoistuneen opiskelijan ryhmisiin, minkä vuoksi korostetaan monialaista työskentelyä. Tämän jälkeen oppilaat kehittävät kestävästi kehitystä edistävään koulutukseen (vuosituhattavoitteet) liittyvän hankkeen. Hankkeen tulos esitellään mentoripäivänä yleisölle, johon kuuluu osallistujia ylempään perusasteen ja keskiasteen kouluista.
- ▶ Kolmantena vuonna oppiainerajat ylittävään koulutukseen osallistuvat opiskelijat toteuttavat kehittämänsä hankkeen ylempään perusasteen tai keskiasteen koulussa ja muuttavat näin abstraktin idean toiminnaksi.

Toimintatyyppi: ohjelmat, joissa opettajankouluttajia valmistetaan

yrittäjyyskasvatukseen

Toteutusmaa: Belgia

Toiminnan toteuttava laitos: Xios University College Belgium

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.xios.be>

Päyhteyshenkilö: Michel Janssens

Päyhteyshenkilön sähköposti: michel.janssens@xios.be

Puhelin: +32 497269666

Laitoksen puhelinnumero: +32 11370781

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajaopiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: toisen asteen koulutus

- ▶ Tällainen toiminta auttaa myös opettajia valmistautumaan yrittäjyyskasvatukseen vierailemalla kestävään kehitykseen osallistuvissa organisaatioissa. Ollessaan tekemisissä kestävästä kehityksestä edistävään koulutukseen osallistuvien henkilöiden kanssa he luovat tiedon kolmikannan koulun, työn ja korkeakoulun välille.

Tätä toimintaa voidaan pitää hyvänä käytäntönä, koska se on monialaista, luovaa ja pakollista. Siihen sisältyy tuote, jolla oppimisjakso toteutetaan ja joka mahdollistaa vuorovaikutuksen kestävästä kehityksestä edistävään koulutukseen osallistuvien organisaatioiden sekä ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulujen kanssa.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Opettajankouluttajien taidot: opetushenkilöstön taidot kestävästä kehityksestä edistävällä koulutuksessa (vuosituhattavoitteet)
- ▶ Selkeä visio ja tehtävä, johon kaikkien opettajien on sitouduttava ja jota heidän on noudatettava

Toiminnan vaikutus

- ▶ *Opettajat:* Hankkeeseen osallistuvat opettajat saavat asiantunte- musta ja oppivat systeemiajattelua. Opettajat, jotka eivät osallistu suoraan (mutta ovat opettajankouluttajia) oppivat ymmärtämään, että oppiainerajat ylittävä (työllistyvyyden edellytyksenä olevien taitojen) oppiminen on tärkeää opetussuunnitelman kannalta, ja saavat motivaatiota liittyä tähän ”yhteisöön”.
- ▶ *Opiskelijat:* Opiskelijat oppivat toisiltaan. He tietävät, että heiltä edellytetään oppiainerajat ylittävää oppimista. Opiskelijat saavat hyvät valmiudet myöhempään työhönsä (jossa he tarvitsevat systeemiajattelua). He oppivat myös työskentelemään yhdessä.
- ▶ *Käytännön työssä toimivat:* hanke auttaa ymmärtämään, että oppiainerajat ylittävä oppiminen on hyvä käytäntö.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

OPETTAJAOPISKELIJOIDEN
VALMENTAMINEN

KESTÄVÄ KEHITYS

OPPIAINERAJAT YLITTÄVÄ

BELGIA

Yliopiston mentorointiohjelma

Opettajaopiskelijat osallistuvat lukuvuoden aikana (2–3 viikon pituiselle) kurssille. He menevät kouluihin ja tekevät yhteistyötä työssä olevien opettajien kanssa. Tämä kuuluu pakollisena heidän opinto-ohjelmaansa.

- ▶ Kurssin aikana opitaan kouluissa, raportoidaan toiminnasta, saadaan tukea työssä olevilta opettajilta, jotta voidaan korjata/ratkaista ongelmia kyseisessä koulussa, ja pyydetään yrityksiä tekemään yhteistyötä kouluhankkeessa.

Toiminta edistää opettajien valmistautumista yrittäjyyskasvatukseen

- ▶ tekemällä yhteistyötä koulujen opettajien ja johtajien kanssa
- ▶ oppimalla todellisen elämän ongelmista kouluissa ja saamalla käytännön tietoa

- ▶ laatimalla innovatiivisia portfolioita.

Tällä alalla edistyminen edellyttää

- ▶ kaikkien opettajien koulutustulosten arviointia sen mukaan, millainen vaikutus niillä on heidän yhteisössään
- ▶ ”lähinaapureihin” perustuvan oppimismallin käyttöä yhteistoiminnassa, jossa opiskelijat valitsevat ryhmänsä ja voivat vaihtaa ryhmää, jos he pitävät ryhmäänsä ”tylsänä”
- ▶ parhaan käytännön palkitsemista.

Toimintatyyppi: ohjelmat, joissa opettajaopiskelijoita valmennetaan yrittäjyyskasvatukseen

Toteutusmaa: Kreikka

Toiminnan toteuttava laitos: Ioanninan yliopisto, varhaiskasvatuksen osasto

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.uoi.gr/oldsite/main.html>

Päyhteyshenkilö: Polyxeni (Jenny) PANGE

Päyhteyshenkilön sähköposti: pagge@cc.uoi.gr, jennypagge@yahoo.gr

Puhelin: +30 6936131810

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajaopiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: useat koulutustasot

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Hyvät teoretiedot asiasta
- ▶ Hyvät yhteistyötaidot
- ▶ Hyvät tieto- ja viestintätekniikan taidot

Toiminnan vaikutus

- ▶ Koulutuksen hyödyt määritellään tarkastelemalla koulun jokapäiväisiä toimintoja.
- ▶ Opiskelijat saavat käytännön tietoa.
- ▶ Opiskelijat tekevät yhteistyötä koulujen opettajien ja johtajien (sidosryhmien) kanssa.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

OPETTAJAOPISKELIJOIDEN
VALMENTAMINEN

ONGELMANRATKAISU

YHTEISTYÖ

KREIKKA

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Kreikaksi: http://www.pee.gr/wp-content/uploads/praktika_synedrion_files/e27_11_03/sin_ath/th_en_viii/ntoliopoyloy.htm

Englanniksi: <http://ecr.sagepub.com/content/3/3/299.short?rss=1&ssource=mfc&patientinform-links=yes&legid=specr;3/3/299>

Alueellinen yrittäjyyskasvatushanke, jossa keskitytään erityisesti opettajien peruskoulutukseen ja täydennyskoulutukseen

Alueen kahdeksan hallitusta päättivät vuonna 2008 perustaa [South East European Centre for Entrepreneurial Learning -keskuksen \(SEECEL\)](#), joka sijaitsee Kroatiaassa. SEECELin tavoitteena on jakaa vertaistietoa aiempaa kehittyneempien oppimisjärjestelmien edistämiseksi.

Tämä erityishanke on kansainvälinen opettajankoulutusmalli, jossa on määritelty opiskelijoiden ja opettajien oppimistulokset. Se on saanut rahoitustukea Euroopan komissiolta ja Kroatian hallituksesta.

Kokeiluprosessissa kahdeksan osanottajamaata toteutti pakollisen ja valinnaisen kurssin 32:ssa ISCED 2 -asteen koulussa ja 16 korkeakoulussa.

Tämän vaiheen toiminnassa on kehitetty

- ▶ yrittäjyyttä edistävää koulua koskeva visio ja toimintasuunnitelma
- ▶ toimintasuunnitelman mukaisia tavoitteita johtajille (rehtoreille)

Toimintatyyppi: ohjelmat joissa opettajaopiskelijoita, opettajia ja koulujen johtajia valmistetaan yrittäjyyskasvatukseen

Toteutusmaa: kansainvälinen

Toiminnan toteuttava laitos: SEECEL (South East European Centre for Entrepreneurial Learning)

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.seecel.hr>

Pääyhteyshenkilö: Maja Ljubić

Pääyhteyshenkilön sähköposti: maja.ljubic@seecel.hr

Puhelin: +385 13040260

Muut toimijat tai kumppanit: SEECELin jäsenvaltiot (Albania, Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, Kosovo*, entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia, Montenegro, Serbia ja Turkki)

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajaopiskelijat, opettajat ja koulujen johtajat

Kohteena oleva koulutustaso: useat koulutustasot

*Tämä nimitys ei vaikuta asemaa koskeviin kantoihin, ja se on YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244 ja Kansainvälisen tuomioistuimen Kosovon itsenäisyysjulistuksesta antaman lausunnon mukainen.

- ▶ toimintasuunnitelman mukaisia tavoitteita opettajille
- ▶ määritellyjä oppimistavoitteita oppilaille
- ▶ toimintasuunnitelman mukaisia organisoituja resursseja
- ▶ opettajien, muun henkilöstön ja verkko-opettajien yrittäjyyskasvatussuunnitelma
- ▶ paikallisyhteisön, paikallisten yritysten ja muiden sidosryhmien tuki yrittäjyyttä edistävälle koululle
- ▶ yrittäjyyttä edistävää koulua koskeva yhteinen ajattelutapa ja jatkuva työskentely yrittäjyyttä edistävien toimintatapojen kehittämiseksi
- ▶ toimintasuunnitelma, joka koskee tietojen jakamista ja suunnan näyttämistä muille kouluille.

Onnistumisen edellytykset

Hankkeeseen osallistuvan koekoulun oli täytettävä useita kriteerejä (esim. koululle pääsee julkisilla liikennevälineillä, koulussa on vähintään kaksi luokkaa opetettavaa ikäryhmää kohden, koulussa on tietotekniikkavälineet ja valtaosa opettajista ja koulunjohtajista käyttää tietotekniikkalaitteita työssään, koululla on toimiva verkkosivusto, koulussa on jo aiemmin sovellettu järjestelmällistä lähestymistapaa koulun ja vanhempien sekä koulun ja paikallisviranomaisten väliseen yhteistyöhön, koulun henkilöstö suhtautuu myönteisesti yrittäjyyskasvatukseen, opettajat tuntevat nykyaikaiset

opetusmenetelmät, koulun johtoryhmän jäsen(et) pystyy/pystyvät kommunikoidaan englanniksi, koulun johtoryhmällä on kokemusta hankkeen toteutuksesta ja talousarviovaikutuksista, itsearviointi ja ulkoinen arviointi ovat tuttuja opettajille ja koulun johtajille). Muita edellytyksiä olivat muiden valtioiden mukaanotto (kansainvälinen ulottuvuus) sekä tuen saaminen kansallisilta hallituksilta ja EU:lta.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Opiskelijat, opettajat ja koulun johtajat ovat hyötynet hankkeeseen osallistumisesta.
- ▶ Jakamalla vertaistietoa eri valtiot oppivat toisiltaan ja voivat näin parantaa oppimisjärjestelmiä.
- ▶ Kattavalla täytäntöönpanolla kehitetään ja testataan välinettä, jolla mitataan yrittäjyyskasvatustoiminnan vaikutuksia opettajien ja koulun johtajien taitoihin.

Jatkokehitys

Opettajien peruskoulutusta ja täydennyskoulutusta koskevaa strategista lähestymistapaa kehitetään aiempien kokemusten ja saavutusten perusteella. Erytishuomiota kiinnitetään mentorointiprosesseihin ja opettajankoulutuksesta vastaavien kansallisten laitosten mukaanottoon.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

OPETTAJAOPISKELIJOIDEN
JA OPETTAJANKOULUTTAJIEN
VALMENTAMINEN

OPPIMISTULOKSET

SISÄLLYTETTY

KANSAINVÄLINEN

Lisätietoja:

<http://www.seecel.hr>

<http://www.seecel.hr/default.aspx?id=14>

<http://www.seecel.hr/UserDocsImages/Documents/Documents>

Ammatillinen opettajankoulutusohjelma

HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu on Suomen suurin opettajankoulutuslaitos. Se perustettiin vuonna 1959, ja se liittyi Hämeen ammattikorkeakouluun vuonna 1996. Koulu antaa virallisen pedagogisen pätevyyden opettajille, jotka työskentelevät kouluttajina korkea-asteen oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa, aikuiskoulutukseen suuntauneissa laitoksissa, julkisen sektorin organisaatioissa, henkilöstöhallinnossa tai liike-elämässä ja teollisuudessa.

Tähän erittäin kilpailukykyiseen opettajankoulutusohjelmaan tulevilta ammatilaisilta edellytetään vähintään kandidaatintutkintoa tai ammatilansa ylintä mahdollista tutkintoa sekä vähintään kolmen vuoden työkokemusta asianomaiselta alalta. Useimmat opettajaopiskelijat työskentele-

vät suorittaessaan opettajankoulutusopintojaan, ja 30 prosentilla heistä ei ole aikaisempaa kokemusta opettamisesta.

Ammatillisen opettajankoulutuksen tavoitteena on antaa opettajaopiskelijoille

- ▶ tiedot ja taidot ohjata ja edistää erilaisten opiskelijoiden oppimisprosessia
- ▶ valmiudet kehittää omia opetustaitojaan saattamalla oma ammatillinen taitotietonsa ajan tasalle sekä ottamalla huomioon työelämän tulevat suuntaukset ja kehittyminen.

Toimintatyyppi: ohjelmat, joissa opettajaopiskelijoita valmistetaan yrittäjyyskasvatukseen

Toteutusmaa: Suomi

Toiminnan toteuttava laitos: HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK>

Pääyhteyshenkilö: Heikki Hannula

Pääyhteyshenkilön sähköposti: heikki.hannula@hamk.fi

Puhelin: +358 36463377

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: esimerkiksi tekniikan, insinööri- ja yhteiskuntatieteiden alojen

opettajaopiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: toinen aste, korkea-aste ja jatkokoulutus

Ammatillinen opettajankoulutusohjelma sisältää seuraavat moduulit:

- ▶ pedagogiset perusteoriaopinnot ja ammattiopinnot
- ▶ ammattipedagogiset opinnot
- ▶ opettajien täydennyskoulutus opettajaopiskelijan organisaatiossa, tavallisesti oppilaitoksissa
- ▶ tutkielma.

Vuodesta 2006 alkaen on ollut mahdollista suorittaa myös valinnainen yrittäjyyskasvatuskurssi ”Yrittäjyyden perusteet” (3 opintopistettä).

Ammatillinen opettajankoulutusohjelma on ollut erittäin menestyksellinen. Hakijoita on paljon, mutta vain noin 33 prosenttia hakijoista voidaan hyväksyä opiskelijoiksi.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Yrittäjyyskasvatus olisi sisällytettävä laitoksen tehtävään ja opetussuunnitelmaan.
- ▶ Yrittäjyyttä koskevat tavoitteet olisi sisällytettävä oppimisen arviointiperusteisiin.

Toiminnan vaikutus

Yrittäjyyskasvatus on sisältynyt vuodesta 2012 alkaen seuraavien neljän kurssin tavoitteisiin:

- ▶ *Yhteiskunta, työelämä ja koulutus* (4 op): opettajaopiskelijat ymmärtävät yrittäjyyskasvatuksen merkityksen työelämässä ja koulutuksessa.
- ▶ *Oppimisen ohjaaminen* (7 op): opettajaopiskelijat osaavat edistää yrittäjyyttä erilaisissa oppimisympäristöissä.
- ▶ *Koulutuksen yhteistyöverkostot* (3 op): opettajaopiskelijat osaavat kehittää yhteistyötä erilaisissa **yrittäjäverkostoissa** ja muissa sidosryhmäverkostoissa.
- ▶ *Opetusharjoittelu* (15 op): opettajaopiskelijat osaavat kehittää opetustaan ja omaa asiantuntijuuttaan tavoitteellisesti ja **yrittäjämäisesti**.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

OPETTAJAOPISKELIJOIDEN
VALMENTAMINEN

TODISTUSTEN ANTAMINEN

SISÄLLYTETTY

SUOMI

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Heikki Hannulan laatima esitys ammattikorkeakoulusta: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/heikki_hannula_en.pdf

Oppilaitoksen verkkosivustolla on yleistä tietoa ohjelmasta: http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/In_English/Education/professional_teacher_education

Opettajankoulutuksen mahdollistaminen valmistuneiden kautta

Swansea Metropolitan University on ottanut käyttöön joitakin innovatiivisia menetelmiä, joilla valmennetaan opettajaopiskelijoita luokkahuoneiden todellisuuteen ja tuetaan heitä yrittäjyystaitojen kehittämisessä. Yhdessä esimerkissä yliopisto ottaa entisiä opiskelijoita ja alumneja mukaan kehittämään nykyistä opetustarjontaa ja ohjelmaa. He voivat myös vaikuttaa todelliseen toimintaan opetustilanteessa ja uusien opettajaopiskelijoiden arviointiin. Tätä kutsutaan ”jatkuvan käsitteellisen tarkistamisen malliksi”, jossa entiset opiskelijat voivat vaikuttaa nykyisiin koulutuskäytäntöihin.

Aloitteet on kehitetty yliopiston sisällä. Entisiä opiskelijoita käytettiin jatkuvasti erikoiskurssien arvioinnissa alun perin taiteen ja suunnittelun osaston visuaalisen viestinnän kursseilla. Kasvatustieteiden tiedekunnan opettajan-

koulutusohjelmissa alettiin noudattaa tällaista lähestymistapaa. Siinä oman yrityksen perustaneet entiset opiskelijat edistävät ja valvovat opettajaopiskelijoiden oppimiskehitystä. Yliopisto sai tästä hankkeesta palkinnon Brasiliassa vuonna 2006 järjestetyssä kansainvälistä yrittäjyyskasvatusta ja -koulutusta käsitelleessä konferenssissa.

Tätä ohjelmaa pidetään hyvänä käytäntönä, koska opettajat saavat siinä kokemusta yrittäjämaailmasta, myös siitä, miten opiskelijoita voidaan valmentaa työskentelemään myöhemmin yrittäjien kanssa.

Toimintatyyppi: opettajaopiskelijoiden valmennusohjelmat

Toteutusmaa: Yhdistynyt kuningaskunta

Toiminnan toteuttava laitos: Swansea Metropolitan University

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.smu.ac.uk>

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajaopiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: useat koulutustasot

Onnistumisen edellytykset

- ▶ On ymmärrettävä alalta saatavan kokemuksen ja oppimisen merkitys.
- ▶ Opettajankouluttajien on ymmärrettävä entisten opiskelijoiden merkitys arvioinnissa ja tämän käytännön mahdollisuudet nykyisessä koulutuskäytännössä.
- ▶ Vaikka kouluttajat voivat nykyään suhteellisen helposti pitää yhteyttä entisiin opiskelijoihin, onnistuminen edellyttää pitkän aikavälin lähestymistapaa taholta, jota opiskelijat kunnioittavat ja haluavat tukea. Tällaisen toimintatavan toteuttamiseen ja ohjaamiseen tarvitaan myös aikaa.

- ▶ Tämä toimii nykyisen käytännön laadunvalvontamenetelmänä (verrattuna vaihtoehtoiseen tai aiempaan käytäntöön).
- ▶ Toiminta on mahdollistanut entisten opiskelijoiden osallistumisen nykyiseen käytäntöön, mikä on lisännyt nykyisten opiskelijoiden motivaatiota, sekä osoittanut, miten tämä toimii todellisessa maailmassa, verrattuna luokassa opetettavaan teoriaan.
- ▶ Kyseisellä toiminnalla voidaan muuttaa kurssitarjonnan näkökohtia ”lennossa”, koska sen ansiosta voidaan hyödyntää entisten opiskelijoiden ja alumnien uusimpia oppeja.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Koko yliopistossa tärkein vaikutus on toiminnan ajantasaisuus sekä oppimisen vaikutus opiskelijoiden tyytyväisyyteen ja palautteeseen. Walesissa saavutetaan asukasta kohti suurimpia lukuja valmistuneiden perustamien pienten spin-out-yritysten menestymisessä, ja Swansea Metropolitan University sijoittuu jatkuvasti listan kärkeen. Tämä lisää myös yliopiston yleistä uskottavuutta, ”koska se tekee mitä lupaa”.

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Penaluna, A. ja Penaluna, K., Business Paradigms in Einstellung: A Creative industries perspective on enhancing entrepreneurship education. Internationalizing Entrepreneurship Education and Training Conference, Sao Paulo, Brazil, 2006.

(Palkittiin parhaana empiirisenä tutkimuksena (vanhempien tutkijoiden erikoispalkinto)).

Penaluna, A. ja Penaluna, K., ”Business Paradigms in Einstellung: Harnessing Creative Mindsets for Entrepreneurship Education”, Journal of Small Business and Entrepreneurship 21, nro 2, 2008, s. 231–250: <http://www.freepatentsonline.com/article/Journal-Small-Business-Entrepreneurship/204931981.html>

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

OPETTAJAOPISKELIJOIDEN
VALMENTAMINEN

ALUMNIEN SITOUTTAMINEN

ALALTA OPPIMINEN

YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA

Kaikille yhteinen musiikin kurssi yrittäjämäisestä näkökulmasta (pedagoginen lähestymistapa)

Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta perustettiin vuonna 1979, ja se on yliopiston vanhin tiedekunta. Tiedekunnassa on noin 700 perustutkinto-opiskelijaa, 80 jatkotutkinto-opiskelijaa ja 60 henkilökuntaan kuuluvaa. Yrittäjyys ja yrittäjyyskasvatus ovat keskeisiä osatekijöitä tiedekunnan strategiassa.

Yrittäjämäisestä näkökulmasta toteutettavalla kaikille yhteisellä musiikin kurssilla keskitytään sekä yrittäjämäisiin oppimismenetelmiin että osallistavaan pedagogiikkaan. Tämä johtuu siitä, että yrittäjyyteen perustuvien osatekijöiden kautta, kuten havaitsemalla ja luomalla mahdollisuuksia, kokeilemalla sekä refleктоimalla ja johtamalla tietoa, jokainen opiskelija

voi oppia erilaisia sisältöjä käyttämällä omia vahvuuksiaan, tapojaan ja muita yksilöllisiä lähtökohtiaan.

Kurssilla yhdistetään musiikin opetus yrittäjämäiseen ajattelu- ja toimintatapaan erityisesti tekemällä päätöksiä musiikkiin liittyvien eri vaihtoehtojen välillä. Opettaja toimii tukijana joka sisällyttää opettajaopiskelijoiden kokeilut ja pohtimat tiedot opetussuunnitelmien tavoitteisiin ja sisältöön. Opiskelijat saavat kurssilla tietoa musiikin opettamisesta ja musiikista ilmiönä. Kurssilla painotetaan myös yrittäjämäisiä ominaisuuksia ja taitoja, esimerkiksi aloitekykyä, itseluottamusta, sinnikkyyttä, riskinottoa, päätöksentekoa, neuvottelutaitoja, epävarmuuden sietämistä ja virheistä oppimista.

Toimintatyyppi: yrittäjyyttä edistävät opetusmenetelmät ja pedagogiat

Toteutusmaa: Suomi

Toiminnan toteuttava laitos: Lapin yliopisto

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.ulapland.fi/>

Suomeksi/Yksiköt/Kasvatustieteiden-tiedekunta

Päyhteyshenkilö: Lenita Hietanen

Päyhteyshenkilön sähköposti: lenita.hietanen@ulapland.fi

Puhelin: +358 404844164

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajaopiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: useat koulutustasot

Ne pyritään saavuttamaan muun muassa seuraavin keinoin:

- ▶ Opettaja tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia päättää, mitä, miten paljon, milloin ja kenen kanssa he haluavat oppia. Näin opettaja kannustaa opiskelijoita ottamaan riskejä, hallitsemaan epävarmuutta ja johtamaan oppimistaan sekä ottamaan näin vastuun omasta oppimisestaan.
- ▶ Kurssilla painotetaan vertaisoppimista, erityisesti yhteistyössä tapahtuvaa päätöksentekoa ja ongelmanratkaisua vuorovaikutteisissa keskusteluissa.
- ▶ Jokainen opiskelija tekee muistiinpanoja omaan pohdintapäiväkirjaansa. Opettaja antaa esimerkkejä yrittäjämäisistä ominaisuuksista ja taidoista. Jokaisen musiikkitunnin jälkeen opiskelijat arvioivat, mitkä yrittäjämäiset ominaisuudet ja taidot tulivat heidän mielestään vahvimmin esiin musiikinoppimisprosessissa, ja kirjoittavat arvioinnit päiväkirjaansa.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Opettaja korostaa seuraavia neljää keskeistä tekijää, joilla on ratkaiseva merkitys onnistumisen kannalta:
- ▶ Yhteinen päätöksenteko oppimisprosessin aikana ja sen jälkeen – opettaja ja opiskelijat keskustelevat sekä menetelmästä että tiedoista ja pohtivat ja arvioivat niitä: *miten opin mitä opin?* Oppimisprosessin jokaisessa vaiheessa olisi pohdittava suunnittelua, toimintaa ja tuotetta.
- ▶ Tekemällä oppiminen: Opettajat luovat opiskelijoille erilaisia mahdollisuuksia, jotta he voivat osallistua innovatiivisiin tapoihin määritellä tavoitteita, oppimismenetelmien suunnitteluun ja toimintaan. Pohdinnan avulla opiskelijat voivat rakentaa uutta tietämystä kokemustensa pohjalta ja arvioida sekä oppimisprosessia että oppimistuloksia.
- ▶ Opettajan tehtävänä on toimia tukijana ja edistäjänä. On tärkeää, ettei opettaja anna vastauksia suoraan opiskelijoille vaan antaa heidän etsiä tiedot itse. Opettajan on kuitenkin annettava tukea oikeaan aikaan tasoitukseen erilaisissa tilanteissa olevien opiskelijoiden eroja.

- ▶ Aikaa reflektoinnille: Opettajan olisi järjestettävä riittävästi aikaa sekä pohdintapäiväkirjojen kirjoittamiseen että reflektointiin keskusteluihin oppimisprosessien aikana ja niiden jälkeen. Pohdinnassa olisi keskityttävä yrittäjämäisiin oppimistapoihin ja opetussuunnitelman musiikkisältöön.

Toiminnan vaikutus

Tätä toimintaa ei ole vielä arvioitu virallisesti, mutta sen on havaittu edistävän opettajien yrittäjyyskasvatusvalmiuksia, koska:

- ▶ Opiskelijoita kannustetaan tarkastelemaan omaa yrittäjämäistä toimintaansa kokeilemalla ja refleктоimalla kaikkia oppimisprosessin vaiheita.
- ▶ Opiskelijoiden on toimittava erilaisin yrittäjille ominaisin menetelmin tehdessään oppimistilanteissa päätöksiä annettujen tai luomiensa mahdollisuuksien välillä.
- ▶ Opiskelijat voivat tarkkailla opettajansa yrittäjämäisiä toimia ja järjestelyjä oppimisympäristöissä.
- ▶ Opiskelijoita kannustetaan soveltamaan yrittäjyyteen liittyviä kokemuksiaan ja taitojaan muissa aineissa ja eri koulutustasoilla.

Käytännön jatkamista koskevat suunnitelmat

- ▶ Pyritään löytämään enemmän aikaa opettajaopiskelijoiden keskinäiseen luovaan prosessiin uusien mahdollisuuksien suunnittelussa.
- ▶ Pyritään löytämään enemmän aikaa kriittiseen reflektointiin: sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja yhtäläiset mahdollisuudet ovat olennaisia osallistavassa yrittäjämäisessä lähestymistavassa.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄVÄ OPETUS

MUSIIKKI & LUOVUUS

YHTEISTYÖ

SUOMI

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Suomeksi: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/76736/Lenita_Hietanen.pdf?sequence=1

Innovaatiokonsultti: University College Copenhagen

UCC:n opettajankoulutuksen osasto järjestää toiminnan perusasteen ja ylemmän perusasteen koulutuksen opettajaopiskelijoille. Se on tarkoitettu kaikille tasoille – pääasiassa opettajaopiskelijoille, mutta myös opettajille. Sitä tarjotaan kaikille kolmannen vuoden opettajaopiskelijoille ylimääräisenä opetuksena, josta tiedotetaan kokouksissa, verkossa ja lehtisillä. Kevästä 2013 alkaen sitä on tarjottu EU:n intensiiviohjelmalla 24 opettajaopiskelijalle, jotka tulevat viidestä eri maasta.

Toiminnan tavoitteena on kannustaa opettajaopiskelijoita kehittämään yrittäjämäistä ajattelutapaa ja antaa heille prosessimalli, joka sisältää tekniikoita, joita he voivat käyttää tulevassa opetustyössään. Mallia kut-

sutaan FIRE-malliksi, ja siihen sisältyy seuraavat neljä toisiinsa liittyvää erityisvaihetta:

F – Finding facts (tosiseikkojen toteaminen) (kirjojen ja tosielämän kautta)

I – Innovative ideas (innovatiiviset ideat) (luominen ja valitseminen)

R – Reality check (käytännön toimivuuden tarkistaminen) (mallintamisen ja palautteen kautta)

E – Evaluation (arviointi) (tuotteen sekä prosessin ja oppimisen arviointi).

Toimintatyyppi: yrittäjyyskasvatukseen liittyvät innovatiiviset opetusmenetelmät

Toteutusmaa: Tanska

Toiminnan toteuttava laitos: University College Copenhagen (UCC), opettajankoulutuksen osasto

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://blaagaard-kdas.ucc.dk/english>

Päyhteysenkilö: Lilian Rohde

Päyhteysenkilön sähköposti: LR@ucc.dk

Puhelin: +45 41897581

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: UCC:n opettajaopiskelijat ja ammatilliseen täydennyskoulutukseen

osallistuvat opettajat

Kohteena oleva koulutustaso: perusasteen ja ylemmän perusasteen koulutus

Opettajaopiskelijat kehittävät myös taitojaan olla vuorovaikutuksessa paikallisyhteisön kanssa. He ovat yhteydessä koulutuslaitoksen ulkopuolisiin todellisiin kumppaneihin ja tarjoavat heille palvelun.

Toiminta koostuu kaksiviikkoisesta ohjelmasta, jonka aikana opettajaopiskelijat ovat yhteydessä työelämässä toimivaan opettajaan ja saavat häneltä ongelman ratkaistavakseen. Vuonna 2012 heitä pyydettiin ratkaisuun osallistamiseen ja eriyettyyn opetukseen liittyviä ongelmia. Opettajaopiskelijat keskustelivat ongelmasta ryhmissä ja kehittivät innovatiivisen ratkaisun, joka esitettiin opettajalle.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Opettajaopiskelijoiden osallistumismotivaatio
- ▶ Työssä olevien perusasteen tai ylemmän perusasteen opettajien osallistuminen
- ▶ Tehokas organisointi, jonka ansiosta melko pieni määrä oppilaitoksen opettajia voi harjoittaa tätä toimintaa suuren osallistujamäärän kanssa
- ▶ Ohjelmaa on kehitetty seitsemän vuotta, ja siihen sisältyy lyhyt ”mais-taisversio” opintonsa aloittaville opettajaopiskelijoille.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Opettajien käyttö asiakkaina on innovatiivinen menetelmä.
- ▶ Sovellettavalla lähestymistavalla saavutetaan tarvittavat opettajaopiskelijoiden yrittäjyyskasvatuksen oppimistulokset, etenkin jos opettajaopiskelijat suunnittelevat rinnakkaistoimintaa oppilailleen opetusharjoittelunsa yhteydessä.
- ▶ Se täyttää myös opettajaopiskelijoiden vaatimukset, jotka koskevat yrittäjyyskasvatuksen käytäntöjen, menetelmien ja teorian oppimista.
- ▶ Se vaikuttaa suoraan opiskelijoiden henkilökohtaiseen elämään ja voi kehittyä käyttäjälähtöiseksi toiminnaksi eri ammateissa.
- ▶ Ohjelmalla on ollut todistettavissa olevia vaikutuksia. Esimerkkeinä voidaan mainita hiljattain perustettu opettajankoulutuksen innovointikeskus ja hanke, jonka tavoitteena on jakaa hyviä käytäntöjä Tanskan muiden oppilaitosten kanssa.

Käytännön jatkamista koskevat suunnitelmat

Opettajankoulutukseen sisältyvässä innovoinnin ja yrittäjyyskasvatuksen opettamisessa edistytään toteuttamalla opettajien peruskoulutuksen uusi opetussuunnitelma, johon sisältyy kaikissa aineissa pakollinen osatekijä. Edellä kuvaillun kaltaiset mallit kuuluvat opiskelijoiden työvälineisiin.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄVÄ OPETUS

PROESSITEKNIIKAT

OPETTAJAT ASIAKKAINA

TANSKA

REAL (Rural Enterprises for Action Learning) ammatillisena ja pedagogisena välineenä

Sogn og Fjordane University College -korkeakoulussa on noin 3 000 opiskelijaa ja 300 työntekijää. Yrittäjyyskasvatus on pakollista kaikille – ensimmäisen ja toisen asteen koulutukseen sekä ammattikoulutukseen suuntautuille – opettajaopiskelijoille ja sisältyy opetussuunnitelmaan. Kaikki opiskelijat saavat vähintään kahden päivän pituisen yrittäjyyttä ja REAL-toimintamallia koskevan koulutuksen, jota tarjotaan myös kahden tai neljän päivän täydennyskoulutuskursseina ammatissa toimiville opettajille.

REAL (Rural Enterprises for Action Learning, maaseutuyritykset toimintalähtöiseen oppimiseen) kehitettiin alun perin 1980-luvulla Yhdysvaltojen maaseutualueilla. Sogn og Fjordane University Collegella on oikeudet kyseiseen opetusmateriaaliin Euroopassa, ja se tarjoaa kursseja ja koulutusta,

joissa käytetään sitä. REAL-malli perustuu näyttöön siitä, että yrittäjyyskasvatuskäytännöissä, joissa opiskelijat opettavat ja käyttävät oppimateriaalia heti opittuaan, muistamisen aste on 90 prosenttia, kun taas luentopohjaisen opiskelun jälkeen se jää 5 prosenttiin. REAL-opetustekniikassa **noudatetaan kokemusperäisen oppimisen mallia**. Tämä perustuu ajatukseen siitä, että oppimiseen pätee seuraava sanonta:

”Kerro minulle, niin unohdan. Näytä minulle, niin muistan. Ota minut tekemään, niin ymmärrän.”

Siinä tarkastellaan reflektoinnin, laajentamisen, soveltamisen ja kokemuksen välistä suhdetta. Oleellista on se, että oppija saa ”konkreettisen kokemuksen”

Toimintatyyppi: yrittäjyyttä edistävät opetusmenetelmät ja pedagogiat

Toteutusmaa: Norja

Toiminnan toteuttava laitos: Sogn og Fjordane University College

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.hisf.no/en/home>

Päyhteyshenkilö: professori Ivar A Offerdal

Päyhteyshenkilön sähköposti: ivar.offerdal@hisf.no

Puhelin: +47 57676065 / +47 91300539

Puhelin: kasvatus- ja liikuntatieteellinen tiedekunta: +47 57676000

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: kasvatus- ja liikuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: useat koulutustasot (ensimmäisen ja toisen asteen koulutus sekä ammattikoulutus), myös täydennyskoulutuskursseja ammatissa toimiville opettajille

eli tapahtuman, johon hän osallistuu aktiivisesti. Tämän jälkeen oppimista tehostetaan kokemusta koskevilla pohdinnoilla ja laajennetaan, kun oppija tunnistaa oppimisprosessin taustalla olevat abstraktit ideat, teoriat ja periaatteet. Lopuksi oppija soveltaa vasta oppimaansa kieltä ja saamiaan taitoja todellisen maailman tilanteisiin.

REAL-mallissa keskitytään sekä maaseutu- että kaupunkialueiden kouluihin, joissa paikallisen identiteetin luomista pidetään erityisen tärkeänä keinona kannustaa oppilaita palaamaan joskus alueelle ja perustamaan sinne yritys. Opinto-ohjelmassa painotetaan kahta laajaa alaa – elämäntaitoihin ja asenteeseen liittyviä aiheita sekä liiketoimintaan liittyviä aiheita. Tavoitteena on keskittyä aluksi asenteisiin, joista avaintaidot juontavat juurensa. Tavoitteena on kehittää viestintää, kriittistä ja luovaa ajattelua, ongelmanratkaisua, tehokasta työskentelyä muiden kanssa sekä paikallista identiteettiä. Liiketoiminnan osa-alueella edistetään markkina-analyytitietoja – laajempaa taloutta sekä markkinointia ja myyntiä koskevaa tietämystä.

REAL-mallissa painotetaan ulkoisten laitosten/organisaatioiden kanssa luotavia kumppanuuksia sekä tiedekuntien dekaaneilta ja korkeakoulujen rehtoreilta saatavaa tukea. Siinä kehitetään ja testataan uusia ideoita ”mallikoulujen” kanssa, jotka auttavat materiaalien kehittämisessä. Ajatusta REAL-mallista levitetään koko laitokseen kouluttamalla kollegoja ja myymällä yrittäjyyskasvatusajatusta. Tässä yhteydessä korostetaan kärsivällisyyden tarpeellisuutta.

Onnistumisen edellytykset

On tärkeää, että koulu tukee opettajia hankkeen toteutuksessa ja että opettajat ovat kärsivällisiä. Heidän on

- ▶ määritettävä harjoitusten oppimistavoitteet
- ▶ järjestettävä aika ja materiaalit, joita tehtävien suorittamiseen tarvitaan

- ▶ laadittava menettely, joka perustuu yleensä ryhmätyöskentelyyn ja sen jälkeen pidettävään esitykseen
- ▶ rakennettava osaamistaan refleктоimalla, mitä oppijat ovat tehneet ja oppineet ja miten tämä liittyy heidän tavoitteisiinsa
- ▶ saatava oppijat pohtimaan soveltamista todellisessa maailmassa ja sitä, miten työssä ja jokapäiväisessä elämässä oppimisen välille voidaan rakentaa siltoja.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Useimmissa Sognin ja Fjordanen läänin paikallisyhteisöissä ja kouluissa opetetaan yrittäjyyttä ja käytetään kyseistä materiaalia.
- ▶ Opiskelijoiden mielipidetutkimusten perusteella opiskelijat ovat tyytyväisiä REAL-mallista saamiinsa kokemuksiin.
- ▶ Se mainittiin hyvänä käytäntönä vuoden 2004 Nordic survey -tutkimuksessa ja uudelleen eri hankkeessa vuonna 2012. Se mainittiin myös hallituksen suunnitelmissa (2004/2006).
- ▶ REAL-hanke sai hyvät pisteet Kunnskapsparken Bodøn vuonna 2009 laatimassa tutkimusraportissa, ja se on kuulunut vuodesta 2007 alkaen Sogn og Fjordane University Collegen tarjoamaan opettajan-koulutukseen.

Käytännön jatkamista koskevat suunnitelmat

Kaikki Sogn og Fjordane University Collegen kasvatustieteiden tiedekunnan opettajat osallistuvat kaksipäiväiseen työpajaan, jossa käsitellään yrittäjyyskasvatuksen toteutusta uudessa opetussuunnitelmassa. Siitä tulee koulutukseen sisältyvä pakollinen aine. Yrittäjyyskasvatusta opetetaan pedagogisen yrittäjyyden kurssilla, josta saa opintopisteitä ja joka on osa oppiainerajat ylittävää koulutusta.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄVÄ OPETUS

KOKEMUSPERÄINEN OPPIMINEN

YHTEISTYÖ

NORJA

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Apulaisprofessori Ivar A. Offerdalin laatima esitys: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/ivar_offerda_en.pdf

Yrittäjyysohjelma 3–12-vuotiaille lapsille

Polytechnic Institute of Viana do Castelo (IPVC) perustettiin vuonna 1980. Sen tehtävänä on antaa ”pätevää humanistista, kulttuurista, tieteellistä, teknistä ja ammatillista koulutusta, suorittaa tehtävänsä toteuttamiseen tarvittavaa tutkimusta sekä tehdä yhteistyötä Alto-Minhon alueellisen yhteisön, erityisesti sen tuotanto- ja yrityssektorien, kanssa”.

”Ideoiden saaminen maailman muuttamiseksi” -yrittäjyysohjelma, joka on tarkoitettu 3–12-vuotiaille lapsille, perustettiin Polytechnic Institute of Viana do Castelo -korkeakoulun kasvatustieteiden tiedekunnan ja Alice Nabeiro Educational Centre – Deltan välisen kumppanuuden tuloksena. Yrittäjyyskasvatus määritellään hankkeessa laajasti. Se ymmärretään prosessiksi, jossa oppijat voivat muuttaa ideat toiminnaksi. Hankkeen tarkoituksena on edistää sekä lasten että opettajaopiskelijoiden yrittäjyystaitoja,

joita kutsutaan ”pehmeiksi taidoiksi”.

Ohjelma sisältää materiaaleja ja toimintaehdotuksia, jotka on tarkoitettu esikouluikäisille lapsille (3–5-vuotiaat), peruskoulun ensimmäisen vaiheen koululaisille (6–9-vuotiaat) ja peruskoulun toisen vaiheen koululaisille (10–12-vuotiaat). Lapset kehittävät ideoihinsa perustuvia omia hankkeita tarkastelemalla kullakin seuraavalla tiedonalalla edellytettäviä taitoja:

- ▶ ideoiden stimulointi
- ▶ ideoiden jakaminen
- ▶ mitä haluan tehdä?

Toimintatyyppi: yrittäjyyttä edistävät opetusmenetelmät ja pedagogiat

Toteutusmaa: Portugali

Toiminnan toteuttava laitos: Polytechnic Institute of Viana do Castelo

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://portal.ipvc.pt/portal/page/portal/ese>

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajaopiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: esikoulu

- ▶ ajattelutavat
- ▶ muiden kuuntelu
- ▶ hankkeesta puhuminen
- ▶ työskentely yhteistyökumppanien kanssa
- ▶ tarpeiden määrittely
- ▶ prototyyppien valmistus hankkeen jakamista varten
- ▶ yhteistyöverkosto
- ▶ tehtäväskilrit
- ▶ hankkeen johtaminen.

Polytechnic Institute of Viana do Castelon kasvatustieteiden tiedekunnassa opettajaopiskelijat saivat opettajien peruskoulutuskursseilla yrittäjyyskasvatuskoulutusta, joka toteutetaan samassa muodossa kuin 3–12-vuotiaille tarkoitettu yrittäjyysohjelma. Yrittäjyyskasvatuskoulutuksen tarkoituksena on siis edistää opettajaopiskelijoiden yrittäjyystaitojen (tietojen, asenteiden ja arvojen) kehittymistä. Samanaikaisesti opiskelijat oppivat, miten (3–12-vuotiaiden) lasten yrittäjyystaitoja edistetään. Yrittäjyyskasvatuksen oppimateriaaleja testataan ja mukautetaan opiskelijoiden suorittaessa opetusharjoittelua vastaanottavissa kouluissa. Opettajaopiskelijat tekevät yhteistyötä ja tarkastelevat yrittäjyyskasvatukseen soveltuvia pedagogisia menetelmiä. Tämä on myös keino jakaa ja levittää yrittäjyyskasvatuskäytäntöjä vastaanottavissa kouluissa. Hanketta arvioidaan noudattamalla toimintatutkimukseen perustuvaa lähestymistapaa.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Koulujen on sitouduttava aktiivisiin oppimisprosesseihin ja projekti-työskentelyyn.
- ▶ Kouluilla on oltava joustavat opetussuunnitelmat.
- ▶ Opettajaopiskelijoiden yrittäjyystaitojen kehittäminen on sisällytetävä opettajankoulutuksen opetussuunnitelmaan.
- ▶ Yrittäjyyskasvatusta on valvottava tarkasti opiskelijoiden vastaanottavissa kouluissa suorittaman opetusharjoittelun aikana.
- ▶ Yrittäjyyskasvatusprosessia ja sen tuloksia on seurattava (esimerkiksi käyttämällä toimintatutkimusmallia), jotta oppimateriaalia voidaan arvioida ja jotta sitä voidaan mukauttaa ja laatia erilaisiin kouluympäristöihin.
- ▶ On määritettävä hyviä käytäntöjä sekä jaettava ja levitettävä hanketta.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Ohjelman ansiosta opettajaopiskelijat voivat kehittää yrittäjyyskasvatusta esi- ja perusopetuksessa.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄVÄ OPETUS

PERUSKOULU

PROJEKTITYÖSKENTELEY

PORTUGALI

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Hankkeen esittely ja oppaan "Ter ideias para mudar o mundo" (Ideoiden saaminen maailman muuttamiseksi) etusivu:

<http://internacional.ipv.pt/en/node/17>

ACCIO (Arteveldehogeschool Centrum voor Creativiteit, Innovatie en Ondernemingszin, Arteveldehogeschoolin luovuuden, innovoinnin ja yrittäjyyden keskus)

Artevelde University College Ghent -korkeakoulun tavoitteena on kouluttaa ammattilaisia, jotka pystyvät siirtämään rajoja luovuudella, innovatiivisella ajattelulla ja yrittäjähengellä. Tavoitteena on haastaa opiskelijat ja henkiöstö löytämään uusiin ideoihin perustuvia uusia vastauksia nopeasti muuttuvassa koulutusympäristössä. Tätä prosessia johtaa syyskuussa 2011 toimintansa aloittanut ACCIO-tietokeskus, jonka puheenjohtajana toimii sen pääjohtaja. Näin pitäisi pystyä saavuttamaan yksi koulun keskeisistä strategisista tavoitteista: ”kylvämään ja stimuloimaan luovuutta, innovointia ja yrittäjyyttä opiskelijoiden ja työntekijöiden keskuudessa”. Jokaisella

koulun osastolla (16 osastoa) on oma ACCIO-hankejohtajansa.

Kaikki opetussuunnitelmaan sisältyvät innovaatiot ovat saaneet virikkeensä taidoista, jotka yrittäjällä pitäisi olla. Tällaisia taitoja ovat luovuus, mahdollisuuksien etsintä, asiakaslähtöisyys, johtajuus ja sinnikkyys. Tätä varten kehitettiin online-väline, jolla opiskelijoiden ja opettajien yrittäjyydestä voidaan testata etu- ja jälkikäteen. ACCIO-hankejohtajia koulutetaan havaitsemaan nämä taidot. Jokaisella ohjelmalla on ACCIO-sanakirjansa, joka sisältää kuvauksia taidoista ja vastaavia oppimistuloksia. Sanasto helpottaa luovuutta

Toimintatyyppi: yrittäjyyttä edistävät opetusmenetelmät ja pedagogiat

Toteutusmaa: Belgia

Toiminnan toteuttava laitos: Artevelde University College
(Arteveldehogeschool)

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.arteveldehogeschool.be/accio/nl>

Päyhteyshenkilö: Dominique Roodhooft

Päyhteyshenkilön sähköposti: Dominique.roodhooft@arteveldehs.be

Puhelin: +32 92347477

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: korkeakoulun opettajat ja opiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: yliopistotaso

den, innovoinnin ja yrittäjyyden järjestelmällistä sisällyttämistä opetus-suunnitelmaan. Lisäksi luovuutta edistävät ACCIO-hankejohtajat mahdollistavat aivoriihesissiot ja luovaa ajattelua koskevan opettajankoulutuksen, inspiroivat luennot sekä muut toiminnot lisätäkseen luovaa ja yrittäjämäistä toimintaa.

ACCIO-keskus on saavuttanut seuraavia tuloksia:

- ▶ Se on toteuttanut opettajien ja opiskelijoiden kanssa 13 aivoriitä viimeisten kolmen kuukauden aikana.
- ▶ Se keräsi lukuvuoden alussa 130 opiskelijaa, joilla on luova idea.
- ▶ ACCIO tuki 36:ta opiskelijaa oman yrityksen perustamisessa vuoden 2012 ensimmäisellä neljänneksellä.
- ▶ Kaikkiaan 400 opiskelijaa teki verkkotestin lukuvuonna 2011–2012.

Toiminnassa on tehty seuraavat havainnot:

- ▶ Opettajia on vaikea saada vakuuttuneiksi. He yhdistävät yrittäjyyskasvatuksen yksinomaan liiketoimintaan eli määrittelevät sen liian suppeasti.
- ▶ Yrittäjyyskasvatus on vaikea sisällyttää eri aihealueisiin, mutta opettajien ja opiskelijoiden kanssa pidettävät kokoukset auttavat siirtämään hyvän käytännön osastosta toiseen.

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

http://www.youtube.com/watch?v=to06gDoDzu0&feature=player_embedded
http://www.youtube.com/watch?v=_7_15DdqQ4A&feature=player_embedded
<http://www.arteveldehogeschool.be/accio/nl>
<http://www.scoop.it/t/tools-voor-lesgevers>
<http://www.scoop.it/t/arteveldehogeschool-en-ondernemen>
<http://www.scoop.it/t/food-en-drinks-for-creative-brains>
<https://twitter.com/AccioArtevelde>
<http://nl-nl.facebook.com/accio.artevelde>

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Ylhäältä alaspäin tuleva tuki: johtotason antama tuki on oleellista.
- ▶ Yhteisön olisi tunnustettava yrittäjyyskasvatus merkitykselliseksi koulutukseksi.
- ▶ Opettajia on motivoitava oppimaan yrittäjyyskasvatuksen merkitys ja arvostamaan sitä.
- ▶ Kolmentoista taidon malli oli määritelty ja jäsennetty hyvin, mikä helpotti sen ymmärtämistä ja toteuttamista.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Yrittäjyys sisällytettiin menestyksekkäästi opetussuunnitelmaan ja opetustapahtumaan, ja opiskelijoissa onnistuttiin herättämään yrittäjäheneä ja innovointia heidän työllistettävyytensä lisäämiseksi.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄVÄ OPETUS

TAITOJEN TUNNISTAMINEN

SISÄLTYTTÄMINEN
OPETUSSUUNNITELMAAN

BELGIA

Innovointi ja yrittäjyys

Entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa (EJTM) otettiin vuonna 2008 käyttöön pakollinen ”liiketoiminnan ja yrittäjyyden” kurssi, joka käsittää keskiasteen koulutuksessa neljäntenä lukuvuotena kaksi tuntia viikossa. Jotta uudet opettajat saavat paremmat valmiudet opettaa uutta oppiainetta, **National Centre for Development of Innovation and Entrepreneurial Learning (NCDIEL)** (kansallinen innovoinnin ja yrittäjyyskasvatuksen kehittämiskeskus) on järjestänyt joka vuosi kahden päivän koulutuksen kaikille opettajille. NCDIEL tarjosi myös lisäopetusmateriaalia ja vastasi yhdessä koulutuksen kehittämisviraston (Bureau for Development of Education, BDE) kanssa kansallisen liiketoimintasuunnitelmakilpailun järjestämisestä toisen asteen oppilaitoksille. Kilpailu järjestetään pääministerin suojeluksessa.

Parin viime vuoden aikana entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian hallitus on tukenut voimakkaasti yrittäjähengen kehittymistä nuorten keskuu-

nessa. Marraskuussa 2011 hallitus ilmoitti, että syyskuussa 2012 keskiasteen koulutuksen ensimmäisenä, toisena ja kolmantena vuonna (14–16-vuotiaat oppilaat) otetaan käyttöön uusi ”innovointi ja yrittäjyys” -kurssi ja että peruskouluissa tätä kurssia järjestetään syyskuusta 2014 alkaen kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla (12–13-vuotiaat). Hallitus ilmoitti tukevansa opettajien kouluttamista tässä uudessa aineessa.

Marraskuussa 2011 hallitus myös perusti **kansallisen yrittäjyyskasvattajien verkoston**.

- ▶ Uuden kurssin opetussuunnitelma laadittiin tammi–maaliskuussa 2012, ja opetus- ja tiedeministeri hyväksyi sen virallisesti maaliskuun puolivälissä 2012.

Toimintatyyppi: yrittäjyyskasvatukseen liittyvät innovatiiviset opetusmenetelmät

Toteutusmaa: entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia (EJTM)

Toiminnan toteuttava laitos: entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian opetus- ja tiedeministeriö

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.mon.gov.mk>

Pääyhteyshenkilöt: Vesna Horvatovikj ja Radmil Polenakovik

Pääyhteyshenkilöiden sähköposti: vesnahorvatovik@bro.gov.mk (vastuussa oleva laitos), radmil.polenakovik@ncdiel.mk (ohjelmien perustamisen, koulutuksen ja toteutuksen tukeminen)

Muut toimijat tai kumppanit: Bureau for development in education (koulutuksen kehittämisvirasto) ja National Centre for Development of Innovation and Entrepreneurial Learning (NCDIEL) (kansallinen innovoinnin ja yrittäjyyskasvatuksen kehittämiskeskus)

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajat ja opiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: ensimmäisen ja toisen asteen koulutus

- ▶ Touko- ja kesäkuussa 2012 NCDIEL ja CEC (toinen koulutusta tarjoava yritys) järjestivät uutta opetussuunnitelmaa koskevan kaksipäiväisen koulutuksen 1 300 opettajalle. Hallitus rahoitti tämän koulutuksen.
- ▶ Touko–elokuussa 2012 NCDIEL laati opetusmateriaalin ja tekstikirjat uutta kurssia varten. Se järjesti 30. elokuuta 2012 yksipäiväisen koulutuksen 300 opettajalle, jotta uudet opetusmateriaalit tulisivat heille tutuiksi.
- ▶ Uusi kurssi otettiin käyttöön lukuvuonna 2012. Ainetta opetetaan yksi tunti viikossa kaikille kolmelle vuosiluokalle (1., 2. ja 3. vuosi).
- ▶ Sama menettely toistetaan (opetussuunnitelman laadinta, opettajien koulutus ja opetusmateriaalin laadinta) ”innovointi ja yrittäjyys” -kurs- sin kohdalla, joka otetaan käyttöön peruskouluissa syyskuussa 2014.
- ▶ Koulutuksen keskeiset aiheet olivat seuraavat:
  - ▶ Mitä on yrittäjyyskasvatus?
  - ▶ Uraohjaus
  - ▶ Yrittäjyys: yrittäjyyteen liittyvät totuudet ja myytit, yrittäjyyden perus- periaatteet, yrittäjyysprosessi (yrittäjän kello) ja sen osatekijät, yrittä- jyyteen liittyvät avaintaidot sekä yrittäjyyttä edistävät opetusmenetel- mät
  - ▶ Miten rakennetaan innovatiivinen yhteiskunta?
  - ▶ Miten olla innovatiivinen? Uusien ideoiden etsintä, ideoiden luomisme- netelmät, ideoiden systematisointi ja arviointi.

Tämä on esimerkki ylhäältä alas suuntautuvaa lähestymistapaa kos- kevasta hyvästä käytännöstä yrittäjyyskasvatukselle annettavan poliit- tisen tuen yhteydessä. Hallitus päätti, että 12–18-vuotiaille oppilaille opetetaan joka vuosi yrittäjyyskasvatusta suoraan. Tämä tarkoittaa, että vuosittain järjestetään 36 lähiovetustuntia, joissa käsitellään inno- vointiin ja yrittäjyyteen liittyviä eri aiheita (72 tuntia viime lukuvuonna).

Onnistumisen edellytykset

Tämän toiminnan onnistumisen avaintekijät olivat seuraavat:

- ▶ EJTM:n hallituksen poliittinen tuki uuden kurssin käyttöönotolle
- ▶ hallituksen myöntämä rahoitus opettajien kouluttamiseen
- ▶ BDE:n ja NCDIEL:n hyvä yhteistyö
- ▶ NCDIEL:n henkilöstön laaja kokemus yrittäjyyskasvatuksesta, ope- tusmenetelmistä ja suorasta yhteydestä opettajiin.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Tämän tapauksen keskeinen viesti on, että hallituksen ennakoivan toiminnan (ylhäältä alas suuntautuva lähestymis- tapa) ja yhden tai useamman pakollisen yrittäjyyskurssin käyttöönoton ansiosta maan kaikilla opiskelijoilla on mahdolli- suus tutustua yrittäjyyteen ja siihen liit- tyviin toimintoihin.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

INNOVATIIVINEN OPETUS

HALLITUKSEN TUKI

PERUSPERIAATTEET

**ENTINEN JUGOSLAVIAN
TASAVALTA MAKEDONIA**

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Opettajien kaksipäiväisen koulutuksen esittely on saatavilla (makedonian kielellä) osoitteessa www.ncdiel.mk

Uusi opetussuunnitelma on saatavilla (makedonian kielellä) BDE:n verkkosivustolla.

WEEN – Welsh Enterprise Educators Network (Walesin yrittäjyyskasvattajien verkosto)

Walesin hallituksen tukema **Welsh Enterprise Educators Network** (Walesin yrittäjyyskasvattajien verkosto) tarjoaa tietoa ja neuvontaa Walesin yrittäjyyskasvattajille ja -kouluttajille.

Tähän hankkeeseen kuuluu seitsemän verkostoitunutta ammattikorkeakoulua ja yliopistoa. Hankkeessa kehitettiin yrittäjyyskasvatusalan akkreditoitu maisteritason opettajankoulutusmoduuli. Kurssilla koulutettiin ammattikoulutuslaitoksista ja korkea-asteen oppilaitoksista tulevia sekä yhteisökoulutustaustaisia kouluttajia.

Toiminnalla edistetään opettajien valmentamista yrittäjyyskasvatukseen noudattamalla jäsenettyä lähestymistapaa sen ymmärtämiseen, mikä merkitys yrittäjyydellä on yhteiskunnalle, taloudelle ja koulutukselle, sekä

tarjoamalla käytännön tietoa yrittäjyyskasvatusmenetelmistä ja -pedagogioista. Kurssilla noudatetaan ”laukaisinperiaatetta”. Tämä on ”utelaisuuteen perustuvaa oppimista”, jossa opettajat tuovat oppimisensa itse tiettyyn ympäristöön käyttämällä sitä omilla toimintaympäristöissään.

Enterprise Educators UK (EEUK) on tukenut tätä työtä. EEUK on osallistunut yrittäjyyden verkostoitumiseen, tukemiseen ja kehittämiseen. Sillä on yli 500 yrityskouluttajaa ja ammattia harjoittavia jäseniä yli 90:stä Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivasta korkea-asteen oppilaitoksesta. EEUK:n osallistumisen ansiosta hankkeen kehityksessä voitiin hyödyntää koko maan laajuista kokemusta, olla tekemisissä EEUK:n verkoston kanssa ja levittää hankkeen tuloksia laajemmin.

Toimintatyyppi: verkostoituminen ja hyvien käytäntöjen vaihtaminen

Toteutusmaa: Yhdistynyt kuningaskunta – Wales

Toiminnan toteuttava laitos: WEEN – Welsh Enterprise Educators Network c/o Swansea Metropolitan, Trinity St David, Wales

Päyhteyshenkilö: Andy Penaluna

Päyhteyshenkilön sähköposti: Andy.penaluna@smu.ac.uk

Puhelin: +44 1792481199

Muut toimijat tai kumppanit: Walesin hallitus ja Enterprise Educators UK

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: yliopistot/opettajankoulutuslaitokset/ammattikoulutuslaitokset

Kohteena oleva koulutustaso: monialainen / useat koulutustasot

Onnistumisen edellytykset

Toimintaa voidaan pitää hyvänä käytäntönä opiskelijoiden palautteen ja ajattelutavan syvällisen ymmärtämisen vuoksi.

Seuraavat oleelliset tekijät tukevat tämän alan tulevia hyviä käytäntöjä:

- ▶ Kansalliset verkostot jakavat avoimesti sekä hyviä että huonoja käytäntöjä.
- ▶ Kansalliset verkostot antavat tietoja hallitukselle ja lobbaavat alhaalta ylöspäin.
- ▶ Hallitus ”ostaa” tutkimuksia ja myöntää niihin alkuvaiheen rahoitusta (esim. Walesin hallituksen toteutettavuustutkimus).

Yrittäjyyskasvatuksen edistäminen tällä alalla edellyttää seuraavia asioita:

- ▶ Luovuuden motivointi on ymmärrettävä paremmin ja henkilöiden ajattelutapojen muuttamista yrittäjähenkisemmiksi on pohdittava perusteellisemmin (ei tarkoiteta yrityksen perustamista).
- ▶ Kokeneiden kouluttajien verkostosta lähtevä yhteisymmärrys on tunnistettava.
- ▶ On toteutettava osastojen välinen yliopisto, joka yhdistää erilaiset pedagogiset lähestymistavat sekä lainaa ja mukauttaa filosofioita.

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Yrittäjyyskasvatuksessa tarvitaan yrittäjähenkisiä kouluttajia: uusien opettajien inspiroimisesta tarjoamalla virallista opettajankoulutusta ks. <http://sbaer.uca.edu/research/icsb/2012/penaluna%20486.pdf>

Erilaisia tapaustutkimuksia esitetään verkkosivustolla <http://www.enterprise.ac.uk/index.php/case-studies>

Andy Penalunan laatima esitys: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/andy_penaluna_en.pdf

Creativity-based assessment and neural understandings: A discussion and case study analysis: <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=1891415>

Adeptt-hanke www.adeptt.eu

YES CPD Hub -aloite http://ms.fs4b.wales.gov.uk/sub_sites/big_ideas_wales/content/projects/colleges_and_universities/entrepreneurship_hubs.aspx

Toiminnan vaikutus

- ▶ Toiminta on auttanut kehittämään verkostoja, jotka jakavat yrittäjyyskasvatukseen liittyviä käytäntöjä.
- ▶ Se on valmistanut tulevia opettajia yrittäjyyskasvatukseen.
- ▶ Se edistää uusien aloitteiden tekemistä Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja EU:ssa (ADEPTT-hankkeen ja EU:n alakohtaisten työryhmien kautta).

Käytännön jatkamista koskevat suunnitelmat

Enterprise Educators UK levittää parhaillaan yrittäjyyskasvatusalan ensimmäisen (opintosuorituksiksi laskettavan) opettajankoulutusmoduulin laadinnasta saatuja kokemuksia koko maahan, ja se on osallistunut myös EU:n poliittiseen keskusteluun. Vuonna 2013 tämä hanke kehittyy Walesin laajuiseksi YES CPD Hub -aloitteeksi, jota Walesin hallitus niin ikään rahoittaa osana nuorten yrittäjyyttä koskevaa strategiaa.

OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS

VERKOSTOITUMINEN

YHTEISTYÖ

TODISTUSTEN ANTAMINEN

YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA

Esimerkkejä opettajien täydennyskoulutuksen käytännöistä

Opettajien täydennyskoulutus: esimerkkien keskeiset viestit

Jotta yrittäjyyskasvatus voidaan toteuttaa kestävästi opettajien täydennyskoulutuksessa, Euroopassa tarvitaan:

Yrittäjyyttä edistävien koulujen on tuettava yrittäjähenkeä opetuksessa ja oppimisessa.

- Yrittäjyyttä edistävällä koululla on **omistautunut ja sitoutunut koulun johto**, joka tukee kaikkien opiskelijoiden ja oppilaiden yrittäjyyskasvatusta.
- Yrittäjyyttä edistävällä koululla on **koulutussuunnitelma, joka perustuu opettamiseen tulevaisuutta silmällä pitäen**.
- Opetushenkilöstö ja muu henkilöstö **suhtautuvat muutokseen myönteisesti**.
- Yrittäjyyttä edistävällä koululla on käsitys tulevista tarpeistaan ja selkeä näkemys siitä, miten **yrittäjyyskasvatus sopii laajempaan opetus- ja kehityssuunnitelmaan**.
- **Yrittäjyyskasvatus otetaan huomioon kaikkialla opetussuunnitelmassa ja sisällytetään kaikkiin oppiaineisiin**. Sitä ei pidetä erillisenä oppiaineena.
- Koulu on **sitoutunut edistämään laaja-alaisia, luovia ja yrittäjille ominaisia taitoja**, joita lapset ja nuoret tarvitsevat suoriutuakseen hyvin sekä koulussa että myös laajemmin yhteiskunnassa.
- **Toimintaan perustuva oppiminen ja opiskelijakeskeiset menetelmät** ovat tavanomainen osa opetusta ja oppimista.
- Konkreettiset **oppimistulokset määritellään ja arvioidaan** kokeiden yhteydessä.
- Toimintaa ja erityisesti sen vaikutusta yksittäisten opiskelijoiden valmiuksien kehittymiseen **arvioidaan säännöllisesti**.
- **Opiskelijoilta kerätään palautetta järjestelmällisesti** – oppijoiden myönteiset reaktiot ovat tärkeä moottori yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa ja nopeuttavat yrittäjyyskasvatuksen hyväksymistä.

Yrittäjyyttä edistävät opettajat voivat sytyttää yrittäjyyskipinän.

- Yrittäjyyttä edistävät opettajat **palkitsevat yksilön aloitteellisuuden, vastuullisuuden ja riskinoton.**
- He ovat valmiita **hyväksymään epäonnistumisen keskeisenä osana oppimisprosessia.**
- Yrittäjyyttä edistävät opettajat ovat kuitenkin oppineet myös **hallitsemaan riskejä.** Epäonnistuminen on olennainen osa yrittäjyysprosessia mutta voi olla myös kallista ajan, taitojen ja sitoutumisen tuhlaamista. Yrittäjyyttä edistävät opettajat osaavat **lieventää riskejä.**
- **Yrittäjyyttä edistävillä opettajilla** on vahvat ryhmätyöskentelytaidot.
- He ovat hyviä verkostoitumaan. He **vaihtavat kokemuksia toisten opettajien kanssa ja tapaavat** toisiaan säännöllisesti.
- Yrittäjyyttä edistävät opettajat **käyttävät erilaisia luovia menetelmiä** innovatiivisina pedagogisina välineinä.
- He **antavat lasten ottaa vastuun omasta oppimisprosessistaan** esimerkiksi antamalla heidän laatia omat oppituntinsa.
- Yrittäjyyttä edistävät opettajat tarkastelevat arviointimenetelmissään **ratkaisun lisäksi myös siihen johtanutta prosessia.**
- He käyttävät luokassa tekniikkaa ja sosiaalista mediaa oppimisen tukemiseksi. He **tutkivat oppimisprosessia tukevia uusia ratkaisuja, tuotantotekniikoita ja tietoteknisiä välineitä.**
- He **käyttävät sosiaalista mediaa** myös **omaan vertaisoppimiseensa ja tietojen vaihtamiseen.**

Yrittäjyyttä edistävät opettajankoulutusohjelmat tukevat yrittäjille ominaisia menetelmiä.

- Yrittäjyyttä edistävässä opettajankoulutusohjelmassa **käsitellään opettajien omaa yrittäjämäistä puolta.**
- Yrittäjyyttä **ei pidetä koulutuksessa erillisenä taitona vaan käsitteenä, joka edellyttää avaintaitoja,** kuten luovuutta, tekniikan tuntemusta ja projektinhallintaa.

- Koulutus osoittaa, että **jokaisessa opetussuunnitelmassa on lähtökohtia yrittäjyyskasvatukselle** ja osatekijöitä, jotka soveltuvat hyvin yrittäjyyden oppimiseen.
- **Koulutuksessa otetaan huomioon opettajien jo toteuttamat yrittäjyystoimet** ja osoitetaan, miten heidän jo käyttämänsä menetelmät sopivat käsitteeseen.
- Sen yhteydessä **määritellään ja arvioidaan oppimistulokset.**
- Koulutuskursseilla **keskitytään käytännöllisiin lähestymistapoihin, ja ne sisältävät** sitouttamiseen soveltuvia **aktiivisia ja osallistavia menetelmiä.**
- Täydennyskoulutuksen tarjoajat pyrkivät **luomaan innostusta ja markkinoimaan kurseja laajasti** (esim. olemalla suoraan yhteydessä kouluihin, verkossa ja opettajien vuosikokouksissa).
- Yrittäjyyskasvatuskurssit **edistävät kestävyttä** esimerkiksi kannustamalla opettajia ja oppijoita suunnittelemaan huolellisesti opetuksensa ja oppimisensa sekä vaihtamaan ja pohtimaan niitä jatkuvasti.

Koulutusalan, yritysmaailman ja luovien alojen väliset kumppanuudet

- Yrittäjyyttä edistävät koulut ja hankkeet hyötyvät **liiketoimintakumppanien osallistumisesta.** Yritykset ja liike-elämän organisaatiot voivat tarjota asiantuntemusta yrittäjyyskasvatushankkeissa ja osallistua opettajien koulutukseen kouluissa.
- Koulut voivat **muodostaa kumppanuuksia ulkoisten organisaatioiden kanssa saadakseen** yrittäjyyskasvatukseen **asiantuntemusta, jota niillä ei ole koulussa.**
- **Luovat työntekijät,** kuten taiteilijat, suunnittelijat, arkkitehdit ja tutkijat, **voivat auttaa kouluja ja opettajia päästämään luovuuden valloilleen sekä lisäämään lasten ja nuorten tavoitteita ja saavutuksia.** Esimerkit osoittavat, että luovien työntekijöiden ja koulujen välisillä pitkäaikaisilla suhteilla on myönteinen vaikutus.
- Yrittäjyyttä edistävät laitokset ja kouluttajat **osallistuvat vertaisoppimiseen ja tietojen vaihtoon** paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Matija Antun Reljković -koulu, Slavonski Brod

Matija Antun Reljković -koulu pyrkii kehittämään oppilaidensa yrittäjyystaitoja, muun muassa joustavuutta, luovuutta ja riskinottoa. Se pyrkii tätä tarkoitusta varten tarjoamaan koulun, jossa oppilaat voivat saada laadukasta ja vakaata toisen asteen koulutusta, sekä järjestämään mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja jatkokoulutukseen. Lisäksi tavoitteena on toteuttaa koulu, joka on sekä oppilaiden että paikallistalouden toiveiden mukainen ja räätälöity molempien tarpeisiin.

Koulun kehityksen avaintekijänä oli välineiden ja tilojen uudistaminen ja monipuolistaminen. Koulussa on nykyään

- ▶ hedelmätarha, viinitarha ja viinikoulu
- ▶ vihanneslaboratorio

- ▶ metsäntutkimuslaboratorio
- ▶ eläinlääkintälaboratorio
- ▶ kemian laboratorio.

Nämä laboratoriot ja tarhat ovat nykyään luokkia, joissa oppilaat harjoittelevat esimerkiksi "mikrolisäystä" (kasvien kloonausta), hedelmien viljelyä ja metsänhoitoa. Koulu perusti hiljattain myös bioteknologisen kehityskeskukseen, joka tarjoaa oppilaille erinomaisen oppimisympäristön ja edistää myös laajemmin Slavonski Brodin taloutta.

Toimintatyyppi: yrittäjyyttä edistävät koulut

Toteutusmaa: Kroatia

Toiminnan toteuttava laitos: Matija Antun Reljković -koulu, Slavonski Brod

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://ss-mareljkovica-sb.skole.hr>

Päyhteyshenkilö: Vlado Prskalo

Päyhteyshenkilön sähköposti: dvvi@yahoo.com

Kohteena oleva koulutustaso: toisen asteen oppilaitos, jonka kolme koulutusyksikköä ovat maatalous ja tekniikka, eläinlääkintä ja kemia

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Kaikkien opetusprosessiin osallistuvien on oltava valmiita muuttamaan asenteitaan. Heidän on oltava valmiita omaksumaan uusia opetusmenetelmiä. Koulu luopui perinteisistä luokkaopetusmenetelmistä ja otti käyttöön projekti-, ryhmä- ja tutkimustyöskentelyn sekä käytännön harjoittelun ja työpajat.
- ▶ Se tarvitsi tukea kansainvälisiltä kumppaneilta. Matija Antun Reljković -koulu sai huomattavaa tukea EU:lta. Näiden varojen ansiosta se pystyi perustamaan lukuisia teknisiä keskuksia, kuten hedelmätarhan, viinitarhan ja viinikoulun, metsäntutkimuslaboratorion, eläinlääkintälaboratorion, mikrolisäyslaboratorion ja viljelykoulun.
- ▶ Myös paikallisilla yhteyksillä on keskeinen merkitys. Koululla on yhteyksiä Brod-Posavinan piirikunnan työvoimatoimistoon, kauppakamareihin, maatalousalan korkeakouluihin sekä tutkimus- ja kehitysinstituutteihin.
- ▶ Koulun oli myös vastattava paikallisten markkinoiden tarjontaan ja kysyntään. Se puolusti sinnikkäästi sitä ajattelutapaa, että oppilaat ovat ylpeitä saadessaan työskennellä pelloilla, ymmärtävät kestävien elinolojen merkityksen ja ryhtyvät harjoittamaan alueen pääelinkeinoa – maataloutta.
- ▶ On tärkeää pysyä ajan tasalla sekä käyttää mahdollisuuksien mukaan uusimpia nykyaikaisia välineitä ja uusia tekniikoita.

Toiminnan vaikutus

Toiminnalla on saatu erinomaisia tuloksia, joita arvioidaan innovatiivisin menetelmin.

- ▶ Tärkeää ei ole ainoastaan valmistuneiden määrä vaan myös tuotannon laatu. Oppilaat kasvattavat kasveja, esimerkiksi tomaatteja ja laventelia, sekä myyvät niitä paikallisyhteisölle. Tämä on erityisen ilahduttavaa, koska paikallinen Slavonski Brodin alue on kuuluisa maataloudestaan.
- ▶ Oppilaat oppivat useita erilaisia työskentelymenetelmiä (he voivat esimerkiksi ottaa verinäytteitä ja analysoida niitä).
- ▶ Jotkut oppilaat siirtyvät yliopistokoulutukseen, mutta tärkeämpiä ovat yrittäjyyshaidot ja ajattelutavat, joita koulu näkee kehittyvän kaikissa oppilaissaan.
- ▶ Alueellista bioteknologian tutkimus- ja kehityskeskusta koskevan hankkeen ansiosta koulu on auttanut edistämään paikallisia ja alueellisia maatalousyrittäjiä ottamalla käyttöön uusimpia tekniikoita ja parantamalla kustannustehokkuutta.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄVÄT KOULUT

SISÄLLYTETTY

YHTEISTYÖ

KROATIA

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Muita hankkeita koskevat tiedot: ks. <http://ss-mareljkovica-sb.skole.hr>

Manchester Academy

Manchester Academy on 11–18-vuotiaille tarkoitettu koulu, jonka United Learning -ryhmä perusti ”jokaisen parhaiden puolien esiin tuomiseksi”. Koulu sijaitsee aseista, jengeistä ja huumeista tunnetun Moss Siden kaupunginosan sydämessä, joten sinne tulee hyvin erilaisia nuoria, joista monet ovat pakolaisia tai turvapaikanhakijoita. Manchester Academy on liike- ja yritys-elämään erikoistunut oppilaitos, jonka tavoitteena on kehittää yrittäjämäisiä ominaisuuksia oppilaissa erilaisten virallisten ja epävirallisten oppimisympäristöjen kautta. Sen lähtökohtana on, etteivät akateemiset taidot riitä vaan että oppilaat tarvitsevat myös muita taitoja ja realistisia tavoitteita, jotta he menestyvät elämässä ja jotta heistä tulee tuottavia kansalaisia.

Opetussuunnitelmasta vastaavat työryhmät ottavat työnantajia ja yrityksiä mukaan opetussuunnitelman kaikkiin vaiheisiin. Työntajien osallistumista käytetään keskeisenä menetelmänä suoritusten parantamisessa, ja kaikki aineet ja opettajat otetaan mukaan opetussuunnitelmaan liittyvään

yrittäjyyskasvatustyöhön. Kaikkina vuosina noudatetaan myös yksilöllistä ja kokonaisvaltaista uraohjelmaa, ja oppilaat laativat portfolion työkokemuksistaan 7. vuodesta (12-vuotiaat) 11. vuoteen asti (16-vuotiaat). Edistymistä seurataan ja arvioidaan.

Koulu järjestää oppilaille myös seuraavanlaista yrittäjyystoimintaa:

- ▶ Opettajat järjestävät oppilaille vuoden aikana kuusi uraan liittyvää tilaisuutta, joiden aiheena on esimerkiksi ”miksi oppiaineeni auttaa minua saamaan työpaikan”.
- ▶ Koulussa järjestetään eri alojen esittelyviikkoja, jotta oppilaat voivat tutustua eri aloihin ja niiden ammatteihin. Koulu järjestää myös visailuja ja kilpailuja, joissa oppilaat saavat tietoa eri aloista.

Toimintatyyppi: yrittäjyyttä edistävät koulut

Toteutusmaa: Yhdistynyt kuningaskunta

Toiminnan toteuttava laitos: Manchester Academy

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.manchester-academy.org>

Päyhteyshenkilö: Jane Delfino

Päyhteyshenkilön sähköposti: jane.delfino@manchester-academy.org

Puhelin: +44 1612324159

Muut toimijat tai kumppanit: United Learning

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: 11–18-vuotiaat

Kohteena oleva koulutustaso: toisen asteen koulutus

- ▶ Koulussa laaditaan ”taitoportaat”, joista oppilaat näkevät, mitä taitoja tietyissä ammateissa edellytetään ja mitkä ovat tyypilliset palkat.
- ▶ Koulu tekee yhteistyötä useiden paikallisten liiketoimintakumppanien kanssa. Esimerkkinä voidaan mainita yhteistyö Whitworth Art Galleryn kanssa ”Fresh Made Trade” -ryhmässä, jossa oppilaat yhdessä taitelijoiden ja yrittäjien kanssa suunnittelivat ja valmistivat kannettavien tietokoneiden ja matkapuhelinten koteloita, joita myydään nyt Manchesterin taidegallerioissa. Tietty prosenttiosuus tuotosta lahjoitetaan AfrUKa-yritykselle.
- ▶ Tulevaisuuden suunnitelmiin kuuluu palkinto-ohjelman kehittäminen oppilaille. Siihen on tarkoitettu sisällyttää jaksot, jotka kattavat työharjoittelun, vapaaehtoistyön ja mikroyritysten perustamisen. Henkilöstö toteuttaa joitakin näistä jaksoista ja saa näin lisää täydennyskoulutusmahdollisuuksia. Kansallisten viranomaisten toivotaan tukevan niitä ja tunnustavan ne tulevaisuudessa.
- ▶ Koulu kuuluu laajempaan United Learning (UL) -organisaatioon. UL edistää yrittäjyyskasvatusta kaikissa kouluissaan, ja sillä on yrittäjyyskoordinaattori jokaisessa koulussa. Se myös organisoii opettajien koulutusta, hyvien käytäntöjen vaihtoa ja uusien ohjelmien yhteistä kehittämistä.
- ▶ Erityistoimintoja voidaan mukauttaa oppilaiden tarpeisiin ja aihealueisiin, joilla oppilaat voivat kehittää monia taitoja.
- ▶ Tehokkaat ja monipuoliset paikalliset yritykset ovat avainasemassa. Manchester Academy tekee yhteistyötä monien erilaisten kumppanien, kuten Mercedes Benzin, Manchesterin yliopiston ja Manchester City Football Clubin, kanssa. Manchesterin yliopisto esimerkiksi antaa oppilaille akateemiseen menestykseen liittyvää ohjausta ja tarjoaa työmahdollisuuksia esimerkiksi henkilöresurssien mentoointiohjelmansa kautta.

Toiminnan vaikutus

- ▶ *Suoritukset ovat parantuneet.* Manchester Academyn suoritustaso on parantunut huomasti sen jälkeen, kun se liittyi UL-ryhmään ja kun yrittäjyystaidot sisällytettiin opetussuunnitelmaan. Yhdistyneen kuningaskunnan koulutarkastusvirasto Ofsted (Office for Standards in Education, Children’s Services and Skills) luokittelee tämän aiemmin ”heikkona” pidetyn koulun nykyään ”hyväksi”, ja oppilaiden edistyminen arvioidaan toisinaan ”erinomaiseksi”. Tässä koulussa, jonka oppilaskunta on erittäin heterogeeninen (koulussa puhutaan yli 70:tä kieltä) ja jonka monet oppilaat asuvat pienituloisissa talouksissa (64 prosenttia oppilaista on oikeutettu ilmaiseen kouluruokailuun), nykyään 94 prosenttia oppilaista saa 5 A*-C arvosanan GCSE-päättökokeessa. Osuus oli alimmillaan 12 prosenttia, ennen kuin siitä tuli Manchester Academy.

Onnistumisen edellytykset

Koulu korostaa useita osatekijöitä, jotka ovat keskeisiä sen yrittäjyyttä edistävänä kouluna menestymisen kannalta:

- ▶ Kaikki – rehtori, oppilaat, opettajat ja jopa ruokalan työntekijät – sitoutuvat yrittäjyyskasvatukseen käsitteeseen. Tämä käsite otetaan huomioon monella tavoin, esimerkiksi tiedustelemalla kaikilta mahdollisilta uusilta työntekijöiltä, miten he uskovat voivansa osallistua yrittäjyyttä edistävän koulun toimintaan, ja pitämällä viikoittaisia kokouksia vasta valmistuneille opettajille.
- ▶ Yrittäjyyskasvatus otetaan huomioon kaikkialla opetussuunnitelmassa ja sisällytetään kaikkiin aineisiin. Sitä ei pidetä erillisenä aineena. Esimerkiksi taiteen ja tekstiilialojen osastoilla on nykyään kumppanuustointaa Whitworth Art Galleryn kanssa, millä varmistetaan henkilöstön vahva ammatillinen täydennyskoulutus.

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Jane Delfinon laatima esitys: http://prezi.com/-zsfnd6_babr/the-entrepreneurial-school

UL:n verkkosivusto: <http://unitedlearning.org.uk>

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄVÄT KOULUT

SISÄLLYTETTY

SUORITUS

YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA

”Competencies yes, stereotypes no” -ohjelma

”Competencies yes, stereotypes no” (kyllä taidoille, ei stereotyyppioille) on kattava koulutusohjelma, jonka tarkoituksena on laajentaa Puolassa Mikołówin alueella toimivien ammattikoulutuslaitosten tarjoamia koulutuspalveluja ja parantaa niiden laatua.

Ohjelmaan sisältyy seuraavat neljä moduulia:

- ▶ ammatillisiin avaintaitoihin liittyvä lisäopetus, kuten
  - ▶ englannin ja saksan kielen opetus
  - ▶ matematiikan, fysiikan ja tekniikan opetus
  - ▶ yrittäjyyskasvatus
- ▶ psykologinen ja pedagoginen tukiohjelma opetushenkilöstölle
- ▶ ammatillinen (työmarkkinoihin liittyvä) neuvontaohjelma, jossa
  - ▶ käsitellään kansainvälisten, alueellisten ja paikallisten työmarkkinoiden suuntauksia
  - ▶ järjestetään henkilökohtaisia tapaamisia ammatillisen ohjaajan kanssa
- ▶ kurssi- ja oppisopimuskoulutusohjelma
  - ▶ paljon eri aihealueita, kuten tietokoneavusteinen suunnittelu (CAD), kassakoneiden käyttö ja ajokortin suorittaminen.

Toimintatyyppi: ammatillisen täydennyskoulutuksen ohjelmat, joissa työssä olevia opettajia valmistetaan yrittäjyyskasvatukseen

Toteutusmaa: Puola

Toiminnan toteuttava laitos: Zespół szkół technicznych w mikołowie

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.zst.edu.pl/pl>

Päyhteyshenkilö: Monika Gutowska

Päyhteyshenkilön sähköposti: monikagutowska@gmail.com

Muut toimijat tai kumppanit: kaksi muuta Mikołówin alueen koulua

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajat ja oppilaat

Kohteena oleva koulutustaso: toisen asteen koulut ja ammattikoulutuslaitokset

Onnistumisen edellytykset

Koulutukselliset ja ammatilliset saavutukset perustuvat siihen, että oppilailta on hyvin kehittyneet avaintaidot. Ohjelmassa keskitytään kehittämään seuraavia oppilaiden tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeisiä avaintaitoja:

- ▶ tehokas viestintä sekä äidinkielellä että vierailta kielillä
- ▶ matemaattiset, tieteelliset ja tietotekniset taidot
- ▶ oppimistaito
- ▶ sosiaaliset taidot ja taito olla hyvä kansalainen
- ▶ kyky osoittaa aloitteellisuutta ja yrittäjähenkä
- ▶ muiden kulttuurien tuntemus ja kyky ilmaista omaa kulttuuria.

Toiminnan vaikutus

- ▶ *Suoritusten parantuminen.* Keskeisenä tavoitteena on saavuttaa vähintään 60 prosenttia ammattikoulutuslaitosten oppilaista sekä lisätä heidän koulutuksellisia ja ammatillisia mahdollisuuksiaan parantamalla avaintaitoja.
- ▶ *Yhtäläiset mahdollisuudet.* Ohjelmassa pyritään tasoittamaan oppilaiden koulutuksellisia eroja parantamalla oppimiseen liittyvistä ja muista vaikeuksista kärsivien itseluottamusta sekä tarjoamalla heille koulutuksellista ja psykologista tukea.
- ▶ Katseen kohdistaminen koulun ulkopuolisiin *työmarkkinoihin.* Ohjelmassa parannetaan oppilaiden kykyä suunnitella tietoisesti urapolkunsaa ottamalla huomioon paikalliset markkinat sekä varmistetaan, että asianmukainen ammatillinen pätevyys ja tarvittavat kurssit ja oppisopimukset ovat saatavilla.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

TYÖSSÄ OLEVIENT OPETTAJIEN
VALMENTAMINEN

TIEDOTUS

SUORITUS

PUOLA

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

"Competencies yes, Stereotypes no" -ohjelman esittely (puolaksi): <http://zst.edu.pl/pdf/ktsn/KTSNII.pdf>

YVI – Yrittäjyyskasvatuksen virtuaalinen oppimisympäristö

Yrittäjyyskasvatus sisältyy Suomen kaikkien opettajankoulutusorganisaatioiden strategioihin ja opetussuunnitelmiin. YVI on valtakunnallinen monitieteellinen kehitys- ja tutkimushanke. Se on virtuaalinen oppimisympäristö, joka tarjoaa

- ▶ useita esimerkkejä yrittäjyyskasvatuksen opetusmateriaaleista ja -menetelmistä
- ▶ mahdollisuuksia verkostoitua sosiaalisen median välityksellä

- ▶ yrittäjyyskasvatuksen sanakirjan
- ▶ tietoja yrittäjyyskasvatusta koskevista tutkimuksista
- ▶ kilpailuja.

Tavoitteena on

- ▶ sisällyttää yrittäjyyskasvatus kaikkiin strategioihin ja opetussuunnitelmiin

Toimintatyyppi: ohjelmat, joissa opettajankouluttajia valmennetaan yrittäjyyskasvatukseen

Toteutusmaa: Suomi

Toiminnan toteuttava laitos: Turun yliopisto / Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.yvi.fi>

Päilyhteyshenkilöt: Jaana Seikkula-Leino (hankkeen johtaja, professori), Heikki Hannula (ammattillisen opettajankoulutuksen sekä pedagogisen kehittämisen ja arvioinnin koordinaattori)

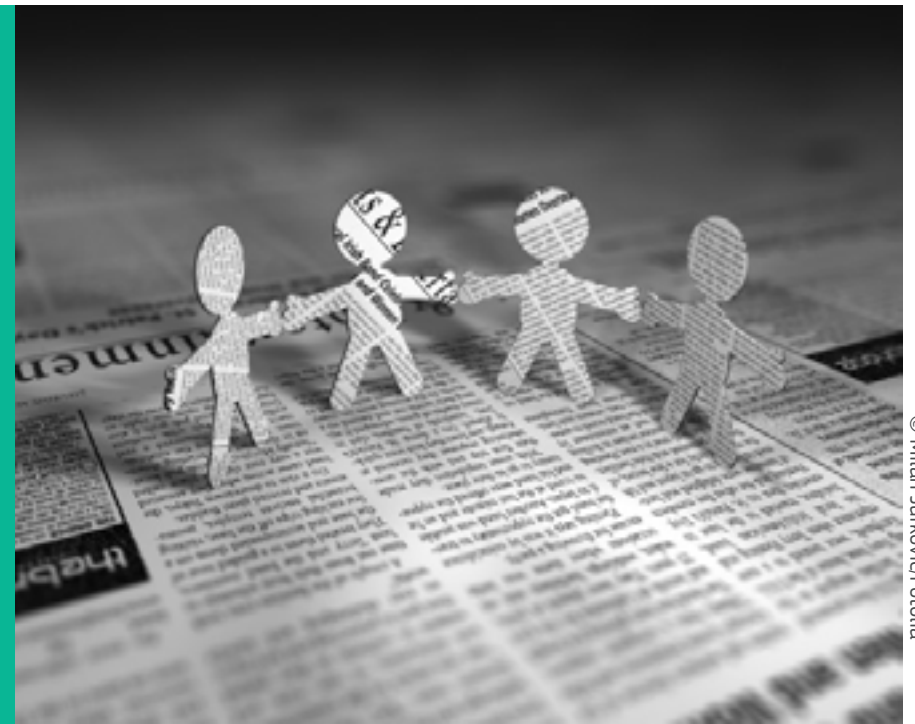
Päilyhteyshenkilöiden sähköposti: jaana.seikkula-leino@utu.fi

Puhelin: +358 505305902 / Heikki Hannulan puhelin: +358 408307427

Muut toimijat tai kumppanit: 7 opettajankoulutuslaitosta, 3 kasvatustieteiden tiedekuntaa, 2 muuta yliopistoa, 6 ammattikorkeakoulua, 4 opettajankoulutusyksikköä, 10 muuta kumppania: organisaatioita ja työ- ja elinkeinoministeriö

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajaopiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: useat koulutustasot

- ▶ kehittää ja arvioida yrittäjyyskasvatuksen pedagogiaa opettajankoulutuksessa
- ▶ vahvistaa verkostoyhteistyötä ja alueellista kehitystä yrittäjyyskasvatuksen kehittäjien keskuudessa
- ▶ luoda dynaaminen yrittäjyyskasvatusmalli, jossa kehitetään suunnitellua, toteutusta ja arviointia.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Aloitteiden kehittämiseen on tärkeää saada institutionaalista tukea.
- ▶ Yrittäjyyskasvatuksen toteutusta on helpotettava laatimalla erittäin käytännöllisiä ja konkreettisia materiaaleja.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Yrittäjyyskasvatus on sisällytetty kaikkiin strategioihin ja opetussuunnitelmiin. Se kuuluu kaikkeen opettajankoulutukseen, ja uudet opettajat osaavat opettaa yrittäjyyskasvatusta.
- ▶ Opettajien opetustaidot ovat kehittyneet.
- ▶ Opettajille on luotu ainutlaatuinen oppimisympäristö.
- ▶ Kaikki oppimateriaalit ovat saatavilla yhdessä paikassa.
- ▶ Verkostoitumista on kehitetty.
- ▶ Monitieteistä kansainvälistä tutkimusta on vahvistettu.
- ▶ Koko Suomen opettajankouluttajat voivat hyödyntää tätä virtuaalista ympäristöä.

OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS

OPETTAJANKOULUTTAJIEN
VALMENTAMINEN

VIRTUAALINEN OPPIMINEN

OPPIMATERIAALIT

SUOMI

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Hankkeen verkkosivusto: <http://www.yvi.fi>

Jaana Seikkula-Leinon laatima esitys: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/jaana_seikkula-leino_en.pdf

Yrittäjyyskasvatusta koskevat tutkimukset ja tapahtumat Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa: <http://developmentcentre.lut.fi/hankesivusto.asp?hid=7&alasivu=33>

Opettajien ja oppilaiden yrittäjähengen vahvistaminen

IFEX on Baden-Württembergin osavaltion talousasioiden ministeriön yksikkö. Se toteuttaa toimia, joilla on tarkoitus edistää yrittäjähengeä kouluissa

- ▶ saamalla oppilaat tietoisiksi yrittäjämäisestä ajattelusta ja toiminnasta
- ▶ vahvistamalla ajatusta itsenäisestä ammatinharjoittamisesta / yrittäjyydestä ammatillisena vaihtoehtona
- ▶ parantamalla oppilaiden taloudellisten prosessien ymmärtämistä
- ▶ parantamalla heidän sosiaalisia ja ”pehmeitä taitojaan”.

IFEX tarjoaa erilaisia hankkeita kouluille, opettajille ja oppilaille yhteistyössä opetusministeriön kanssa. Yksi esimerkki on erityinen opettajien koulutusohjelma, jonka opetusministeriö järjestää yhteistyössä Würthin osaamiskeskuksen kanssa. Koulutuksen sisältö toteutetaan oppitunteihin liittyvillä tai koulutuksellisilla kouluhankkeilla (esim. miniyritysten/kouluyritysten perustaminen tai kilpailut). Lisäksi autetaan luomaan opettajien ja yritysten välisiä yhteyksiä.

Ohjelma alkaa aloituskokouksella ja verkossa tapahtuvalla European Business Competence Licence -todistukseen liittyvällä itseoppimisjaksolla (yleensä 6–7 viikkoa). Seuraavaksi ohjelmassa on yksipäiväinen työpaja, jossa pelataan ”easy business” -yrityssimulaatiopeliä. Tämän jälkeen seuraa ohjelman tärkein osa – vietetään viikko yrityksessä. Viimeisenä päivänä opettajat suun-

Toimintatyyppi: ammatillisen täydennyskoulutuksen ohjelmat, joissa opettajaopiskelijoita ja työssä olevia opettajia valmennetaan yrittäjyyskasvatukseen

Toteutusmaa: Saksa (Baden-Württemberg)

Toiminnan toteuttava laitos: yritysten perustamista ja luovuttamista tukeva aloite (IFEX), Baden-Württembergin osavaltion talousasioiden ministeriön yksikkö

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.gruendung-bw.de>

Pääyhteyshenkilö: Petra Weinger

Pääyhteyshenkilön sähköposti: petra.weinger@mfw.bwl.de

Puhelin: +49 7111232765

Muut toimijat tai kumppanit: Baden-Württembergin opetus-, nuoriso- ja urheiluministeriö, teollisuus- ja kauppakamarit

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajat

Kohteena oleva koulutustaso: yleissivistävää opetusta tarjoavien ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulujen opettajat

nittelevat taloushankkeen, jonka he toteuttavat oppilaidensa kanssa seuraavana lukukautena. Sitä seuraavana vuonna opettajat vaihtavat kokemuksiaan hankkeesta yksipäiväisessä työpajassa. Sen jälkeen internetissä julkaistaan kaikkien saatavilla oleva kirjallinen raportti.

Toinen ohjelma, jonka opetusministeriö toteuttaa yhteistyössä talousasioiden ministeriön ja kamarien kanssa, on ”Koulutusyhteistyö koulujen ja yritysten välillä”. Yhteistyökumppanuudet perustetaan koulun ja yrityksen välisellä sopimuksella. Tavoitteena on, että molemmat kumppanit hyötyvät yhteistyöstä. Nimenomaisesti tähän tarkoitukseen perustettu alueellinen ohjausryhmä sovittaa kouluja ja yrityksiä yhteen.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Talouskoulutus kuuluu jo kansalliseen opetussuunnitelmaan kaikissa Baden-Württembergin kouluissa. Taloustietoja lisäävät hankkeet ovat tervetulleita.
- ▶ Toiminta edellyttää toimijoiden ja toteuttajien verkostoa. IFEX kuuluu talousasioiden ministeriön alaisuuteen ja tekee tiivistä yhteistyötä opetus-, nuoriso- ja urheiluministeriön sekä opettajien, liike-elämän organisaatioiden, yrittäjien, yritysten omistajien, yksityisten aloitteiden, hankkeita toteuttavien organisaatioiden ja kansallisten hankkeiden, kuten JUNIOR- ja business@school-hankkeiden, kanssa.
- ▶ Yrityksessä vietettävällä ajanjaksolla on ratkaiseva merkitys. Viikolla, jonka opettajat viettävät yrityksessä koulutuksensa aikana, on äärimmäisen keskeinen merkitys muodostettaessa kaupallisia yhteyksiä, joita he hyödyntävät palattuaan kouluun.

- ▶ Seuranta on oleellista. Yksipäiväinen työpaja sekä raporttien ja parhaiden käytäntöjen julkaiseminen verkossa mahdollistavat yrittäjyyskasvatuksesta saatujen pitkäaikaisten kokemusten jakamisen.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Noin 50 opettajaa osallistuu vuosittain tähän opettajankoulutusohjelmaan, jossa edistetään koulujen ja yritysten välisiä yhteyksiä ja helpotetaan näin yhteistyötä.
- ▶ Vuodesta 2008 alkaen 1 700 Baden-Württembergin ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulua on tehnyt yhteistyötä 3 500 yrityksen kanssa, eli noin 95 prosenttia kaikista yleissivistävää koulutusta tarjoavista ylemmän perusasteen ja keskiasteen kouluista tekee yhteistyötä yritysten kanssa.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

TYÖSSÄ OLEVIEN OPETTAJIEN
VALMENTAMINEN

YRITYSSIMULAATIO

YHTEISTYÖ

SAKSA

Acknowledging and Developing Entrepreneurial Practice in Teacher Training (yrittäjyyskäytäntöjen tunnustaminen ja kehittäminen opettajankoulutuksessa) (ADEPTT-hanke)

ADEPTT on Leonardo Da Vinci -ohjelmasta rahoitettava hanke, joka perustuu kahdeksassa EU:n jäsenvaltiossa toimivien 13 laitoksen kumppanuu-teen. Se on koulutuskurssi, joka tarjoaa kohdennettua käytännön koulutusta yrittäjyyttä edistävien opetuskäytäntöjen tukemiseksi ja parantamiseksi. Koulutus kestää kaksi päivää, mutta sitä voidaan haluttaessa jatkaa. Siinä keskitytään yrittäjyyskasvatukseen toteuttavan ajattelun näkökulmasta – painottaen käytännön keinoja saavuttaa tavoite. Tämä on looginen malli ja prosessi, jota opettajat voivat käyttää laatiessaan yrittäjyyttä edistäviä suunnitelmia. Se saa opettajat pohtimaan, onko heidän toimintansa mahdollista toteuttaa ja kannattaako se.

Koulutuksessa noudatetaan seuraavia viittä keskeistä periaatetta:

- ▶ *"parempi pyy pivossa"* – ymmärretään, ettei tarvita mullistavaa ideaa tai ettei tarvitse metsästä suurenmoisia mahdollisuuksia, vaan tarvitaan ainoastaan ratkaisu yksinkertaiseen ongelmaan
- ▶ *"tappio, johon on varaa"* – mietitään, kuinka paljon aikaa voidaan realistisesti käyttää, kun otetaan huomioon, että yritys voi epäonnistua
- ▶ *"tilkkutäkki"* – muodostetaan mahdollisimman paljon kumppanuuksia muiden henkilöiden ja organisaatioiden kanssa

Toimintatyyppi: ammatillisen täydennyskoulutuksen ohjelmat, joissa työssä olevia opettajia valmennetaan yrittäjyyskasvatukseen

Toteutusmaa: Espanja

Toiminnan toteuttava laitos: Valnalon

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.valnalon.com>

Päyhteyshenkilö: Ivan Diego Rodriguez

Päyhteyshenkilön sähköposti: ivan@valnalon.com

Puhelin: +34 9856982227

Muut toimijat tai kumppanit: GrijpdeBuitenKans – riippumaton alankomaalainen organisaatio, jonka tavoitteena on tukea koulutuslaitoksia yrittäjyyskasvatuksen järjestämisessä

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: saman laitoksen johtajat ja opetushenkilöstö

Kohteena oleva koulutustaso: opettajien ammatillinen täydennyskoulutus kaikilla koulutustasoilla

- ▶ *”limonadi”* – otetaan vastaan epävarmoista tilanteista johtuvia yllätyksiä ja pysytään joustavana eikä olla kiinni nykyisissä tavoitteissa
- ▶ *”koneen ohjaaja”* – keskitytään omassa hallinnassa oleviin toimintoihin; tulevaisuutta ei löydetä eikä ennusteta vaan se tehdään.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Koulun johdon sitoutuminen on äärimmäisen tärkeää.
- ▶ Koulutuksen lähtökohtana on, että olemassa olevia yrittäjyystoimintoja käsitellään laajemmin ja että opettajat osallistuvat ja pohtivat, mitä he jo tekevät.
- ▶ Yrittäjyys Hankkeiden on oltava kestäviä.
- ▶ On opittava hallitsemaan riskejä. Epäonnistuminen on olennainen osa yrittäjyysprosessia mutta voi olla myös kallista ajan, taitojen ja sitoutumisen tuhlaamista. Koulutuskurssilla hyödynnetään siksi laajasti ”toteuttavan ajattelun taulua”, jotta opettajia voidaan auttaa ymmärtämään ja lievittämään riskejään.
- ▶ Kurssi ei ole teoreettinen simulaatio. Opettajien on kehitettävä konkreettinen ja varmennettu koulutusjärjestely.

Toiminnan vaikutus

Kurssilla on seuraavat kuusi erityistavoitetta, joilla pyritään saamaan aikaan pysyvä muutos asenteissa ja käytännöissä:

- ▶ Opettajat kehittävät uuden (koulutus)tuotteen tai palvelun, joka voidaan ottaa käyttöön ”seuraavalla viikolla”.
- ▶ Opettajat oppivat varmentamaan hankkeen tai uuden oppimisympäristön.
- ▶ Opettajat onnistuvat hankkimaan eri kumppaneita, jotka helpottavat oppilaiden oppimisprosessia.
- ▶ Opettajat osaavat määritellä yrittäjyystoiminnan keskinäiset hyödyt (win-win) – sekä yrittäjälle että koulutusmuodolle koituvat hyödyt.
- ▶ Opettajat oppivat käyttämään ja kääntämään yrittäjyysanastoa.
- ▶ Opettajat tunnistavat yrittäjähenkisen käyttäytymisen ja arvostavat sitä sekä osaavat hankkia varoja.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

TYÖSSÄ OLEVIEN OPETTAJIEN
VALMENTAMINEN

YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄVÄT
SUUNNITELMAT

KÄYTÄNNÖLLISET MENETELMÄT

ESPANJA

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Ivan Diegon Prezi-esitys: http://prezi.com/_gd384z1zbg/adeptt-ivan-diego

GrijpdeBuitenkansin verkkosivusto: <http://www.grijpdebuitenkans.nl>

Creativity, Culture and Education -järjestö – Creative Partnerships -ohjelma

Creative Partnerships (Luovat kumppanuudet) -ohjelma oli Yhdistyneen kuningaskunnan luovan oppimisen lippulaivaohjelma, jota toteutettiin koko Englannissa vuosina 2002–2011. Ohjelmassa tuotiin luovia työntekijöitä, kuten taiteilijoita, arkkitehtejä ja tutkijoita, kouluihin työskentelemään opettajien kanssa, jotta päästetään luovuus valloilleen sekä lisätään lasten ja nuorten tavoitteita ja saavutuksia. He työskentelivät yli miljoonan lapsen ja 90 000 opettajan kanssa yli 8 000 hankkeessa. Kansallinen taideuuvosto Arts Council England rahoitti Creative Partnerships -ohjelmaa vuoteen 2011 asti, mutta rahoitus peruutettiin taidemenojen leikkausten vuoksi. Siitä lähtien CCE:n toiminta on kansainvälistynyt. Se toimii nykyään Australiassa, Saksassa, Liettuassa, Norjassa, Pakistanissa, Qatarissa ja Etelä-Koreassa sekä tekee yhteistyötä OECD:n kanssa. CCE laajentaa edelleen ulottuvuuttaan ja vaikutusvaltaansa koko maailmassa uusilla ideoilla, hankkeilla ja kumppanuuksilla.

Creative Partnerships -ohjelmassa perustetaan pitkäaikaisia suhteita luovien kumppanien ja koulujen kanssa. Koulut hakevat ohjelmaan havaittuaan erityistarpeen tai -ongelman, jota he haluavat käsitellä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi poikien lukutaito, vanhempien osallistuminen tai välituntikäyttäytyminen. Koululle osoitetaan erityiskoulutuksen saanut ”luova edustaja”, joka yhdessä opettajien, oppilaiden ja muiden luovien ammattien harjoittajien kanssa kehittää ja toteuttaa hankkeen, joka tarjoaa koulun yksilöllisten vaatimusten mukaisen luovan ratkaisun.

Yksi esimerkki luovasta ratkaisusta tulee heikossa asemassa olevalla Stoke-on-Trentin alueella toimivasta peruskoulusta, joka tarvitsi uuden oppimistilan. Koulussa haluttiin jotain erilaista, ja lasten kanssa keskusteltiin siitä, millainen on hyvä oppimistila. Keskustelu herätti paljon ideoita. Ehdotettiin muun muassa puuhun rakennettua majaa ja rantaa, mutta lopulta päätettiin

Toimintatyyppi: ammatillisen täydennyskoulutuksen ohjelmat, joissa työssä olevia opettajia valmennetaan yrittäjyyskasvatukseen

Toteutusmaa: Yhdistynyt kuningaskunta

Toiminnan toteuttava laitos: Creativity, Culture and Education (CCE) on Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautunut kansalais- ja hyväntekeväisyysjärjestö, verkkosivusto: <http://www.creativitycultureeducation.org>

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.creative-partnerships.com>

Päyhteyshenkilö: Paul Roberts, puheenjohtaja

Päyhteyshenkilön sähköposti: dee.keane@cceengland.org

Puhelin: +448 448112145

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: kouluissa olevat lapset ja nuoret sekä heidän opettajansa

Kohteena oleva koulutustaso: ensimmäisen ja toisen asteen koulutus

muuntaa vanha lentokone luokahuoneeksi, koska tuntui siltä, että siellä voitaisiin oppia mitä tahansa. Se tarjoaisi oppilaille mahdollisuuden virtuaaliseen aikamatkustukseen. He voisivat käydä Karibialla, sademetsässä ja aavikoilla. Lapset otettiin mukaan keskeisten päätösten tekoon koko prosessin ajan aina koneen ostamisesta ja rakennusluvan järjestämisestä koneen luokaksi muuttaneen ammattisuunnittelijan hankintaan.

Creative Partnerships -ohjelma tukee oppilaslähtöisten toimien lisäksi myös opettajia mahdollistamalla luokkaympäristöön perustuvan jatkuvan ammatillisen kehityksen ja tietojen jakamisen. Ohjelmassa järjestetään suunnittelu-, opetus- ja kehitystilaisuuksia, joissa koulun henkilöstö ja luovien ammattien edustajat voivat yhdessä suunnitella, pohtia, miettiä ja kokeilla opettamista ja oppimista koskevia uusia luovia lähestymistapoja.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Koulun johtoryhmän on osallistuttava ja sitouduttava hankkeeseen, ja muun opetushenkilöstön on suhtauduttava muutokseen myönteisesti.
- ▶ Koulun on oltava sitoutunut edistämään laaja-alaisia, luovia ja yrittäjille ominaisia taitoja, joita lapset ja nuoret tarvitsevat suoriutuakseen hyvin sekä koulussa että myös laajemmin yhteiskunnassa.
- ▶ Hyvin laadittu suunnittelu- ja arviointikehys kannustaa opettajia, oppijoita ja luovien ammattien harjoittajia suunnittelemaan oppimisensa huolellisesti ja pohtimaan sitä jatkuvasti. Näin luodaan myös oppimistila ja parannetaan käytäntöä koko ajan.

Toiminnan vaikutus

Creative Partnerships -ohjelmaa on arvioitu laajasti, ja sen on todettu vaikuttaneen oppilaisiin, opettajiin, vanhempiin ja laajemmin Yhdistyneen kuningaskunnan talouteen:

- ▶ Suoritukset parantuivat. National Foundation for Educational Research -koulutustutkimussäätiö (NFER) jäljitti 13 000 nuorta, jotka olivat osallistuneet Creative Partnerships -ohjelmaan. Suoritustiedot osoittivat,

että ohjelmaan osallistuneet suoriutuivat kansallista keskitasoa paremmin vaiheissa (Key Stages) 3 ja 4, vaikka he tulevat taloudellisesti ja sosiaalisesti ongelmallisilta alueilta.

- ▶ Itseluottamus lisääntyi. British Market Research Bureau -markkina-tutkimusviraston (BMRB) tekemän tutkimuksen mukaan koulujen johtajien mielestä Creative Partnerships -ohjelma oli lisännyt oppilaiden itseluottamusta 92 prosentissa, viestintätaitoja 91 prosentissa ja motivaatiota 87 prosentissa tapauksista.
- ▶ Opettajien luovuus lisääntyi. Samassa tutkimuksessa koulujen johtajat myös korostivat, että opettajien taidot olivat parantuneet. Opettajista 94 prosenttia katsoi taitojensa parantuneen, 92 prosenttia oli tehokkaampia käyttäessään luovien ammattien harjoittajia luokassa, ja 92 prosenttia oli aiempaa halukkaampia sovelta-
maan luovaa lähestymistapaa.
- ▶ Opettajien odotukset lisääntyivät. Myös opettajien odotukset ja usko oppilaisiinsa lisääntyivät. Useat opettajat mainitsivat, että oli hienoa ja valaisevaa nähdä oppilaiden, joilla on tavallisesti vaikeuksia luokassa, loistavan luovilla tunneilla. Tämä on erityisen tärkeää, koska opettajan odotukset ja oppilaan suoritus ovat yhteydessä toisiinsa.
- ▶ Vanhemmat osallistuivat enemmän lapsensa oppimiseen. Nottinghamin yliopiston tutkimus osoittaa, että luovuus on tehokas keino saada vanhemmat kiinnostumaan siitä, mitä heidän lapsensa tekee koulussa. Tämä pätee etenkin vanhempiin, joilla on itsellään ollut vaikeuksia koulussa.
- ▶ Ohjelmasta on saatu myös laajempaa taloudellista hyötyä. PwC:n konsultoinnin raportin mukaan Creative Partnerships -ohjelmasta on koitunut 4 miljardin punnan nettohyöty Yhdistyneen kuningaskunnan taloudelle.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

TYÖSSÄ OLEVIEN OPETTAJIEN
VALMENTAMINEN

LUOVAT KUMPPANIT

SISÄLLYTETTY

YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA

Programa Escolhas (valintoja koskeva ohjelma)

Programa Escolhas on Portugalin hallituksen ohjelma, jonka tarkoituksena on edistää lasten ja nuorten sosiaalista osallisuutta kaikkein heikoimmassa asemassa olevissa yhteisöissä, erityisesti maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen keskuudessa. Ohjelman tavoitteena on edistää yhtäläisiä mahdollisuuksia ja vahvistaa sosiaalista koheesiota. Ensisijaiset toiminta-alat ovat koulussa käynti ja epävirallinen oppiminen, ammattikoulutus ja työllistettävyys, kansalais- ja yhteisöosallistuminen, osallisuus tietoyhteiskuntaan sekä yrittäjyys ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen. Viimeksi mainittu ala – yrittäjyys ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen – on uusi toiminta-ala, joka perustettiin paikallisyhteisöjen osallistumiseen tehtävien investointien lisääntymisen vuoksi.

Tämä ala edellyttää toimia seuraavalla neljällä aihealueella:

- ▶ taitojen kehittäminen
- ▶ taloudellinen ja tietoon perustuva tuki hankkeille, jotka nuoret suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat
- ▶ nuorten ryhmänmuodostuksen edistäminen ruohonjuuritason aloitteiden mahdollistamiseksi
- ▶ vierailut, työharjoittelut ja kumppanuudet muiden kansalaisjärjestöjen kanssa.

Toimintatyyppi: ammatillisen täydennyskoulutuksen ohjelmat, joissa työssä olevia opettajia valmennetaan yrittäjyyskasvatukseen

Toteutusmaa: Portugali

Toiminnan toteuttava laitos: pääministerin kansliaministeriö (Portugalin hallitus)

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.programaescolhas.pt>

Päyhteyshenkilö: Dana Redford

Päyhteyshenkilön sähköposti: dana.redford@redfordresearch.com

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: köyhien yhteisöjen nuoret (ja heidän opettajansa)

Kohteena oleva koulutustaso: toinen aste, korkea-aste ja ammatillinen koulutus

Yksi tämän koulutusohjelman osatekijöistä on ”Uma Escolha de Futuro” (tulevaisuuden valinta), jonka tavoitteena on kehittää 14–24-vuotiaiden nuorten henkilökohtaisia, sosiaalisia ja ammatillisia taitoja auttamalla heitä toteuttamaan lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin hankkeita. Ohjelma jakautuu kahteen toisiaan täydentävään oppaaseen, joista toinen on tarkoitettu opettajille ja toinen nuorille. Oppaaseen sisältyy viisi jaksoa, joissa kohderyhmää autetaan menemään paikallisyhteisöihin, yksilöimään yrittäjiä, tutkimaan yrittäjyyttä edistäviä ideoita ja toimimaan niiden mukaisesti, kehittämään digitaalista lukutaitoa sekä toteuttamaan liike-toimintaidea.

Onnistumisen edellytykset:

- ▶ Laaditaan kaksi opasta. Opettajille ja kouluttajille tarkoitettu opas on didaktisempi ja jäsennellympi ja sisältää enemmän tietoa. Toinen, nuorille tarkoitettu opas on kevyempi ja teoreettisempi ja sisältää käytännön harjoituksia. Tämän kahtiajaon ansiosta luodaan samanaikaisesti pedagoginen väline, jota teknikot voivat käsitellä ja käyttää, sekä käytännöllinen väline kehittää nuorten yrittäjyystaitoja.
- ▶ Hanketta rahoittaa ja osittain myös toteuttaa pääministerin kansliaministeriö (Portugalin hallitus) maahanmuuton ja kulttuurien välisen vuoropuhelun päävaltuuskunnan alaisuudessa. Sitä yhteisrahoittaa Euroopan sosiaalirahasto.

Toiminnan vaikutus

Hankkeessa aloitettiin hiljattain viides sukupolvi, jota toteutetaan tammikuusta 2013 joulukuuhun 2015. Neljännessä sukupolvessa pantiin alulle 130 uutta hanketta, joista kaikki suuntautuivat alhaalta ylöspäin.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

TYÖSSÄ OLEVIENT OPETTAJIENT
VALMENTAMINEN

HEIKOSSA ASEMASSA OLEVAT
YHTEISÖT

KOULUTUSOHJELMA

PORTUGALI

UPI-hanke

UPI-hanke (UPI tarkoittaa ”toivoa” sloveeniksi) on luovuutta, yrittäjyyttä ja innovointia käsittelevien työpajojen sarja, jonka Slovenian käsiteollisuusliitto toteutti peruskouluissa. Hankkeessa oli kaksi erillistä vaihetta. Ensimmäinen niistä oli tekninen osa, jossa valmisteltiin hankkeita/ohjelmia. Tämän jälkeen kouluissa järjestettiin työpajoja. Käsiteollisuusliitto suunnitteli teknistä vaihetta varten mentoreille ja osallistuville lapsille koulutusohjelmia ja opaskirjasia, joiden ensisijaisena tarkoituksena oli auttaa laatimaan koulutusmoduuli.

Kutakin työpajaa johti kaksi mentoria, joista toinen oli koulusta ja toinen laajemmalla yrityssektorilta. Oppilaat laativat työpajoissa liiketoimintasuunnitelmia, joista yksi esimerkki oli kasvien ja kukkien myynti. Oppilaat

pohtivat yrityksensä organisaatiota, asiakkaitaan (useimmiten perhe), markkinointia, ainutlaatuisia myyntipaikkoja ja mahdollisia uhkia (he saattaisivat esimerkiksi unohtaa kastella kasveja). Eri ryhmät käyttivät luovaa suunnittelua ja mainontamenetelmiä eri tavoin. Yksi ryhmä esimerkiksi laati lyhyen YouTube-videon liiketoimintasuunnitelmastaan, ja toinen ryhmä laati kirjasen, joka on nykyään saatavilla verkossa ja Slovenian kirjastoissa. Alkuperäisten työpajojen jälkeen järjestettiin kahdeksan alueellista tapahtumaa, joissa lapset esittelivät liiketoimintasuunnitelmansa.

Työpajojen lisäksi käsiteollisuusliitto myös tutki, mitkä tekijät estivät nuoria lisäämästä luovuuttaan tai kannustivat nuoria siihen. Tutkimuksessa tuotiin esiin joitakin mahdollisia parannuskeinoja ja kiinnitettiin huomiota joihinkin

Toimintatyyppi: opettajien täydennyskoulutuksen ohjelmat, joissa työssä

olevia opettajia valmistetaan yrittäjyyskasvatukseen

Toteutusmaa: Slovenia

Toiminnan toteuttava laitos: Slovenian tasavallan käsiteollisuus- ja pienyritysliitto

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.ozs.si>

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: peruskoulujen mentorit ja lapset

Kohteena oleva koulutustaso: peruskoulut

hankkeen menestystekijöihin. Yleisesti ottaen oppilaista tuntui, että

- ▶ opettajat eivät hyödyntäneet tunneilla tarpeeksi tieto- ja viestintätekniikkaa
- ▶ oppiminen olisi mielenkiintoisempaa, jos tieto- ja viestintätekniikkaa käytettäisiin enemmän
- ▶ tärkeimpiä oppilaiden luovuuteen ja innovatiivisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat ympäristö, koti ja yksilöiden luonteenpiirteet.

Useimpien koulujen todettiin osallistuneen työpajoihin, koska ne halusivat löytää uusia ja mielenkiintoisia tapoja lasten osallistamiseen. Työpajoihin osallistuneet opettajat alkoivat todellakin huomattavasti aiempaa aktiivisemmin käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa opetusmenetelmissään.

Onnistumisen edellytykset

Seuraavat kaksi avaintekijää olivat ratkaisevia hankkeen menestymisen kannalta:

- ▶ Korkean tason sidosryhmät osallistuivat hankkeeseen laajasti. Esimerkiksi valtiovarainministeriö rahoitti hanketta, ja siihen osallistui 62 eri alueellista käsityöliittoa.
- ▶ Koulujen johtajat olivat täysin mukana hankkeessa, mikä on oleellista, koska he pääasiassa päättivät, osallistuuko heidän koulunsa siihen.

Toiminnan vaikutus

Kaikkiaan 31 peruskoulua osallistui 87 työpajaan, ja lapset laativat yhteensä 84 liiketoimintasuunnitelmaa. Luvut täyttivät kaikki hankkeen tavoitteet, jotka koskivat osallistuvien nuorten ja työpajojen määrää. Lisäksi todettiin seuraavaa:

- ▶ Hankkeessa kehitettiin menestyksekkäästi teknisiä opetusvälineitä mentoreille ja sisällytettiin mentorointiohjelma kansalliseen opetussuunnitelmaan.
- ▶ Hankkeessa esiteltiin eri ammatteja peruskoulun oppilaille sekä kehitettiin heidän yrittäjyyttä edistäviä ajattelutapojaan ja ideoitaan.
- ▶ Opettajat alkoivat käyttää aiempaa tottuneemmin tieto- ja viestintätekniikkaa opetusmenetelmissään, minkä vuoksi oppitunneista tuli oppilaiden mielestä mielenkiintoisempia.

OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS

**TYÖSSÄ OLEVIEN OPETTAJIEN
VALMENTAMINEN**

TIEDOTUS

OPETUSVÄLINEET

SLOVENIA

Life 2 -hanke – ”Train the Trainer” -koulutuspaketti

Elämän avaintaitoja koskevassa ”Key competencies in life skills” -hankkeessa eli LIFE 2 -hankkeessa nuoria autetaan kehittämään taitoja ja itseluottamusta, joita he tarvitsevat työpaikassa ammattikoulutuksensa aikana, erityisesti yrittäjyystaitoja, kuten luovuutta ja innovointia. Viiden kumppanuusmaan asiantuntijaryhmät laativat hankkeessa ”Train the Trainer” -koulutuspaketin. Sen tavoitteena on auttaa opettajia sisällyttämään elämäntaidot omille ammattialoilleen ja luomaan tiiviimpiä yhteyksiä työnantajiin.

Paketti koostuu seuraavista kolmesta osasta:

- ▶ Käyttäjän opas, joka mahdollistaa paketin mukauttamisen organisaation ja oppijan tarpeisiin
- ▶ ”Train the Trainer” -resurssit:
  - Osassa 1 esitetään perustiedot, helpotetaan elämän avaintaitojen käsitteen ymmärtämistä ja annetaan tehtäviä opettajien ymmärryksen lisäämiseksi.

Toimintatyyppi: yrittäjyyskasvatukseen liittyvät innovatiiviset opetusmenetelmät ja -suunnitelmat

Toteutusmaa: Tanska, Espanja, Portugali, Romania, Yhdistynyt kuningaskunta

Toiminnan toteuttava laitos: Tanska – Niels Brock Business College, Espanja – CEBANC, European Forum of Technical and Vocational Education and Training (EfVET), Portugali – ANESPO, Romania – The Centre for Development and Innovation in Education (TEHNE), Yhdistynyt kuningaskunta – Norton Radstock College and Bath Spa University

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.life-2.eu>

Päyhteyshenkilöt: Rosaleen Courtney ja Irene Ferreira

Päyhteyshenkilöiden sähköposti: rosaleen.courtney@nortcoll.ac.uk ja irene.ferreira@anespo.pt

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: ammattioppilaitosten opettajat, opettajankouluttajat, ammattiin opiskelevat, työnantajien verkostot, organisaatiot, jotka tukevat heikommassa asemassa olevia ryhmiä, ja poliittiset päättäjät / vaikuttajat

Kohteena oleva koulutustaso: ammattioppilaitosten opettajien perus- ja täydennyskoulutus

- ▶ Osassa 2 esitetään erilaisia käytännön malleja, joilla elämäntaidot voidaan sisällyttää täysimääräisesti ammattiopetukseen.
- ▶ Osa 3 sisältää useita ”Train the Trainer” -toimintoja, joita käytetään ammattikoulutuslaitosten opettajien jäsennellyssä koulutusohjelmassa tai joita opettajat käyttävät omien oppilaidensa kanssa.
- ▶ Osa, jossa esitellään hyviä käytäntöjä. Se sisältää eri puolilta Eurooppaa koottuja inspiraation lähteitä, joissa elämän avaintaidot on menestyksekkäästi sisällytetty ammattiopetukseen.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ *Näyttö:* LIFE 2 -hanke perustuu vankkaan näyttöön. Se perustuu ensimmäisen LIFE-hankkeen tuloksiin (ks. www.life-keyskills.info), elinikäistä oppimista koskevia menestymisedellytyksiä käsittelevän eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan foorumin tekemään tutkimukseen sekä vuonna 2004 järjestettyyn ”Skills for Life as the Key to Lifelong Learning” -konferenssiin, jossa annettiin suosituksia ja esimerkkejä parhaista käytännöistä.
- ▶ *Palautte:* Hanke perustuu kaikkien viiden kumppanimaan työnantajilta, opettajilta ja oppijoilta saatuun laajaan palautteeseen.
- ▶ *Rahoitus:* Hanke saa tukea Euroopan komission Leonardo Da Vinci -ohjelmasta. Kyseisestä rahoitusjärjestelmästä, joka kuuluu Euroopan komission elinikäisen oppimisen ohjelmaan, tuetaan useita erilaisia ja erilaajuisia toimia.

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Leonardo da Vinci -ohjelma: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/ldv_en.htm

ANESPO – Associação Nacional de Escolas Profissionais: <http://www.anespo.pt>

CEBANC, Espanja: <http://www.cebanc.hezkuntza.net/web/guest/proyectos###>

Norton Radstock College, Yhdistynyt kuningaskunta.

Bath Spa University, Yhdistynyt kuningaskunta: <http://www.bathspa.ac.uk>

Niels Brock Business School, Tanska: <http://www.cbs.dk>

TEHNE, Romania: <http://www.tehne.ro>

EFVET: <http://www.efvet.org>

Elinikäisen oppimisen avaintaitoja esittelevä video: <http://www.youtube.com/watch?v=RD-elxM1lw>

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

INNOVATIIVINEN OPETUS

OPPIMATERIAALIT

PROJEKTITYÖSKENTELEY

EUROOPAN LAAJUINEN

Innovointi yrittäjyyspedagogiikassa

Tällä kurssilla erilaisia luovia menetelmiä käytettiin Rouen Business Schoolin (RBS) ja Aalto-yliopiston opiskelijoiden innovatiivisina pedagogisina välineinä. Kurssiin sisältyi paljon erilaisia osatekijöitä. Jokainen opiskelija muun muassa kirjoitti yrittäjyystarinan abstraktin maalauksen innoittamana. Lisäksi opiskelijat laativat esseen taiteen ja yrittäjyyden välisestä yhteydestä sekä järjestivät tapahtuman, jonka aiheena oli yrittäjä näyttelijänä. Romain Artus (Ranska) toi maalauksiaan inspiraation lähteeksi. Kurssilla oli tarkoitus oppia, miten erilaiset pedagogiset välineet (esim. taide, musiikki, tarinan kirjoittaminen ja teatteri) vaikuttavat yrittäjyyttä koskeviin asenteisiin.

Kurssin päätavoitteena oli tuoda esiin jokaisen yksilön kyky ajatella luovasti, mitä pidetään oleellisena yrittäjyystaitona. Kurssilla pyrittiin kannustamaan jokaisen opiskelijan yrittäjähenkistä ajattelutapaa ja arvioitiin opiskelijoiden kykyä mukautua uusiin tilanteisiin käyttämällä epätavallisia oppimisvälineitä (kuten musiikkia ja taidetta). Tapahtumat toteutettiin yhteistyössä useiden paikallisten ja kansainvälisten taiteilijoiden kanssa. Esimerkiksi tohtori Joelle Lagier ja Tokiossa toimiva japanilainen valokuvaaja tulivat puhumaan elämästään taiteilijana.

Tulevaisuudessa on tarkoitus esitellä ohjelmaa erilaisissa kansainvälisissä yhteyksissä ja kokeilla sitä heikommassa asemassa olevissa yhteiskuntaryhmissä, kuten työttömien keskuudessa.

Toimintatyyppi: yrittäjyyskasvatukseen liittyvät innovatiiviset opetusmenetelmät ja -suunnitelmat

Toteutusmaa: Ranska

Toiminnan toteuttava laitos: Rouen Business School

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.rouenbs.fr/en>

Päyhteyshenkilö: Rita Klapper

Päyhteyshenkilön sähköposti: rgklapper@gmail.com

Muut toimijat tai kumppanit: taiteilijat, mm. Romain Artus ja Joelle Lagier (Ranska) sekä Beata Joutsen (Suomi)

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: Rouen Business Schoolin perustutkinto- ja jatko-opiskelijat sekä Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu

Kohteena oleva koulutustaso: korkea-aste (perustutkinto- ja jatko-opinnot)

Onnistumisen edellytykset

Innovatiivisen yrittäjyyspedagogiikan leviäminen edellyttää useita muutoksia:

- ▶ Aikaan ja taloudellisiin resursseihin on sijoitettava enemmän koko maailman laajuisesti, jotta uudenlaisia innovatiivisia ja luovia yrittäjyyskursseja voidaan sisällyttää jatko- ja korkea-asteen koulutukseen.
- ▶ Jatko- ja korkea-asteen koulutusta hallinnoivien laitosten ja myös opettajien on suhtauduttava avoimemmin innovatiiviseen pedagogiikkaan, jonka ei välttämättä tarvitse olla teknologiapohjaista.
- ▶ Painopisteen on vaihduttava perinteisestä teoriasta ja tapaustutkimuksesta luovuuteen ja innovointiin suuntautuvaan lähestymistapaan.
- ▶ Yrittäjyysarvoja, -ajattelua ja -tunnetta on painotettava uudelleen, jotta voidaan edistää ”withness”-lähestymistapaa ”aboutness”-lähestymistavan sijaan.

Toiminnan vaikutus

Kurssin vaikutusten määrällisessä ja laadullisessa arvioinnissa todettiin seuraavaa:

- ▶ Yksilöt oppivat tunnistamaan potentiaalinsa ja muuttamaan ajattelutapaansa, jolloin yrittäjäksi ryhtymisestä tulee mahdollista.
- ▶ Määrällisissä tuloksissa tarkasteltiin *yrittäjän ominaispiirteitä* koskevien käsitysten muuttumista. Suurin muutos oli se, että opiskelijoiden, joiden mielestä *kuka tahansa voi olla yrittäjä*, osuus lisääntyi noin 50 prosenttia.
- ▶ Opiskelijoiden palaute oli erittäin hyvää. Eräs opiskelija totesi, että *”on mukavaa, että yrittäjyyttä voi löytää uusista paikoista ja että se voidaan yhdistää taiteeseen”*.

Yrittäjyystarinan kirjoittamista nykytaiteen innoittamana pidettiin *”täysin innovatiivisena kokemuksena, joka yllätti piristävällä tuloksellaan ja osoitti [minulle] luovuuteni olemassaolon”*. Sen katsottiin myös sopivan hyvin nyky maailmaan, jossa *”luovia ja taitavia yrittäjiä arvostetaan suuresti ja pidetään tervetulleina”*.

- ▶ Tulevaisuudessa aiotaan käynnistää tutkimusohjelma, jossa arvioidaan ajattelutapojen muutoksia, joita innovatiivisella pedagogiikalla voidaan saavuttaa erilaisissa kansainvälisissä yhteyksissä.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

INNOVATIIVINEN OPETUS

OPPIMATERIAALIT

LUOVA AJATTELU

RANSKA

MIME-menetelmä: Méthode d'Initiation au Metier d'Entrepreneur (yrittäjän ammattiin tutustumista koskeva menetelmä)

MIME on simulaatiomenetelmä, jolla on tarkoitus parantaa yrittäjyysvalmiuksia.

Tämä menetelmä laadittiin kymmenen vuotta sitten yrittäjiksi aikovia varten. Sitä on nyt menestyksekkäästi mukautettu työntekijöiden, opiskelijoiden ja opettajien tarpeisiin, ja sitä tarjotaan vuosittain yli tuhannelle osanottajalle Ranskassa. Kyseisen simulaatiomenetelmän tarkoituksena on saada osallistujat ymmärtämään yritystoiminnan perusmekanismit sekä luoda tilanteita, joissa tarvitaan ja vahvistetaan yrittäjyys- ja ongelmanratkaisutaitoja.

MIME-menetelmässä noudatetaan ensisijaisesti yrityksen toimintaa koskevaa kokonaisvaltaista, monitahoista ja dynaamista lähestymistapaa, eikä halua ymmärtää koskaan eroteta tekemisen ilosta. Tietokoneita ei käytetä lainkaan, vaan menetelmässä painotetaan ihmisten merkittävää panosta yritysten toiminnassa. Neljä ryhmää perustaa oman yrityksensä, ja kaikki yritykset kehittävät saman tuotteen ja markkinoivat sitä. Ryhmät kilpailevat keskenään kahden vuoden ajan, ja kunkin yrityksen on hallittava päätöksentekoa ja riskinottoa yritystoiminnassaan. Työskentely perustuu seuraaviin neljään toimintaperiaatteeseen:

- ▶ Erilaisia ongelmanratkaisutapoja pohditaan vasta sitten, kun ongelma on

Toimintatyyppi: yrittäjyyskasvatukseen liittyvät innovatiiviset

opetusmenetelmät ja -suunnitelmat

Toteutusmaa: Ranska

Toiminnan toteuttava laitos: IZER Institut Européen de L'Entrepreneuriat Rural

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.i2er.org>

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: yrittäjyyskasvatusalan

opettajankouluttajat, ammatilliset opettajat ja opettajankouluttajat, opiskelijat ja aikuisopiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: korkeakoulut ja yliopistot

määritetty selkeästi.

- ▶ Uusia välineitä käytetään vasta sitten, kun niiden tarve on ilmaistu selkeästi.
- ▶ Päätelmät tehdään opiskelijoiden ajatustenvaihdon perusteella.
- ▶ Kaikkia esiin tulevia olettamuksia on testattava suoraan.

Onnistumisen edellytykset

MIME-menetelmä on osa MANAGE-hanketta, jota rahoitetaan EU:n elinikäisen oppimisen ohjelman toimesta "Leonardo da Vinci -innovaatioiden siirto". Tämän ansiosta MIME-menetelmä on voitu kääntää englanniksi, italiaksi, romaniaksi ja espanjaksi.

Toiminnan vaikutus

MIME-menetelmän tavoitteena on vaikuttaa opiskelijoiden käsityksiin liiketoiminnasta ja liiketoimintarooleista.

Menetelmän ansiosta ymmärretään

- ▶ talouden perusmekanismit, joilla hallitaan yritysten toimintaa
- ▶ suhteet, jotka yritys luo toimintaympäristöjensä kanssa
- ▶ yrityksissä työskentelevien miesten ja naisten merkittävä panos.

Menetelmän ansiosta saadaan realistinen käsitys

- ▶ yrityksen johtajien asemasta
- ▶ heidän tarvitsemistaan taidoista
- ▶ heidän roolistaan päätöksenteossa.

Menetelmän ansiosta opitaan analysoimaan käytännöllisesti

- ▶ yleisesti käytettäviä hallintavälineitä
- ▶ tilinpäätöksiä ja rahoitus selvityksiä
- ▶ strategioita ja prosesseja.

**AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS**

INNOVATIIVINEN OPETUS

ONGELMANRATKAISU

PROJEKTITYÖSKENTELEY

RANSKA

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

MIME-menetelmän verkkosivusto: <http://www.methode-mime.fr/>

Verkostoituminen liiketoimintayhteisön kanssa

Zöld Kakas Líceum – ”Vihreän kukon lukio” – on lähinnä toisen asteen koulutuksen kesken jättäneille tarkoitettu lukio. Koulussa on kaksisataa 15–26-vuotiasta oppilasta. He saavat siellä toisen mahdollisuuden suorittaa nelivuotinen yhdistelmäohjelma, jossa annetaan koulutusta sekä valmistetaan yliopistoon tai korkeakouluun. Koulun keskeisenä tehtävänä on löytää uusia ja innovatiivisia tapoja työskennellä sekä koulun oppilaiden että opettajien kanssa akateemisen ja henkilökohtaisen kasvun varmistamiseksi esimerkiksi ammatillisten opintojen avulla.

Oppilaitoksessa työskennellään koulunkäynnin keskeyttäneiden ja lukion suorittaneiden kanssa ja heitä koulutetaan elokuvanteossa ja valokuvauksessa. Kaksi opettajaa johtaa nuorten ryhmää, jonka jäsenet yrittävät saada työpaikan yhteisöstä. Oppilaat oppivat tekemällä ja osallistumalla kaksivuotiseen ohjelmaan heitä tukevassa koulupohjaisessa työpaikassa. Opettajilla on keskeinen tehtävä hankkeissa. He auttavat nuoria organisoimaan hankkeita, laatimaan jäsenellisen sisällön ja kommunikoimaan liiketoimintakumppanien kanssa. Opettajien palkka ja oppilaiden stipendit riippuvat osittain hankkeen menestymisestä.

Toimintatyyppi: yrittäjyyskasvatukseen liittyvät innovatiiviset

opetusmenetelmät ja -suunnitelmat

Toteutusmaa: Unkari

Toiminnan toteuttava laitos: Zöld Kakas Líceum

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.zoldkakas.hu/>

kuszli

Päyhteyshenkilö: Mate Schnellbach

Päyhteyshenkilön sähköposti: schnellbach.mate@gmail.com

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: 15–26-vuotiaat nuoret, jotka eivät ole

onnistuneet suorittamaan lukiota loppuun

Kohteena oleva koulutustaso: keskiaste

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Onnistumisen pääedellytyksenä on vapauden takaaminen. Tällaisen opetustavan on oltava joustavaa, joten johtajien on oltava valmiita ottamaan riskejä.
- ▶ Koululla on oltava vapaus kehittää innovatiivisia ratkaisuja, ja se on jossain määrin jätettävä opetusviranomaisten toimien ulkopuolelle.
- ▶ Opettajien on oltava erittäin yrittäjähenkisiä. He työskentelevät itse asiassa yrittäjinä, mikä poikkeaa suuresti tavanomaisesta opettajan tehtävästä.
- ▶ Lisäksi tarvitaan tukea antava organisatorinen toimintatapa ja rakenne.

Toiminnan vaikutus

Oppilaat ovat saavuttaneet seuraavia huomattavia tuloksia:

- ▶ Työpaikkojen saaminen. Viime vuonna seitsemän kahdestatoista osanottajasta sai koko- tai osa-aikaisen työn koulutuksensa aikana, ja tänä vuonna työpaikan on saanut kuusi neljästätoista osallistujasta.
- ▶ Yrityksiltä tuleva kysyntä. Koululle tulee paljon kysyntää (esim. markkinoinnin, taiteiden ja käytännön palvelujen aloilla toimivilta) pieniltä yrityksiltä, jotka pyytävät sitä työskentelemään kanssaan.
- ▶ Kansallinen tunnustus. Oppilaat ovat saaneet myös useita kansallisia palkintoja Unkarissa. Esimerkiksi viimeisten kahden vuoden aikana kaksi oppilaiden dokumenttia on voittanut toimittajaopiskelijoiden kilpailun.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

INNOVATIIVISET
OPETUSMENETELMÄT

AMMATTIIN OPPIMINEN

YHTEISTYÖ

UNKARI

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Toimittajaopiskelijoiden kilpailun voittanut dokumentti: <http://www.youtube.com/watch?v=oX41RkybM9E>

Oppilaiden valokuvia: <https://picasaweb.google.com/100088693387758940555/KiallitasKepei?authkey=Gv1sRgCNzy6eawrKBOQ>

Tknika – ammattikoulutuksen ja elinikäisen oppimisen innovointikeskus

Tknika kuuluu Baskimaan jatkuviin toimiin, joilla on tarkoitus saattaa Baskimaan ammattikoulutus Euroopan eturintamaan. Tknika kehittää innovatiivisia hankkeita teknologian, opettajankoulutuksen ja innovaatiojohtamisen aloilla. Se on avoin ja yhteistyötä tekevä keskus, joka luo kannattavia kumppanuuksia yksityisyritysten, tutkimuslaitosten, yliopistojen ja teknologiakeskusten kanssa. Se toteuttaa innovointihankkeita neljällä seuraavalla keskeisellä alalla:

- ▶ teknologia
- ▶ tieto- ja viestintätekniikka
- ▶ johtaminen
- ▶ metodologia ja pedagogiikka.

Tknika kannustaa teknisten ammattikoulutuslaitosten opettajia ja johtoryhmiä kehittämään ja esittämään innovatiivisia hankkeita. Tällainen innovointi voidaan toteuttaa eri muodoissa. Innovaatio voi olla esimerkiksi tavassa johtaa oppilaitosta tai kommunikoida yhteiskunnan kanssa, tavassa olla vuorovaihtuksessa yritysten kanssa tai tavassa tarjota koulutusta, mukauttaa uusia teknologioita tai hankkia uutta tietoa. Tknikan motivoijat johtavat hankkeita ja kehittävät niitä oppilaitosten opettajien kanssa. Useimmat opettajat jatkavat opettamista oppilaitoksessaan mutta pienemmällä tuntimäärillä, jotta he voivat osallistua Tknikan hankkeisiin.

Toimintatyyppi: yrittäjyyskasvatukseen liittyvät innovatiiviset opetusmenetelmät ja -suunnitelmat

Toteutusmaa: Espanja

Toiminnan toteuttava laitos: Tknika, ammattikoulutuksen ja elinikäisen oppimisen innovointikeskuksen alaostaston sivutoimipiste, Baskimaan hallituksen opetus-, kielipolitiikka- ja kulttuuriministeriö

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.tknika.net>

Pääyhteyshenkilö: Iñaki Mujika, Tknikan johtaja, imujika@tknika.net

Muut yhteyshenkilöt: Samuel Triguero, hallintokoordinaattori, striguero@tknika.net; Victor Arias, kansainvälistymisen seuraaja, barias@tknika.net; JLF Maure, kansainvälistymisen seuraaja, jlfernandez@tknika.net

Muut toimijat tai kumppanit: Baskimaan julkiset ja yksityiset ammattikoulutuslaitosten yhdistykset: IKASLAN, HETEL, AICE

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: Baskimaan teknisten ammattikoulutuslaitosten opettajat ja opiskelijat

Kohteena oleva koulutustaso: keskiaste, korkea-aste ja jatkokoulutus teknisissä ammattikoulutuslaitoksissa (julkiset ja tuetut)

Tknikan lähestymistapa sisältää seuraavat kuusi vaihetta:

- ▶ Tknika kehittää innovointihankkeita ja siirtää tulokset ammattikoulutuslaitosten opettajille.
- ▶ Opettajat hyödyntävät tuloksia opiskelijoidensa koulutuksessa.
- ▶ Opettajat siirtävät nämä tiedot työpaikkoihinsa.
- ▶ Tknika verkostoituu ammattikoulutuslaitosten opettajien kanssa (ja varmistaa tiedon siirtymisen koko järjestelmään).
- ▶ Tknika tekee yhteistyötä sellaisten organisaatioiden ja henkilöiden kanssa, jotka voivat tuoda lisäarvoa kokonaisprosessiin.
- ▶ Se takaa hallintomallillaan myös huippuosaamisen toiminnassaan.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Keskuksen koko toiminnassa keskitytään yrittäjyyskasvatukseen. Yrittäjyyttä ei pidetä erillisenä taitona vaan käsitteenä, joka edellyttää taitoja, kuten luovuutta, tekniikan tuntemusta ja projektinhallintaa.
- ▶ Tknikan työ perustuu Tknikalnova-nimiseen innovaatiojohtamismalliin. Kyseinen malli tukee yrittäjyyttä palkitsemalla yksilön aloitteen, vastuullisuuden, riskinoton ja epäonnistumisen hyväksymisen. Henkilöt työskentelevät ryhmissä ja kehittävät erityisiä hankkeita, joissa voidaan lisätä joustavuutta ja tehtävien koordinoitua. Kukin ryhmä on vastuussa omasta hankkeestaan, mikä lisää sitoutumista ja sinnikkyyttä tavoitteiden saavuttamisessa.
- ▶ Teknologiaa käytetään laajasti. Tämä nopeuttaa ja tehostaa tietojen siirtoa. Tknika seuraa teknologista kehitystä sekä tutkii uusia ratkaisuja, tuotantotekniikoita ja tietoteknisiä välineitä, jotka parantavat oppimisprosessia teknisissä ammattikoulutuslaitoksissa ja lisäävät yritysten tuottavuutta.

Toiminnan vaikutus

Tknika:

- ▶ Tknika on vakiinnuttanut asemansa ja on saanut hyvät arviot. OECD-ryhmän jäsenet vierailivat hiljattain Tknika-keskuksessa, kuvailivat hanketta merkittäväksi vahvuudeksi Baskimaan korkeasteen koulutusta koskevassa politiikassa ja suosittelivat sen levittämistä.
- ▶ Tknika vastustaa kehityksen esteitä. Se auttaa poistamaan tiettyjä Baskimaan järjestelmästä johtuvia rajoituksia, erityisesti tapoja ja tottumuksia, kuten hitaan päätöksenteon, laitoshierarkian ja epäonnistumisen pelon, sekä korvaamaan ne dynaamisuuden, yksilön aloitteellisuuden ja yrittäjyyden ilmapiirillä.
- ▶ Tknika saa aikaan toimintaa. Sen palveluille on suuri kysyntä teknisissä ammattikoulutuslaitoksissa. Sillä on laaja ulottuvuus ja vaikutuspiiri. Tknika toteuttaa parhaillaan 24:ää innovointihanketta 200 yhteistyökumppanin kanssa.
- ▶ Tknika tekee positiivista tulosta. Arviointien perusteella ohjelman tuotto on alkuinvestointia suurempi.
- ▶ Myös sidosryhmille tehdyt vuotuiset tyytyväisyystutkimukset osoittavat, että Tknikaa arvostetaan paljon.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

INNOVOINNIN
OPETUSMENETELMÄT

TIETOJEN SIIRTO

YHTEISTYÖ

ESPANJA

Ammattitaitoinen yrittäjyys ja yrittäjyystaidot

Network for Training Entrepreneurship -yrittäjyyskasvatusverkosto (NFTE) perustettiin New Yorkissa vuonna 1987, ja toiminta alkoi Belgiassa vuonna 1998. Tähän mennessä yli 350 000 nuorta on suorittanut tämän koulutuksen. NFTE Belgium tarjoaa innovatiivisen opetussuunnitelman Flanderissa, Valloniassa ja Brysselissä. Kurssien ohjaajat ovat kouluttajia, joilla on laaja kokemus liike-elämästä, ja kurssit tarjoavat heikommassa asemassa oleville nuorille lisämahdollisuuksia menestyä työ- ja yksityiselämässä. Ne muodostavat konkreettisen sillan koulutusympäristön ja yritysten välillä.

Vaardig Ondernemerschap En Ondernemende Vaardigheden -kursilla (Ammattitaitoinen yrittäjyys ja yrittäjyystaidot) kaksi NFTE-sertifioitua

yrittäjäkouluttajaa järjestää kouluissa tai organisaatioissa yrittäjyyskasvatuskoulutuksen. Koulutuksen tavoitteena on, että jokainen nuori laatii liiketoimintasuunnitelman haluamalleen idealle tai hankkeelle. Siinä myös edistetään yrittäjille ominaisten asenteiden sekä liiketoimintataitojen ja -käsitusten kehittymistä. Kurssilla opetetaan myös käytännön tietokonetaitoja, koska ne ovat edellytyksenä nykymaailmassa menestymiselle.

Opettajat voivat toimia NFTE:n kursseilla avustajina, ja heidätkin voidaan sertifoida kouluttajiksi, jos he suorittavat menestyksekkäästi NFTE:n Train the Trainer -prosessin.

Toimintatyyppi: ammatillisen täydennyskoulutuksen järjestäjien aktiivisen palveluntarjonnan strategiat

Toteutusmaa: Belgia

Toiminnan toteuttava laitos: Network for Training Entrepreneurship (NFTE) Belgium

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.nfte.be/index.php?id=home&L=2>

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: toisen asteen ammattioppilaitosten oppilaat ja opettajat

Onnistumisen edellytykset:

- ▶ Yksi koulutuksen tavoitteista on saada oppilaat ajattelemaan luovia ja epätavanomaisia hankkeita. Tämän saavuttaminen edellyttää myös innovatiivisia ja vuorovaikutteisia opetusmenetelmiä. NFTE Belgium käyttää siksi useita eri menetelmiä. Se muun muassa teettää oppilailla markkinatutkimuksen lähiympäristössään ja internethakuja ideansa toteuttamiskelpoisuudesta.
- ▶ Myös käytännön kokemuksella ja palautteella on ratkaiseva merkitys menestymisen ja sitoutumisen kannalta. Kurssilla tehdään yritysvierailu ja saadaan yrityksen johtajien antama todistus. Kurssin päätteeksi oppilaat esittelevät liiketoimintasuunnitelmansa yleisölle ja yrityksen tuomaristolle.

Toiminnan vaikutus

Kursseille osallistuu vuosittain noin 400 oppilasta, ja kasvusuunnitelman mukaan määrä pyritään lisäämään 800 oppilaaseen vuoteen 2017 mennessä.

Laadullisessa tutkimuksessa on todettu seuraavat saavutukset:

- ▶ 45 prosenttia kaikista NFTE:n kursseille osallistuneista löytää työpaikan tai perustaa oman yrityksen.
- ▶ 21 prosenttia osallistujista hankkii lisäkoulutusta.
- ▶ 77 prosenttia oppilaista tuntee olevansa valmis hakemaan työtä tai perustamaan oman yrityksen.
- ▶ Liiketoimintaa koskevat yleiset tiedot lisääntyvät 20–80 prosenttia.
- ▶ Itseluottamus, ryhmätyöskentely, organisointi, kunnioitus, täsmällisyys ja motivaatio lisääntyvät.

**AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS**

**AKTIIVISEN PALVELUNTARJONNAN
STRATEGIAT**

KOULUTUSPAKETTI

LIIKETOIMINNAN SUUNNITTELU

BELGIA

Opettajien koulutus koulun harjoitteluyritysten toteuttamisessa

Opetus-, nuoriso- ja tiedeministeriön alaisuudessa toimiva **Bulgarian Centre of Training Firms** (Bulgarian koulutusyritysten keskus) järjestää kolmepäiväisen koulutuskurssin, johon osallistuu 10–20 opettajaa koulua kohden. Kurssista noin 30 prosenttia on teoriaa ja 70 prosenttia käytännön harjoituksia, joihin sisältyvät muun muassa aivoriivet, ryhmä- ja tiimityöt, yrityssimulaatiot ja keskustelut. Tavoitteena on harjoitteluyrityksen perustaminen ja johtaminen kussakin koulussa.

Harjoitteluyritykset ovat oikeiden yritysten simulaatioita, jotka sisältävät kaikki oikeassa liiketoiminnassa käytettävät asiakirjat, järjestelmät ja menettelyt. Niiden kautta oppilaat ja opiskelijat, joilla ei ole mahdollisuutta saada kokemusta oikeassa yrityksessä, saavat ensi käden kokemusta pien-

yrityksen perustamisesta, kaupasta ja liiketoiminnasta. He saavat kokemusta kaupankäynnistä, myyntiosaston/-toimiston hoitamisesta, henkilöstötoimien organisoinnista, kirjanpidosta sekä varasto- ja hallintajärjestelmien ohjaamisesta. Dynaamisen, realistisen harjoitteluyritysympäristön ansiosta oppilaat voivat saavuttaa paljon myönteisiä tuloksia, joita ovat teorian soveltaminen käytännössä, ryhmätyö- ja viestintätaidot, suunnittelutaidot sekä yrittäjähenkilöajattelutapa.

Täydennyskoulutuskurssilla kouluun perustetaan opettajaryhmä, joka voi opettaa yrittäjyyskasvatusta ja tukea sen opetusta. Kullakin opettajalla on oma erikoisalueensa ja he oppivat yrityksen perustamiseen ja hoitamiseen liittyvät oikeudelliset menettelyt ja käytännöt. He oppivat myös tekniikoita,

Toimintatyyppi: ammatillisen täydennyskoulutuksen järjestäjien aktiivisen palveluntarjoajan strategiat

Toteutusmaa: Bulgaria

Toiminnan toteuttava laitos: Bulgarian Centre of Training Firms (Bulgarian koulutusyritysten keskus)

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.buct.org/index.php?p=22>

Pääyhteyshenkilö: Dariya Mavrudieva

Pääyhteyshenkilön sähköposti: info@buct.org

Puhelin: +359 29632272

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajat

Kohteena oleva koulutustaso: ammatillisen täydennyskoulutuksen, toisen asteen, korkea-asteen ja ammattikoulutuslaitosten opettajat

joilla koulun oppilaita motivoidaan osallistumaan harjoitteluyrityskursseille, ja saavat harjoitteluyrityskouluttajan todistuksen. Opettajat osaavat soveltaa uusia tietoja ja taitoja opettamisessaan kouluaineissa.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Kiinnostuksen herättäminen. Kurssia markkinoidaan laajasti kouluissa (sekä korkeakouluissa että ammattikoulutuslaitoksissa), verkossa ja opettajien vuosikokouksissa. Tämän jälkeen koulut lähettävät osallistumishakemuksen Bulgarian koulutusyritysten keskukseseen.
- ▶ Kumppanuuksien maksimointi. Koulujen, valtion laitosten ja elinkeinoelämän välinen yhteistyö on avain menestykseen. Vuonna 2004 perustettu Bulgarian Training Firms Network (Bulgarian koulutusyritysten verkosto) helpottaa sitä osittain. Sen jäsenenä on harjoitusyrityksiä, Bulgarian koulutusyritysten keskus, liike-elämän organisaatioita, yrityksiä, kansalaisjärjestöjä ja valtion laitoksia.
- ▶ Liiketoimintakumppaneiden osallistuminen. Yritykset tarjoavat Bulgarian koulutusyritysten keskukselle asiantuntemusta, neuvontaa, seuranta ja arviointia sekä osallistuvat suoraan opettajien kouluttamiseen kouluissa.

Toiminnan vaikutus

Ohjelmaan sisältyy monia menestyksekkäitä osatekijöitä:

- ▶ Sillä on laaja ulottuvuus. Kussakin koulussa ohjelmaan osallistuu 10–20 opettajaa ja 500–1500 oppilasta.
- ▶ Kyseessä on kestävä ohjelma – kursseja on järjestetty joka vuosi vuodesta 1999 lähtien.
- ▶ Ohjelma on auttanut luomaan yrittäjyyskasvatusta edistävän ajattelutavan monissa kouluissa sekä muodostamaan monialaisia opettajaryhmiä, jotka takaavat kestävä yrittäjyyskasvatuksen opetuksen ja oppimisympäristön.

Kehityssuunnitelmat

- ▶ Ohjelmaan osallistuvia opettajia aiotaan kouluttaa uusilla aloilla, esimerkiksi vieraisissa kielissä, tietoteknisissä taidoissa sekä ryhmän perustamisessa ja johtamisessa. Näin heidän taitonsa vahvistuvat entisestään. Koulutus suunnitellaan ja järjestetään yhteistyössä liike-elämän organisaatioiden kanssa.
- ▶ Tarkoituksena on lisätä yhteistyötä opettajien ja todellisten yritysten välillä, ja opettajille aiotaan antaa koulutusta konsultoinnissa, ongelmanratkaisussa, tarastuksessa ja arvioinnissa.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

AKTIIVISEN PALVELUNTARJONNAN
STRATEGIAT

TODISTUSTEN ANTAMINEN

YHTEISTYÖ

BULGARIA

JA-YE-opettajankoulutustoimet

JA-YE Europe on 37 kansallisen jäsenen muodostama kansalaisjärjestö, joka edistää niin peruskoulun oppilaiden kuin yliopisto-opiskelijoidenkin yrittäjyyskasvatusta, työllistymistaitoja ja finanssiosaamista. Vuosina 2011–2012 verkosto tavoitti yli kolme miljoonaa oppilasta ja opiskelijaa useilla eri ohjelmilla. Euroopassa päätoimipaikka sijaitsee Brysselissä. JA-YE antoi lukuvuonna 2011–2012 koulutusta noin 135 000 opettajalle 70 000 koulusta. Suosituimpia ohjelmia on yritysohjelma, jossa opiskelijat muodostavat miniyrityksen opettajan ja vapaaehtoisen yritysneuvojan ohjauksessa. Ohjelmassa tarjotaan virallisia ja epävirallisia koulutusmahdollisuuksia oppilaille ja opiskelijoille sekä täydennyskoulutusta opettajille seuraavilla neljällä keskeisellä alalla:

- ▶ itseluottamus – kehitetään henkilökohtaisia ominaisuuksia ja asenteita, kuten
  - ▶ kykyä ja halukkuutta tehdä aloitteita

- ▶ innovointia ja luovuutta
- ▶ halukkuutta ottaa riskejä
- ▶ osaaminen – liiketoiminnan kehittämistä ja innovatiivisia prosesseja koskevat oppimistulokset, tiedot ja taidot
- ▶ tekemällä oppiminen – asioiden ja perustaitojen oppiminen käyttämällä yrittäjyyttä edistäviä työskentelymenetelmiä
- ▶ ”cool factor” ja motivaatio – paikallisyhteisön, vanhempien, ystävien, median, messujen ja kilpailujen sekä kansainvälisen toiminnan mukaanotto.

Ohjelmajakso alkaa lukuvuoden alussa. JA-YE-ohjelman strategiana on ottaa ensin yhteyttä koulun omistajaan (esim. kuntaan) ja tiedustella, haluaako se koulun osallistuvan siihen. Tämän jälkeen sama kysymys esitetään koulun johtajalle. Seuraavaksi JA-YE-ohjelmassa aloitetaan opettajien peruskoulutus.

Toimintatyyppi: ammatillisen täydennyskoulutuksen järjestäjien aktiivisen palveluntarjonnan strategiat

Toteutusmaa: kansainvälinen

Toiminnan toteuttava laitos: Junior Achievement Young Enterprise Europe (JA-YE Europe)

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.ja-ye.org>

Päyhteyshenkilö: Jarle Tømmerbakke

Päyhteyshenkilön sähköposti: Jarle@ja-ye.org

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: JA-YE-yritysohjelmaan osallistuvat opettajat ja 16–19-vuotiaat oppilaat

Kohteena oleva koulutustaso: ammattioppilaitosten ja muiden toisen asteen koulujen opettajat

Siinä esitellään opettajille ohjelman avainkäsitteet ja perustetaan verkostoryhmiä, jotta osallistujat eivät jää yksin. Tämä on tärkeää, koska uudet menetelmät aiheuttavat usein paljon epävarmuutta tai niitä vastustetaan. Niiden yhteydessä kysytään esimerkiksi, oppivatko lapset yhtä paljon uusilla menetelmillä. Seuraavaksi oppilaat suorittavat yksivuotisen miniyrittäjäjakson, jossa he laativat liiketoimintaidean, markkinointistrategian ja talousarvion, minkä jälkeen he osallistuvat erilaisiin paikallisiin kilpailuihin.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ JA-YE-ohjelman menestyksen avain on virallisen ja epävirallisen oppimisen yhdistäminen.
  - ▶ Virallisessa oppimisessa tarjotaan mahdollisuuksia osallistua todelliseen, ei simuloituun toimintaan: opettajille järjestetään kaksi- tai kolmipäiväinen täydennyskoulutus sekä lisäksi verkkokoulutusta. Osaminen arvioidaan ja varmennetaan käytännön kokemuksen kautta.
  - ▶ Epävirallisessa oppimisessa opettajat ja oppilaat hyödyntävät osallistuvien koulujen verkostoa, ja jokaisella luokalla on liiketoimintayhteisöstä tuleva valmentaja. Lisäksi 1–3 päivänä järjestetään opetus suunnitelman ulkopuolista toimintaa (kilpailuja tai innovointileirejä) ja alumnitoimintaa.
  - ▶ Monilla JA-YE-toiminnoilla on myös vahva kansainvälinen ulottuvuus, ja yhteistyötä tehdään koko Euroopassa. Esimerkkeinä voidaan mainita jokavuotinen European Company of the Year Competition -kilpailu, JA-YE Enterprise Without Borders, JA-YE Social Enterprise Programme ja European Creativity and Innovation Challenges.
- ▶ Kilpailu sitouttaa yhteisön ja motivoi opettajia. JA-YE pitää kilpailua ratkaisevana tekijänä pyrittäessä luomaan yhteyksiä paikallisyhteisöön ja tiedotusvälineisiin. Kilpailujen tuomarit ovat tavallisesti elinkeinoelämän edustajia, poliitikkoja ja paikallisia/kansallisia opetusviranomaisia,

jotka auttavat saamaan tukea hankkeelle. Miniyrittäjille myönnetään useita palkintoja, ja myös opettajia ja kouluja palkitaan. Tällainen tunnustus tuo usein myönteistä julkisuutta paitsi toimille myös kouluille ja opettajille.

Toiminnan vaikutus

JA-YE on tehnyt tutkimuksen toimiansa vaikutuksista osallistujiin, ja siinä on saatu paljon myönteisiä tuloksia. Opettajista 90 prosenttia suosittelee tällaista opetustapaa kollegoilleen. ”Se tekee koulusta mielenkiintoisemman ja lisää motivaatiota” on oppilaiden yleinen toteamus. Lisäksi voidaan todeta, että tällainen opetustapa luo yrittäjiä.

- ▶ Yritysten perustaminen: Entisille osallistujille tehty riippumaton tutkimus osoitti, että he perustivat 50 prosenttia enemmän uusia yrityksiä kuin kontrolliryhmä. Keskiasteen koulujen JA-YE-yrittäjäohjelmaan osallistuneista 12 prosenttia on perustanut oman yrityksensä 25 ikävuoteen mennessä, kun vastaava osuus on 8 prosenttia niillä, jotka eivät ole osallistuneet ohjelmaan.
- ▶ Ohjelma luo luottamusta yrittäjyyteen. Yrittäjäohjelman entisistä oppilaista 55 prosenttia katsoo, että heillä on oman yrityksen perustamiseen tarvittavat taidot ja tiedot, jos siihen tulee mahdollisuus. Kontrolliryhmässä vastaava osuus oli 41 prosenttia.
- ▶ Ohjelma luo tulevia johtajia. JA-YE-yrittäjäohjelman entisistä oppilaista 33 prosenttia työskentelee nykyään johtoasemassa, kun kontrolliryhmässä osuus on 25 prosenttia.
- ▶ Useat muut riippumattomat tutkimukset tukevat näitä tuloksia.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

AKTIIVISEN PALVELUNTARJONNAN
STRATEGIAT

TIEDOTUSSTRATEGIAT

INNOVATIIVISET
OPETUSMENETELMÄT

KÄYTÄNNÖLLISET MENETELMÄT

EUROOPAN LAAJUINEN

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

JA-YE Enterprise without Borders®

JA-YE Social Enterprise Programme

European Creativity and Innovation Challenge

”Entrepreneurial Educator” (Yrittäjyyskasvattaja) – kaksipäiväinen seminaari

”Entrepreneurial Educator” (Yrittäjyyskasvattaja) on kaksipäiväinen seminaari, jossa käsitellään opettajan ammattiin liittyviä asioita ja opettajien tehtävää yhteiskunnan muutoksen aikaansaajina. Seminaari on vuorovaikutteinen sekä sisältää esimerkkejä innovatiivisista käytännöistä, keskustelua ja soveltamista osallistujan omaan työympäristöön. Seminaari perustuu oletukseen, että kouluttajien on huomattavasti helpompi ohjata oppijoita, jos kouluttajilla on itsellään tarvittava asiantuntemus. Seminaarissa tiedostetaan, että monilla kouluttajilla on (mielestään) ollut niukasti kokemusta yrittäjyydestä. Seminaarissa autetaan siksi opettajia ymmärtämään, että mikä tahansa todellisen elämän asiantuntemus ja kokemus voidaan tuoda yrittäjyyden alalle. Tärkeää on se, että seminaari myös luo yhteyden samalla alalla työskentelevien kouluttajien välille ja tarjoaa mahdollisuuksia tehokkaaseen yhteistyöhön.

Seminaarissa tarkastellaan yrittäjyyskasvattajan käsitettä ja verrataan menestyneitä yrittäjiä tehokkasiin opettajiin. Siinä tuodaan esiin ja tutkitaan vuoropuhelun ja pohdinnan kautta opettajan ammatin keskeisiä näkökohtia, ammatillista identiteettiä ja oppijoiden sitouttamistapoja. Näihin näkökohtiin sisältyvät muutosta, epävarmuutta, riskinottoa ja suhteita koskevat asenteet.

Kaksipäiväisessä seminaarissa käsitellään seuraavia viittä aihetta:

- ▶ yrittäjyyskasvattaja
- ▶ oppiminen ja opetus 2000-luvulla
- ▶ mitä tiedämme tehokkaasta oppimisesta
- ▶ oppijoiden osallistaminen omaan oppimiseensa
- ▶ yrittäjyystaitojen vahvistamista koskevat strategiat.

Toimintatyyppi: jatkuvat tukialoitteet ammatillisen täydenniskoulutuksen järjestäjille

Toteutusmaa: Yhdistynyt kuningaskunta – Skotlanti

Toiminnan toteuttava laitos: Aberdeenin yliopisto

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.abdn.ac.uk/spe>

Päyhteyshenkilö: Tohtori David McMurtry

Päyhteyshenkilön sähköposti: d.c.mcmurtry@abdn.ac.uk

Puhelin: +44 1224274623

Muut toimijat tai kumppanit: Skotlannin yrittäjyysohjelma, Kroatian kansallinen opettajankoulutusvirasto ja Erciyesin yliopisto, Kayseri, Turkki

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajat, koulujen johtajat, opettajaopiskelijat, opettajankouluttajat, opetusviranomaisten henkilöstö, psykologit ja pedagogit

Kohteena oleva koulutustaso: kouluttajat kaikilla koulutustasoilla – esi- ja perusopetus, toinen aste, korkea-aste ja jatkokoulutus

Osallistujat tarkastelevat yrittäjyyskasvatusta ajankohtaisissa asiayhteyksissä ja pohtivat esimerkkejä hyvistä käytännöistä. He osallistuvat myös toiminnan suunnitteluun käyttämällä edellä mainittujen aiheiden yhteydessä opittuja ja tarkasteltuja ideoita. Tavoitteena on laatia kehitysohjelma, jolla viedään eteenpäin yhtä käytännön näkökohtaa.

Yrittäjille ominaisten asenteiden ja luovuuden edistämiseksi sovelletaan useita pedagogisia lähestymistapoja, joita ovat muun muassa

- ▶ tutorien johtamat esitykset, joissa käytetään tutkimuksista ja kirjallisuudesta peräisin olevia tietoja sekä esitellään esimerkkejä hyvistä käytännöistä videoiden avulla
- ▶ laaja reflektointi, keskustelu, vuoropuhelu ja vuorovaikutus
- ▶ toiminnan suunnittelu yksin ja ryhmissä
- ▶ ryhmäesitykset.

”Entrepreneurial educator” -seminaaria järjestävät nykyään edellä luetellut hankkeen toteuttamiseen osallistuvat neljä kumppania saatavuuden mukaan. Seminaaria voi isännöidä kuka tahansa mistä tahansa Euroopan maasta. Halukkaita kehoitetaan ottamaan yhteyttä ensisijaisesti Aberdeenin yliopiston tohtoriin David McMurtryyn. Seminaaria pyytävän laitoksen on otettava huomioon, että sen on korvattava esiintyjien matka- ja majoituskustannukset. Kaksipäiväisen seminaarin lisäksi tarjotaan verkko-oppimisyhteisö, jonka ansiosta osallistujat voivat käyttää ja jakaa materiaaleja sekä olla vuorovaikutuksessa ennen seminaaria ja sen jälkeen.

Seminaari on kehittävä ammattillisen oppimiskokemuksen lisäksi myös tutkimustoimintaa. Tietoja kerätään kyselylomakkeella, jossa tiedustellaan osallistujien näkökulmia yrittäjyyskasvattajan ja ammatti-identi-

teettinsä käsitteeseen sekä etenkin sitä, missä määrin he katsovat, että heillä itsellään on yrittäjyyttä edistävä ajattelutapa.

Toiminnan vaikutus

Tätä uutta ohjelmaa on jo toteutettu erittäin menestyksekkäästi Zagrebissa, Kroatiassa (kesäkuu 2012), Aberdeenissa, Skotlannissa (syyskuu 2012) ja Kayserissa, Turkissa (maaliskuu 2013). Seminaareja koskevat arvioinnit ovat osoittaneet, että osallistuminen vahvisti merkittävästi osallistujien luottamusta omiin kykyihin ja että niistä voi saada myös tietoa käytäntöjä ja toimintatapoja varten. Kayserissa järjestetyn tapahtuman perusteella julkaistiin asiakirjoja ja raportteja, joissa tarkasteltiin käsitteellistä kehitystyötä ja empiirisiä tietoja sekä esitettiin kansainvälisiä vertailuja.

Yrittäjyystoimintaan osallistuminen on vaikuttanut myönteisesti myös kaikkien aineiden opiskelijoihin ja heidän oppimiseensa. Tarkastellessaan omaa rooliaan kouluttajat ymmärtävät paremmin vaikutuksensa yhteiskuntaan. Tämä muodostaa perustan merkitykselliselle ammatilliselle kehittämiselle.

Järjestäjryhmä keskustelee mielellään mahdollisuudesta toteuttaa seminaari yhteistyössä muissa maissa ja yhteyksissä toimivien kouluttajien kanssa.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

JATKUVA TUKI

TIEDOTUS

KOKEMUSPERÄINEN OPPIMINEN

YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA

Kansallinen yrittäjyyskasvatusstandardi

Kansallisen yrittäjyyskasvatusstandardin (National Standard for Enterprise Education) suunnitteli Warwickin yliopiston Centre for Education and Industry -keskus (CEI). Se tarjoaa laadunarviointiprosessin yrittäjyyskasvatusta koskevan opetussuunnitelman suunnitteluun ja toteutumiseen liittyvien hyvien käytäntöjen havaitsemista ja myönteistä esiin tuomista varten. Kyse on lähinnä opettajien kouluttamisesta eikä niinkään oppilaisiin kohdistuvasta toiminnasta.

Kehys jakautuu viiteen osaan, joista kussakin kuvataan ja määritellään laatuprosesseja. Kyseiset osat ovat

- ▶ yrittäjyyskasvatusta koskevan vision määrittely
- ▶ yrittäjyyskasvatusta koskevan tarkastuksen tekeminen

- ▶ yrittäjyyskasvatuksen suunnitteleminen ja johtaminen
- ▶ yrittäjyyskasvatusta koskevan opetussuunnitelman toteutus
- ▶ yrittäjyyskasvatuksen arviointi.

Kussakin osassa luetellaan vaatimukset, jotka koulujen on täytettävä, ja selvitetään lyhyesti, millaisia asiakirjoja ja todisteita kansallista standardia varten on arvioitava.

Kansallisen yrittäjyyskasvatusstandardin noudattamiseksi koulujen on osoitettava, että

- ▶ yrittäjyyskasvatusta sitoudutaan antamaan kaikille oppilaille

Toimintatyyppi: jatkuvat tukialoitteet työssä oleville opettajille

Toteutusmaa: Yhdistynyt kuningaskunta

Toiminnan toteuttava laitos: Centre for Education and Industry

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: [http://www2.warwick.](http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/cei/enterpriseeducation/casestudy)

[ac.uk/fac/soc/cei/enterpriseeducation/casestudy](http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/cei/enterpriseeducation/casestudy)

Päyhteyshenkilö: Malcolm Hoare

Päyhteyshenkilön sähköposti: m.g.hoare@warwick.ac.uk

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajat

Kohteena oleva koulutustaso: perusasteen ja toisen asteen koulut sekä

erityiskoulut

- ▶ koululla on visio yrittäjyyskasvatusta koskevan opetussuunnitelman tulevista tarpeista ja kehityksestä, jotta siihen voidaan sisällyttää toimintaan perustuva oppiminen ja oppilaisiin keskittyvät menetelmät
- ▶ koululla on selkeä näkemys siitä, miten yrittäjyyskasvatus sopii laajempaan opetus- ja kehityssuunnitelmaan, ja johtoryhmä ja koulun muu henkilöstö sitoutuvat käsitteeseen ja ymmärtävät sen
- ▶ yrittäjyyskasvatuksen tarjoamista ja etenkin sen vaikutusta yksittäisten oppilaiden kykyjen kehittymiseen arvioidaan säännöllisesti.
- ▶ Koulussa on asiantuntija tai yrittäjyyskoordinaattorit ja koulun henkilöstö saavat koulun ulkopuolella ammatillista täydennyskoulutusta.

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Edellytyksenä on vapaasti saatavilla oleva informaatio. Standardien keskeinen näkökohta on, että ne julkaistaan verkossa ”Enterprise Villagessa”, jossa opettajat ja laitokset saavat materiaalit käyttöönsä helposti ja maksutta.
- ▶ Verkkomateriaalit mahdollistavat itsearvioinnin ja toiminnan suunnittelun. Koulun yleisessä yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa olevat selkeät vahvuudet ja heikkoudet voidaan määrittää ja niitä voidaan käsitellä.
- ▶ Ulkoinen akkreditointi on saatavilla.

Toiminnan vaikutus

- ▶ Työelämän aikaisen erikoiskoulutuksen tarjoamista koskeva vaatimus on herättänyt sekä kysyntää että tarjontaa opettajien yrittäjyyskoulutuksen alalla ja johtanut koulujen ja yritysten hyödyllisten verkostojen perustamiseen.
- ▶ Materiaalien parissa työskentelevä henkilöstö kannattaa jäseneltyä lähestymistapaa ja mahdollisuuksia tuoda havaittu paras käytäntö esiin myönteisellä tavalla.
- ▶ Henkilöstö voi usein havaita piilossa olevan yrittäjyyskasvatuksen, jota tapahtuu heidän koulussaan mutta jota ei ole aiemmin tunnistettu.
- ▶ Opettajat ja heidän mentorinsa pitävät tärkeinä selviä ohjeita, jotka auttavat heitä järjestämään laadukasta yrittäjyyskasvatusta. Lisäksi he suhtautuvat myönteisesti vaatimusten joustavuuteen, jonka ansiosta he voivat tarttua alueellisiin painopisteisiin mutta täyttää samalla peruskriteerit.

**AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS**

JATKUVA TUKI

SISÄLLYTETTY

STANDARDOINTI

YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

CEI:n verkkosivusto: <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/cei>

Enterprise Villagen verkkosivusto: <http://www.enterprisevillage.org.uk>

Yrittäjyyskäsitteen tulkinta opetussuunnitelmissa

Centre for Educational Research and Development (CERD) (koulutuksen tutkimus- ja kehityskeskus) on Libanonin hallituksen virasto, jolla on keskeinen asema opetussuunnitelmien laadinnassa. Se on kehittänyt lähestymistapoja, joilla yrittäjyys voidaan sisällyttää maan koulutusjärjestelmään. Koehankkeessa yrittäjyyskasvatusta ollaan sisällyttämässä sekä yleissivistävän opetuksen että ammattikoulutuksen opetussuunnitelmiin. Tämän saavuttamiseen ovat sisältyneet seuraavat vaiheet:

- ▶ Aluksi CERD esitteli hankkeen ministereille, jotta heidät saataisiin investoimaan siihen.

- ▶ Toiseksi valittiin koekoulut (yhteensä noin 50), joiden johtajat kutsuttiin keskustelemaan hankkeesta.
- ▶ Lopuksi CERD järjesti koulutusta koulujen opettajille, jotta he voisivat alkaa toteuttaa aloitetta.

Toteutuksen tueksi hankittiin ja kehitettiin monenlaisia resursseja. Niitä olivat opetussuunnitelmaa koskevat ohjeet, oppilaiden materiaalit ja opettajien opas. Kaikki materiaalit perustuivat aktiiviseen oppimiseen, ja heti niiden alussa opetettiin työllistyvyyden edellytyksenä olevat perustaidot.

Toimintatyyppi: jatkuvat tukialoitteet työssä oleville opettajille

Toteutusmaa: Libanon

Toiminnan toteuttava laitos: Centre for Educational Research and Development (CERD)

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: <http://www.crdp.org/CRDP>

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: yleissivistävien oppilaitosten ja ammattikoulutuslaitosten opettajat

Kohteena oleva koulutustaso: peruskoulut

Onnistumisen edellytykset

- ▶ Laajempi vaikutus tarkoittaa, että yrittäjyyskasvatus on tärkeää sisällyttää opetussuunnitelmaan. Tätä hanketta pidettiin ensimmäisenä askeleena ”yritysyhteiskunnan” perustamisessa Libanoniin. Koska tavoitteena oli vaikuttaa Libanonin yhteiskuntaan laajemmin, hankkeen menestyminen edellytti yrittäjyyden sisällyttämistä varsinaiseen opetussuunnitelmaan, jottei se ole pelkästään opetussuunnitelman ulkopuolista toimintaa.
- ▶ Kaikkien keskeisten toimijoiden on sitouduttava hankkeeseen. Koehankkeita järjestettiin vahvuuksien ja heikkouksien havaitsemiseksi. Niiden tulokset osoittivat, että sitoutuminen kolmella tasolla (ministeriö, koulun johtajat ja opetushenkilöstö) oli ratkaisevan tärkeää, jotta voitiin varmistaa koehankkeiden onnistuminen.
- ▶ Päällekkäisyyksiä on vähennettävä rahan arvon maksimoimiseksi. Rahoittajien väliset päällekkäisyydet estettiin siten, että kukin rahoittaja työskenteli ohjelman eri osa-alueen parissa.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

TUKIALOITTEET

TIEDOTUS

OPPIMATERIAALIT

LIBANON

Projecte Emprenedors (yrittäjyysuhanke)

Kymmenkunta opettajaa **yrittäjyysohjelmaa** toteuttavista eri kouluista kokoontuu joka lukukausi Katalonian opetusministeriöön keskustelemaan materiaaleista, kokemuksista ja ajatuksista sekä jakamaan niitä. Tällaisia ovat opettajille tarkoitettut materiaalit, jotka auttavat ohjaamaan oppilaita hankkeissa, joissa perustetaan (kuvitteellinen) yritys, esimerkiksi materiaalit, joissa käsitellään yrityksen perustamista ja liiketoimintasuunnitelman laatimista. Lisäksi tarjotaan tuntuun suunnitelmia, opetusmuistioita ja oppilaiden tehtävälistoja sekä tietoja hallituksen lainsäädännön keskeisistä osatekijöistä, hyödyllisiä linkkejä, aihetta käsitteleviä videoita ja

esimerkkejä aiempina vuosina toteutetuista hankkeista. Lisäksi kaikki opettajat jakavat yrittäjyyden edistämisestä kouluissaan saamansa kokemukset ja tulokset. Useimpia heistä pyydetään laatimaan arviointi, ja jotkut esittelevät työnsä luovemmalla tavalla. He voivat esimerkiksi laatia videon, josta ilmenevät oppilaiden lopullisen hankkeensa yhteydessä pitämien esitysten tulokset.

Opetusministeriö jakoi myös kontakteja paikallisiin yrityksiin ja selvitti, miten niihin voitaisiin olla yhteydessä yksittäisissä hankeaikatauluissa. Se myös korosti olevan hyödyllistä, että menestyneet yrittäjät tulevat pitämään motivoivan puheen hankkeiden alkaessa kouluissa.

Toimintatyyppi: jatkuvat tukialoitteet työssä oleville opettajille

Toteutusmaa: Espanja

Toiminnan toteuttava laitos: Katalonian opetusministeriö

Hankkeen tai laitoksen verkkosivusto tai linkki: Katalonian opetusministeriön verkkosivusto: <http://www20.gencat.cat/portal/site/ensenyament>

Päilyhteyshenkilöt: Xavier Yáñez, Maria Ojuel ja Monica Artigas

Päilyhteyshenkilöiden sähköposti: xyanez@xtec.cat, mojuel@xtec.cat, monica.artigas@terra.es

Puhelin: +34 935516900, alanumero 3835

Toiminnan sovellus-/kohderyhmä: opettajat, jotka toteuttavat yrittäjyysohjelmaa koulussaan

Kohteena oleva koulutustaso: ammatillinen täydennyskoulutus, toisen asteen oppilaitosten opettajat

Onnistumisen edellytykset:

- ▶ Yrittäjyyttä edistävä koulu on melko uusi käsite Kataloniassa, joten opetusministeriön tuella on ratkaiseva merkitys.
- ▶ Toimintaa edistetään opetusministeriön toteuttamasta opettajien täydennyskoulutusohjelmasta ja järjestetään maksutta kokeiluluonteisesti joillekin Katalonian kouluille. Opetusministeriö on avainasemassa tarjottaessa etenkin hankkeeseen ensimmäistä kertaa osallistuville opettajille mahdollisuus vaihtaa kokemuksia ja materiaaleja. Pakollisen toisen asteen koulutuksen kolmantena vuonna on tänä vuonna tarjottu myös mahdollisuus valita aine "emprenedoria" (yrittäjyys). Tästä syystä on erityisen tärkeää, että aiempaa useammilla opettajilla, etenkin tästä uudesta oppiaineesta yleensä vastuussa olevilla taloustieteen opettajilla, on mahdollisuus osallistua tähän koulutukseen. Kouluissa on sitä paitsi niukasti materiaalia, minkä vuoksi opetusministeriön avulla ja tiedotuksella on keskeinen merkitys laadukkaiden tietojen tarjoamisessa.
- ▶ *Projecte Emprenedors* -hankkeessa on nyt laadittu 25 tuntia sisältävä kurssi, jossa käsitellään nimenomaan uutta yrittäjyyden oppiainetta sekä tarjotaan opettajille sen opettamiseen tarvittavat välineet ja resurssit.

AMMATILLINEN
TÄYDENNYSKOULUTUS

TUKIALOITTEET

YHTEISTYÖ

OPPIMATERIAALIT

ESPANJA

Hyödyllisiä linkkejä tai lähteitä:

Linkki joihinkin jaettuihin materiaaleihin: http://phobos.xtec.cat/cirel/cirel/index.php?option=com_content&view=article&id=105&Itemid=74

Linkki opetusministeriön sivustolle, jolla on saatavilla joitakin yrittäjyyteen liittyviä resursseja: <http://www.xtec.cat/web/recursos/emprenedoria>

Hakemisto

Osa-alue	Toiminnan toteuttava laitos	Toiminnan nimi	Sivu
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	Jyväskylän yliopisto (Suomi)	Yrittäjähenkiset lähestymistavat opettajankoulutuksessa	16
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	National College of Arts and Design, Dublin (Irlanti)	”Moving Statues” (Liikkuvat patsaat) – taide opettajankoulutuksessa	18
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	Group T – Leuven Education College (Belgia)	Asenteella opettamisen taito	20
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	St Mary’s University College Belfast (Irlanti)	Laadullisen oppimistuloksen arviointi	22
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	Superior School of Education, Communication and Sport (GPI), Polytechnic Institute of Guarda (Portugali)	Opetussuunnitelman oppiaine: yksilöllinen ja yhteisöllinen kasvatusta	24
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	Xios University College Belgium (Belgia)	Oppimistyöpajassa tapahtuva oppiainerajat ylittävä oppiminen	26
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	Ioanninan yliopisto, varhaiskasvatuksen osasto (Kreikka)	Yliopiston mentorointiohjelma	28
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	SEECCEL (South East European Centre for Entrepreneurial Learning) (kansainvälinen)	Alueellinen yrittäjyyskasvatushanke, jossa keskitytään erityisesti opettajien peruskoulutukseen ja täydennyskoulutukseen	30
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu (Suomi)	Ammatillinen opettajankoulutusohjelma	32
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	Swansea Metropolitan University (Yhdistynyt kuningaskunta)	Opettajankoulutuksen mahdollistaminen valmistuneiden kautta	34
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	Lapin yliopisto (Suomi)	Kaikille yhteinen musiikin kurssi yrittäjämäisestä näkökulmasta (pedagoginen lähestymistapa)	36
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	University College Copenhagen (UCC), opettajankoulutuksen osasto (Tanska)	Innovaatiokonsultti: University College Copenhagen	38
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	Sogn og Fjordane University College (Norja)	REAL (Rural Enterprises for Action Learning, maaseutuyritykset toimintalähtöiseen oppimiseen) ammatillisena ja pedagogisena välineenä	40
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	Polytechnic Institute of Viana do Castelo (Portugali)	Yrittäjyysohjelma 3–12-vuotiaille lapsille	42
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	Artevelde University College (Arteveldehogeschool) (Belgia)	Accio (Arteveldehogeschool Centrum voor Creativiteit, Innovatie en Ondernemingszin, Arteveldehogeschoolin luovuuden, innovoinnin ja yrittäjyyden keskus)	44
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian opetus- ja tiedeministeriö (entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia (EJTM))	Innovointi ja yrittäjyys	46
OPETTAJIEN PERUSKOULUTUS	WEEN – Welsh Enterprise Educators Network c/o Swansea Metropolitan, Trinity St David (Yhdistynyt kuningaskunta – Wales)	WEEN – Enterprise Educators UK:n (EEUK) tukema Welsh Enterprise Educators Network	48
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Matija Antun Reljković -koulu, Slavonski Brod (Kroatia)	Matija Antun Reljković -koulu, Slavonski Brod	54
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Manchester Academy (Yhdistynyt kuningaskunta)	Manchester Academy	56
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Zespół szkół technicznych w mikołowie (Puola)	”Competencies yes, stereotypes no”	58

OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Turun yliopisto / Lappeenrannan teknillinen yliopisto (Suomi)	YVI – Yrittäjyyskasvatuksen virtuaalinen oppimisympäristö	60
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Yritysten perustamista ja luovuttamista tukeva aloite (IFEX), Baden-Württembergin osavaltion talousasioiden ministeriön yksikkö (Saksa)	Opettajien ja oppilaiden yrittäjähengen vahvistaminen	62
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Valnalón (Espanja)	Acknowledging and Developing Entrepreneurial Practice in Teacher Training (yrittäjyyskäytäntöjen tunnustaminen ja kehittäminen opettajankoulutuksessa) (ADEPTT-hanke)	64
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Creativity, Culture and Education (CCE), Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautunut kansalais- ja hyväntekeväisyysjärjestö (Yhdistynyt kuningaskunta)	Creativity, Culture and Education -järjestö – Creative Partnerships -ohjelma	66
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Pääministerin kansliaministeriö (Portugalin hallitus) (Portugali)	Programa Escolhas (valintoja koskeva ohjelma)	68
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Slovenian tasavallan käsiteollisuus- ja pienyrityslitto (Slovenia)	UPI-hanke	70
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Tanska – Niels Brock Business College, Espanja – CEBANC, European Forum of Technical and Vocational Education and Training (EfVET), Portugali – ANESPO, Romania – The Centre for Development and Innovation in Education (TEHNE), Yhdistynyt kuningaskunta – Norton Radstock College and Bath Spa University (Tanska, Espanja, Portugali, Romania, Yhdistynyt kuningaskunta)	Life 2 -hanke – ”Train the Trainer” -koulutuspaketti	72
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Rouen Business School (Ranska)	Innovointi yrittäjyyspedagogiikassa	74
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	IZER Institut Européen de L’Entrepreneuriat Rural (Ranska)	MIME-menetelmä: Méthode d’Initiation au Metier d’Entrepreneur (yrittäjän ammattiin tutustumista koskeva menetelmä)	76
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Zöld Kakas Líceum (Unkari)	Verkostoituminen liiketoimintayhteisön kanssa	78
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Tknika, ammattikoulutuksen ja elinikäisen oppimisen innovointikeskuksen alaosaiston sivutoimipiste, Baskimaan hallituksen opetus-, kielipolitiikka- ja kulttuuriministeriö (Espanja – Baskimaa)	Tknika – ammattikoulutuksen ja elinikäisen oppimisen innovointikeskus	80
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Network for Training Entrepreneurship (NFTE) Belgium (Belgia)	Ammattitaitoinen yrittäjyys ja yrittäjyystaidot	82
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Bulgarian Centre of Training Firms (Bulgaria)	Opettajien koulutus koulun harjoitteluyritysten toteuttamisessa	84
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Junior Achievement Young Enterprise Europe (JA-YE Europe) (kansainvälinen)	JA-YE-opettajankoulutustoimet	86
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Aberdeenin yliopisto (Yhdistynyt kuningaskunta – Skotlanti)	”Entrepreneurial Educator” – kaksipäiväinen seminaari	88
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Centre for Education and Industry (Yhdistynyt kuningaskunta)	Kansallinen yrittäjyyskasvatusstandardi	90
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Centre for Educational Research and Development (CERD) (Libanon)	Yrittäjyyskäsitteen tulkinta opetussuunnitelmissa	92
OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS	Katalonian opetusministeriö (Espanja, Katalonia)	Projecte Emprenedors (yrittäjyysuhanke)	94

ENTERPRISE & INDUSTRY MAGAZINE

The online *ENTERPRISE & INDUSTRY MAGAZINE* (http://ec.europa.eu/enterprise/magazine/index_en.htm) covers issues related to SMEs, innovation, entrepreneurship, the single market for goods, competitiveness and environment protection, industrial policies across a wide range of sectors, and more.

The printed edition of the magazine is published three times a year. You can subscribe online (http://ec.europa.eu/enterprise/magazine/print-edition/subscription/index_en.htm) to receive it in French, German, Spanish or Italian – free of charge by post.

Europe Direct -palvelu auttaa sinua löytämään vastaukset EU:hun liittyviin kysymyksiisi.

Yhteinen maksuton palvelunumero (*): 00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Saat pyytämäsi tiedot maksutta. Myös useimmat puhelut ovat maksuttomia, joskin jotkin operaattorit, puhelinkioskit tai hotellit voivat periä puhelusta maksun.

Julkaisutoimisto

